

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

DENİZ MÜZESİNDEKİ YAZMA ESER CİLTLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ METNİ

Sezen BOZKIR

Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı

Cilt Programı

Tez Danışmanı: Doç. Yasin ÇAKMAK

HAZİRAN 2024

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

DENİZ MÜZESİNDEKİ YAZMA ESER CİLTLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ METNİ

Sezen BOZKIR

Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı

Cilt Programı

Tez Danışmanı: Doç. Yasin ÇAKMAK

HAZİRAN 2024

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Sezen BOZKIR

DENİZ MÜZESİNDEKİ YAZMA ESER CİLTLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Deniz Müzesi, kurum olarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı hizmet veren, geçmişten günümüze denizcilikle ilgili objeleri, seyir aletlerini, haritaları, yazma eserleri, deniz tarihiyle ilgili plastik sanat eserlerini ve dünya çapındaki en geniş saltanat kayıkları koleksiyonuyla birlikte bünyesinde bir de deniz tarihiyle ilgili ihtisas kütüphanesi barındıran, kendi alanında Türkiye'deki en önemli müzedir.

Bu tez çalışmasında Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunan el yazması eserlerin, günümüze ulaşan yahut yenilenmiş olsa da sanatlı eser niteliği taşıyan tüm kitap kapları incelenmiştir.

Müze bünyesinde bulunan ihtisas kütüphanesi daha çok denizcilik alanında çalışan araştırmacılar tarafından ziyaret edilmektedir. İçerik açısından oldukça zengin olan yazma eserler araştırmalara kaynaklık etse de kitap kaplarının daha evvel çalışılmaması nedeniyle, müze koleksiyonunda bulunan tüm sanatlı kapların gün ışığına çıkartılması hedeflenmiştir. Koleksiyonda bulunan 289 el yazması eserden 70 adeti, cilt sanatı açısından incelenerek kataloglaması yapılmıştır. İncelenen eserler dışında kalan el yazmalarının ciltleri sıradan cilt beziyle ve herhangi bir bezeme ihtiva etmedikleri için değerlendirmeye alınmamışlardır.

Deniz Müzesi envanterinde bulunan el yazmaları içerik olarak, dini ve tasavvufi kitaplar, askeri bilgiler ve talimnameler, edebiyat, tarih, coğrafya, matematik, dil ve sözlükler gibi pek çok farklı konuyu barındırmaktadır. Bu katalog kapsamında incelenen Kur'an-ı Kerimlerin içinde bir tanesi tek sayfa rulo olması özelliğiyle, 2 adet Sancak Kur'an'ı da Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır.

Bahriye Müze ve kütüphane İdaresinin diğer tarihi kütüphanelere nazaran, kuruluşunun yakın tarihli olması(1897) ve askeriye gibi neredeyse atılan her adımın belgelendirildiği bir kurumsal yapı içerisinde olması nedeniyle de tarihi eserlerin ve el yazmalarının yer yetersizliği, savaş, güvenlik sorunları gibi nedenlerle şehir değiştirmeleri, kitapların ve kitap kaplarının bozulma süreçlerini bize az çok yansıtırken, ciltlerin yenileme çalışmaları için de gösterilen gayreti, evraklar vasıtasıyla takip edebiliyoruz. Kitapların ve el yazmalarının geçmişten günümüze ulaşma sürecinin yazışmalar vasıtasıyla bilinebiliyor olması açısından da ayrı bir özelliğe sahiptir.

Anahtar kelimeler: Türk Cilt Sanatı, Deniz Müzesi, Yazma Eser, Sancak Kur'a-ı Kerimi, Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi

EXAMINATION OF BOOKBINDINGS OF MANUSCRIPTS IN THE NAVAL MUSEUM

SUMMARY

The Naval Museum, which serves under the Naval Forces Command as an institution, is a significant museum that contains maritime objects from past to present, navigational instruments, maps, manuscripts, plastic works of art related to maritime history, and the largest collection of imperial caiques in the world, as well as a specialized library on maritime history.

In this thesis study, all the bookbindings of the manuscripts in the Naval Museum collection, which have survived to the present day or are considered works of art, even if they have been restored, have been examined.

The specialized library within the museum is mostly visited by researchers working in the field of maritime and it is quite rich in content, but since the bookbindings of the manuscripts have not been studied before it is aimed to bring to light all the artistic bindings in the museum collection. 68 of the 289 manuscripts in the collection were examined and cataloged in terms of binding arts. The bindings of the manuscripts other than examined were not reviewed since they were made of ordinary binding cloth and did not contain any decoration.

The manuscripts in the inventory of the Naval Museum contain many different subjects such as religious and sufistic books, military information and instructions, literature, history, geography, mathematics, language and dictionaries. Among the Qurans examined within the scope of this catalogue, two Sanjak Qurans, one of which is a single page roll, are also in the Naval Museum collection.

Compared to other historical libraries, the Naval Museum and Library Administration's establishment is recent (1897) and since it is in an institutional structure in the military where almost every step taken is documented, any change of city due to reasons such as lack of space, war, security problems of historical artifacts and manuscripts and the deterioration processes of the binding covers could be more or less pursued and the efforts made for the restoration of the bindings could also be followed through documents. It also has a distinctive feature in that the process of books and manuscripts reaching from past to present can be known through correspondence.

Keywords: Turkish Bookbinding Art, Naval Museum, Manuscript, Sanjak Quran, Naval Museum and Library Administration

ÖNSÖZ

İstanbul'da bulunan Deniz Müzesi, deniz tarihi ve denizcilik konusunda Türkiye'deki en büyük müzedir. Müze koleksiyonunda; seyir aletleri, sancaklar, saltanat kayıkları, maketler ve modeller, yağlıboya tablolar, silahlar, gemi baş figürleri, nadir eserler ve yazma eserler gibi pek çok farklı kategoride eserler bulunmaktadır. Bu tez kapsamında Deniz Müzesinin özet niteliğinde sunulan tarihçesi içerisinde eserlerin bozulma ve onarım süreçlerine dair bilgilerle birlikte koleksiyonda bulunan 289 adet yazma eserlerden kapları sanatlı olan 70 adet cildin hepsi incelenerek, desen ve dönem analizleriyle birlikte gün ışığına çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmam süresince öncelikle tez yazım sürecinin sınırlarını zorlasam da bana gösterdiği sabrı ve yol göstericiliğiyle bu tezin var olmasını sağlayan tez danışmanım Doç. Yasin Çakmak'a, benimle bilgi ve çalışmalarını paylaşarak desteğini hiç esirgemeyen kıymetli mesai arkadaşım Kütüphaneci Mehmet Akyar'a ve kendisinin nezdinde yardımcı olan tüm mesai arkadaşlarıma, beni bilgi ve tecrübeleriyle yüreklendiren, sevgili arkadaşım mücellide restoratör Nurgül Tanrıverdi'ye, bana tezhip sanatını sabırla öğreterek bölüme girmemi sağlayan sevgili hocam Müzehhibe Neşe Efe'ye, kağıdın kırılarak deftere, derinin işlenerek cilt kabına dönüşümünü öğreten sayın hocam Gürcan Mavili'ye ve kağıt restorasyonu konusundaki engin bilgi ve tecrübelerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Saadet Gazi'ye en içten duygularımla teşekkür ederim.

Sezen BOZKIR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iii
SUMMARY	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
RESİM LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Çerçevesi ve Amacı.....	1
1.2. Kaynak ve Araştırmalar	1
1.3. Yöntem.....	2
1.4. Türk Cilt Sanatının Tarihçesi	2
2. DENİZ MÜZESİ ENVANTERİNE KAYITLI EL YAZMASI ESERLER KATALOĞU	5
2.1 Deniz Müzesinin Tarihçesi ve El Yazması Eser Koleksiyonu.....	5
2.2 El Yazması Eserlerin Ciltlerinin Bakım Onarım Faaliyetleri	11
2.3. Katalog.....	15
3. DEĞERLENDİRME.....	175
4. SONUÇ	207
KAYNAKÇA.....	213
ÖZGEÇMİŞ	215

KISALTMALAR

AA	: Asar-ı Atika
Db. Nu	: Demirbaş Numarası
DTA	: Deniz Tarihi Arşivi
Env. No	: Envanter Numarası
h.	: Hicri
İÜ NEK	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
LGDA	: Lalahan Genel Deniz Arşivi
Lv. Alb.	: Levazım Albay
m.	: Miladi
s.	: sayfa
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TİEM	: Türk İslam Eserleri Müzesi
YEK	: Yazma Eserler Kütüphanesi
yy.	: Yüzyıl

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 2.1.1. Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi Personeli, fotoğrafta ortada Süleyman Nutki Bey ve Miralay Hikmet Paşa görülmektedir.	6
Resim 2.1.2. AA 987 Db. No'lu Kitab-ı Bahriye'nin iç kapağı ve Hasan Hüsnü Paşa tarafından kütüphaneye hediye edildiğine dair not.	7
Resim 2.1.3. 3 AA 987 No'lu Kitab-ı Bahriye'nin cildi	7
Resim 2.1.4. Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi'nin hizmete açıldığı ilk binanın görünümü	8
Resim 2.1.5. Müzenin 1931'de taşındığı Divanhane binasının denizden görünümü	9
Resim 2.1.6. Deniz Müzesi'ne tahsis edilen Maliye Binası'nın bir görünümü.	10
Resim 2.1.7. Deniz Müzesinin tarihi ve modern binasının günümüzdeki görünümü	11
Resim 2.2.1. Lv. Alb. Faruk Erus'un yazdığı ciltleme talebi evrakı	14
Resim 2.3.1. Db. No 6863 Sağ kap	17
Resim 2.3.2. Db. No. 6863 Sol kap	17
Resim 2.3.3. AA 6893 Zencirek detay	17
Resim 2.3.4. 6863 Sol kap şemse detay	17
Resim 2.3.5. AA 2797 Sağ kap	19
Resim 2.3.6. AA 2797 Sol kap	19
Resim 2.3.7. AA 6378 Sağ kap	21
Resim 2.3.8. AA 6378 Sol kap ve mıklep	21
Resim 2.3.9. AA 985 Sağ kap	24
Resim 2.3.10. AA 985 Sol kap ve mıklep	25
Resim 2.3.11. AA 985 Sol kap ve mıklep içi	25
Resim 2.3.12. AA 985 sayfa birleşimi altınlama deseni.....	26
Resim 2.3.13. AA 985 Mahfaza önü	26
Resim 2.3.14. AA 985 Mahfaza arkası	26
Resim 2.3.15. AA 6370 Sağ kap.....	28
Resim 2.3.16. AA 6370 Sol kap ve mıklep	29
Resim 2.3.17. AA 6874 Sağ kap.....	31
Resim 2.3.18. AA 6874 Sol kap ve mıklep	31
Resim 2.3.19. AA 6375 Sağ kap.....	33
Resim 2.3.20. AA 6375 Şemse detay	33
Resim 2.3.21. AA 6375 Sağ kap içi	33
Resim 2.3.22. AA 2796 Sağ kap.....	35
Resim 2.3.23. AA 2796 Sol kap	35
Resim 2.3.24. AA 988 Sağ kap	37
Resim 2.3.25. AA 988 Sol kap	37
Resim 2.3.26. AA 6384 Sağ kap.....	39
Resim 2.3.27. AA 6384 Sol kap ve mıklep	39

Resim 2.3.28.	AA 6385 Sağ kap	41
Resim 2.3.29.	AA 6385 Sol kap ve mıklep	41
Resim 2.3.30.	AA 4715 Sağ kap	43
Resim 2.3.31.	AA 4715 Sol kap	43
Resim 2.3.32.	AA 6386 Sağ kap	45
Resim 2.3.33.	AA 6386 Sol kap ve mıklep	45
Resim 2.3.34.	AA 6383 Sağ kap	47
Resim 2.3.35.	AA 6383 Sol kap ve mıklep	47
Resim 2.3.36.	AA 6383 Mıklep detay	48
Resim 2.3.37.	AA 6383 Sertap içi ve yan kâğıdı	48
Resim 2.3.38.	AA 506 Sağ kap	50
Resim 2.3.39.	AA 506 Sol kap ve mıklep	50
Resim 2.3.40.	AA 506 Mahfaza	50
Resim 2.3.41.	AA 983 Sağ kap	52
Resim 2.3.42.	AA 983 sol kap ve mıklep	52
Resim 2.3.43.	AA 983 Mahfazası ve sağ kap	53
Resim 2.3.44.	AA 6377 Sağ kap	55
Resim 2.3.45.	AA6377 Sol kap	56
Resim 2.3.46.	AA 6377 Sırt	56
Resim 2.3.47.	AA 6859 Sağ kap	58
Resim 2.3.48.	AA 6859 Sol kap ve mıklep	58
Resim 2.3.49.	AA 987 Sağ kap	60
Resim 2.3.50.	AA 987 Sol kap	60
Resim 2.3.51.	AA 987 Sırt	60
Resim 2.3.52.	AA 7058 Sağ kap	62
Resim 2.3.53.	AA 7058 Sol kap ve mıklep	63
Resim 2.3.54.	AA 7058 Şemse detay	63
Resim 2.3.55.	AA7061 Sağ kap	65
Resim 2.3.56.	AA 7061 Sol kap	65
Resim 2.3.57.	AA 6367 Sağ kap	67
Resim 2.3.58.	AA 6367 Sol Kap	67
Resim 2.3.59.	AA 6367 Sırt	67
Resim 2.3.60.	AA 6880 Sağ kap, sol kap ve mıklep	69
Resim 2.3.61.	AA 6880 İlk sayfası	69
Resim 2.3.62.	AA 6935 Sağ kap	71
Resim 2.3.63.	AA 6935 Sol kap	71
Resim 2.3.64.	AA 3912 Sağ kap	73
Resim 2.3.65.	AA 3912 Sağ kap	73
Resim 2.3.66.	AA 3912 İlk sayfası	74
Resim 2.3.67.	AA 986 Sağ kap	76
Resim 2.3.68.	AA 986 Sol kap	76
Resim 2.3.69.	AA 986 İlk sayfası	76
Resim 2.3.70.	AA 6940 Sağ kap	78
Resim 2.3.71.	AA 6940 Sol kap	78
Resim 2.3.72.	AA 6376 Sağ kap	80
Resim 2.3.73.	AA 6376 Sol kap	80
Resim 2.3.74.	AA 3928 Sağ kap	82
Resim 2.3.75.	AA 3928 Sol kap ve mıklep	82
Resim 2.3.76.	AA Sayfa Birleşimi	83
Resim 2.3.77.	AA 3928 İlk sayfası	83
Resim 2.3.78.	AA 3928 ikinci ve üçüncü sayfaları	84
Resim 2.3.79.	AA 6892 Sağ kap	86

Resim 2.3.80.	AA 6892 Sol kap ve mıklep	86
Resim 2.3.81.	AA 6865 Sağ kapak	88
Resim 2.3.82.	AA 6865 Sol kap	89
Resim 2.3.83.	AA 6865 İlk sayfası	90
Resim 2.3.84.	AA 6865 Son sayfası	90
Resim 2.3.85.	AA 7059 Sağ kap	92
Resim 2.3.86.	AA 7059 Sol kap	92
Resim 2.3.87.	AA 7056 Sağ kap (sol)	94
Resim 2.3.88.	AA 7056 Sol kap (sağ)	94
Resim 2.3.89.	AA 6980 Sağ kap	96
Resim 2.3.90.	AA 6980 Sol kap	96
Resim 2.3.91.	AA 3910 Sağ kap	98
Resim 2.3.92.	AA 3910 Sol kap	98
Resim 2.3.93.	AA 6978 Sağ kap	100
Resim 2.3.94.	AA 6978 Sol kap	100
Resim 2.3.95.	AA 6977 İlk sayfası	101
Resim 2.3.96.	AA 6977 Cilt içi ve yan kâğıdı	101
Resim 2.3.97.	AA 6981 Sağ kap	103
Resim 2.3.98.	AA 6981 Sol kap	103
Resim 2.3.99.	AA 6947 Sağ kap	105
Resim 2.3.100.	AA 6947 Sol kap	105
Resim 2.3.101.	AA 6947 İlk sayfası	106
Resim 2.3.102.	AA 6947 İç sayfası	106
Resim 2.3.103.	AA 6947 Sırt	106
Resim 2.3.104.	AA 6949 Sağ kap	108
Resim 2.3.105.	AA 6949 Sol kap	108
Resim 2.3.106.	AA 6949 Sırt	108
Resim 2.3.107.	AA 6922 Sağ kap	110
Resim 2.3.108.	AA 6922 Sol kap	110
Resim 2.3.109.	AA 984 Sağ kap	112
Resim 2.3.110.	AA 984 Sol kap	112
Resim 2.3.111.	AA 984 İlk sayfası	113
Resim 2.3.112.	AA 984 Son sayfası	113
Resim 2.3.113.	AA 982 Cildi	115
Resim 2.3.114.	AA 982 Cildi ve serlevhası	115
Resim 2.3.115.	AA 982 Mahfaza	115
Resim 2.3.116.	AA 6861 Sağ kap	117
Resim 2.3.117.	AA 6861 Sol kap	117
Resim 2.3.118.	AA 6950 Sağ kap	119
Resim 2.3.119.	AA 6950 Sol kap	119
Resim 2.3.120.	1 AA 6950 Sırt	119
Resim 2.3.121.	AA 6939 Sağ kap	121
Resim 2.3.122.	AA 6939 Sol kap	121
Resim 2.3.123.	AA 6939 Sırt	121
Resim 2.3.124.	AA 6941 Sağ kap	123
Resim 2.3.125.	AA 6941 Sol kap	123
Resim 2.3.126.	AA 6943 Sağ kap	125
Resim 2.3.127.	AA 6943 Sol kap	125
Resim 2.3.128.	AA 6975 Sağ kap	127
Resim 2.3.129.	AA 6975 Sol kap	127
Resim 2.3.130.	AA 6967 Sağ kap	129
Resim 2.3.131.	AA 6967 Sol kap	129

Resim 2.3.132.	AA 6967 Sırt	129
Resim 2.3.133.	AA 3890 Sağ kap	131
Resim 2.3.134.	AA 3890 Sol kap	131
Resim 2.3.135.	AA 3890 Sayfa kenarı	131
Resim 2.3.136.	AA 3890 2. ve 3. sayfaları	132
Resim 2.3.137.	AA 3890 Kap içi ve yan kağıdı	132
Resim 2.3.138.	AA 578 Sağ kap	134
Resim 2.3.139.	AA 578 Sol kap	134
Resim 2.3.140.	AA 578 İlk sayfası	135
Resim 2.3.141.	AA 578 İç sayfa örnek	135
Resim 2.3.142.	AA 6814 Sağ kap	137
Resim 2.3.143.	AA 6914 Sol kap	137
Resim 2.3.144.	AA 6979 Sağ kap	139
Resim 2.3.145.	AA 6979 Sol kap	139
Resim 2.3.146.	AA 6910 Sağ kap	141
Resim 2.3.147.	AA 6910 Sol kap	141
Resim 2.3.148.	AA 6382 Sağ kap	143
Resim 2.3.149.	AA 6382 Sol kap ve miklep	143
Resim 2.3.150.	AA 6862 Sağ kap	145
Resim 2.3.151.	AA 6862 Sol kap	145
Resim 2.3.152.	AA 6893 Sağ kap	147
Resim 2.3.153.	AA 6893 Sol kap	147
Resim 2.3.154.	AA 6909 Sağ kap	149
Resim 2.3.155.	AA 6909 Sol kap	149
Resim 2.3.156.	AA 6925 Sağ kap	151
Resim 2.3.157.	AA 6925 Sol kap	151
Resim 2.3.158.	AA 6925 Sırt	151
Resim 2.3.159.	AA 989 Sağ kap	153
Resim 2.3.160.	AA 989 Sol kap	153
Resim 2.3.161.	AA 989 İlk sayfası	154
Resim 2.3.162.	AA 989 Son sayfası	154
Resim 2.3.163.	AA 6946 Sağ kap	156
Resim 2.3.164.	AA 6946 Sol kap	156
Resim 2.3.165.	AA 6946 İç sayfa örneği	156
Resim 2.3.166.	AA 6948 Sağ kap	158
Resim 2.3.167.	AA 6948 Sol kap	158
Resim 2.3.168.	AA 6948 Sırt	158
Resim 2.3.169.	AA 6951 Sağ kap	160
Resim 2.3.170.	AA 6951 Sol kap	160
Resim 2.3.171.	AA 5951 Sırt	160
Resim 2.3.172.	AA 6976 Sağ kap	162
Resim 2.3.173.	AA 6976 Sol kap	162
Resim 2.3.174.	AA 1520 Sağ kap	164
Resim 2.3.175.	AA 1520 Sol kap ve miklep	164
Resim 2.3.176.	AA 6380 Sağ kap	166
Resim 2.3.177.	AA 6380 Sol kap	166
Resim 2.3.178.	AA 6865 Cilt kabı	168
Resim 2.3.179.	2 AA 7047	170
Resim 2.3.180.	AA 7047 Sırtı	170
Resim 2.3.181.	AA 6876 Sağ kap	172
Resim 2.3.182.	AA 6876 Sol kap	172
Resim 2.3.183.	AA 6876 Zencirek detay	172

Resim 2.3.184.	AA 4156 Sağ kap.....	174
Resim 2.3.185.	AA 4156 Sol kap.....	174
Resim 3.1.	AA 6863 (sol)	175
Resim 3.2.	AA 6375 (orta)	175
Resim 3.3.	AA 506 (sağ)	175
Resim 3.4.	AA 7058 (sol)	176
Resim 3.5.	AA 6378 (orta)	176
Resim 3.6.	AA 2796 (sağ)	176
Resim 3.7.	AA 6384 (sol)	176
Resim 3.8.	AA 7061 (sağ)	176
Resim 3.9.	AA 6874 (sol)	177
Resim 3.10.	AA 4715 (orta).....	177
Resim 3.11.	AA 6386 (sağ)	177
Resim 3.12.	AA 988 (sol)	177
Resim 3.13.	AA 988'e ait çizim (orta).....	177
Resim 3.14.	AA 988' ait kalıp (sol)	177
Resim 3.15.	AA 985 (sol)	178
Resim 3.16.	AA 6377 (orta).....	178
Resim 3.17.	AA 3928 (sağ)	178
Resim 3.18.	AA 6977 (sol)	178
Resim 3.19.	AA 983 (sağ)	178
Resim 3.20.	AA 983 (sol)	179
Resim 3.21.	AA 6370 (orta).....	179
Resim 3.22.	AA 6377 (sağ)	179
Resim 3.23.	AA 6383 (sol)	179
Resim 3.24.	AA 6385 (sağ)	179
Resim 3.25.	AA 6385 (sol)	180
Resim 3.26.	AA 6386 (sağ)	180
Resim 3.27.	AA 6383 (sol)	180
Resim 3.28.	AA 506 (sağ)	180
Resim 3.29.	AA 983 (sol)	181
Resim 3.30.	AA 6859 (sağ)	181
Resim 3.31.	AA 6378 (sol)	181
Resim 3.32.	AA 985 (sağ)	181
Resim 3.33.	AA 6370 (sol)	181
Resim 3.34.	AA 6874 (sağ)	181
Resim 3.35.	AA 7058 (sol)	182
Resim 3.36.	AA 6880 (sağ)	182
Resim 3.37.	AA 6384 (sol)	182
Resim 3.38.	AA 1520 (sağ)	182
Resim 3.39.	AA 6382 (sol)	182
Resim 3.40.	AA 3890 (sağ)	182
Resim 3.41.	AA 3928 (sol)	183
Resim 3.42.	AA 6892 (sağ)	183
Resim 3.43.	AA 6874 (sol)	183
Resim 3.44.	AA 4715 (sağ)	183
Resim 3.45.	AA 6377	184
Resim 3.46.	AA 6747 (sol)	184
Resim 3.47.	AA 6748 (sağ)	184
Resim 3.48.	AA 6748	185
Resim 3.49.	AA 6967 (sol)	185
Resim 3.50.	AA 6943 (sağ)	185

Resim 3.51.	AA 578 (sol)	185
Resim 3.52.	AA 6949 (sağ).....	185
Resim 3.53.	AA 578 (sol)	186
Resim 3.54.	AA 3890 (orta)	186
Resim 3.55.	AA 6861Sağ kap (sağ).....	186
Resim 3.56.	AA 6861 Sol kap (sol).....	186
Resim 3.57.	AA 6914 (orta)	186
Resim 3.58.	AA 6951 (sağ).....	186
Resim 3.59.	AA 6946 Sağ kap (sol).....	187
Resim 3.60.	AA 6946 Sol kap (sağ).....	187
Resim 3.61.	AA 6967 Sağ kap (sol).....	187
Resim 3.62.	6967 Sol kap (sağ)	187
Resim 3.63.	AA 6380	187
Resim 3.64	AA 6943 (sol).....	188
Resim 3.65	AA 7047 (sağ).....	188
Resim 3.66.	AA 984 (sol)	188
Resim 3.67.	AA 986 (orta).....	188
Resim 3.68.	AA 3910 (sağ).....	188
Resim 3.69.	AA 6380 (sol).....	189
Resim 3.70.	AA 6382 (orta)	189
Resim 3.71.	AA 6880 (sağ).....	189
Resim 3.72.	AA 3912 (sol).....	189
Resim 3.73.	AA 6367 (orta)	189
Resim 3.74.	AA 6376 (sağ).....	189
Resim 3.75.	AA 6885 (sol).....	189
Resim 3.76.	AA 6892 (sağ).....	189
Resim 3.77.	AA 6893 (sol).....	190
Resim 3.78.	AA 6925 (orta)	190
Resim 3.79.	AA 6940 (sağ).....	190
Resim 3.80.	AA 6941 (sol).....	190
Resim 3.81.	AA 6951 (orta)	190
Resim 3.82.	AA 7059 (sağ).....	190
Resim 3.83.	AA 6939 (sol).....	191
Resim 3.84.	AA 6909 (orta)	191
Resim 3.85.	AA 6910 (sağ).....	191
Resim 3.86.	AA 6922 (sol).....	191
Resim 3.87.	AA 6935 (orta)	191
Resim 3.88.	AA 6979 (sağ).....	191
Resim 3.89.	AA 4156 (sol).....	192
Resim 3.90.	AA 6980 (sağ).....	192
Resim 3.91.	6939 (sol)	192
Resim 3.92.	AA 6950 (orta)	192
Resim 3.93.	AA 6976 (sağ).....	192
Resim 3.94.	AA 6978 (sol).....	193
Resim 3.95.	AA 6981 (orta)	193
Resim 3.96.	AA 7056 (sağ).....	193
Resim 3.97.	AA 3928 Sayfa bitimi.....	193
Resim 3.98.	AA 3890 Sayfa bitimi.....	194
Resim 3.99.	AA 985 Sayfa bitimi	194
Resim 3.100.	MYEK Env No: 6164 Sağ kap petek şemse (sol)	195
Resim 3.101.	AA 6893 sağ kap petek şemse (sağ)	195
Resim 3.102.	AA 6893 Sağ kap (sol).....	195

Resim 3.103.	AA 6893 Sol kap (sağ)	195
Resim 3.104.	Manisa Yazma Eserler Kütüphanesi Env No: 6164	196
Resim 3.105.	Manisa Yazma Eserler Müzesi Env. No: 811	196
Resim 3.106.	AA 985 Sağ kap (sol)	197
Resim 3.107.	AA 985 Sağ Kap (sağ)	197
Resim 3.108.	Milli Kütüphane'de bulunan 06 Mil Yz. A 3835.....	197
Resim 3.109.	AA 6385 (sol)	198
Resim 3.110.	06 Mil Yz A 653 (orta)	198
Resim 3.111.	TİEM 459 (sağ)	198
Resim 3.112.	AA 6375 (sol)	198
Resim 3.113.	Konya Mevlana Müzesi Env No:140 (orta).....	198
Resim 3.114.	06 Mil Yz A 4929 (sağ)	198
Resim 3.115.	AA 983 (sağ)	199
Resim 3.116.	Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi SYEK-NA Kol: 00315 (sol)	199
Resim 3.117.	TİEM 4070 (sağ)	199
Resim 3.118.	Konya Mevlana Müzesi 1317 (sol)	199
Resim 3.119	AA 6370 (sağ)	200
Resim 3.120	Türk İslam Eserleri Müzesi Env. No 470 (sol)	200
Resim 3. 121	Antalya Müzesi Env. No. 2.7.88	200
Resim 3.122	AA 6383 (sol)	201
Resim 3.123	06 Mil Yz A 1970/1 (sağ)	201
Resim 3.124.	AA 3928 (sol)	201
Resim 3.125.	06 Mil Yz A 2223 (sağ)	201
Resim 3.126.	AA 6978 (sol)	202
Resim 3.127.	Vakıf Kayıtlar Arşivi Env No: 1519 (sağ).....	202
Resim 3. 128	Süleymaniye YEK Env. No: 280.....	202
Resim 3.129.	AA 6865 Sağ kap (sol)	203
Resim 3.130.	AA 6865 Sol Kap (sağ)	203
Resim 3.131.	İÜ NEK Env. No: 4076 (sol).....	203
Resim 3.132.	İÜ NEK Env No: 3723 (Sağ)	203
Resim 3.133.	AA 982 (sol)	204
Resim 3.134.	Kütahya Vahid Paşa YEK 17. yy. cilt kabı (sağ)	204
Resim 3.135.	Kütahya Vahid Paşa YEK Env. No: VHD 29.....	204
Resim 3.136.	AA 6922 (sol)	205
Resim 3.137.	Konya Mevlana Müzesi Env No: 104 (sağ)	205

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Çerçevesi ve Amacı

Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunan el yazması eserlerden günümüze dek kalan veya geçmiş dönemde yenilense de sanat değeri bulunan kitap kaplarının hepsi incelenmiştir. Toplam 289 yazma esere sahip koleksiyonda, kataloglamaya uygun olan 70 adet cilt kabı, süsleme, bozulmuşluk durumu ve teknik açıdan tanımlanmıştır. Deniz Müzesinin sanatlı kitap kaplarından oluşan tüm koleksiyonu, bezemelerinin yanı sıra, bozulmalara neden olan yer değişiklikleri, onarımlar ve sair işlemler gibi geçirdikleri süreçler de gün ışığına çıkartılarak Türk Cilt Sanatı çalışmalarına katkı sunmak amaçlanmıştır.

1.2. Kaynak ve Araştırmalar

Deniz Müzesi yazma eser koleksiyonunda bulunan tüm kitap kapları incelendiği için cilt süsleme tekniklerini ayrı ayrı ele almış ve kaynakçada belirtilmiş birçok yüksek lisans ve doktora çalışmalarının yanı sıra, ciltçilik konusundaki kitaplardan faydalanılarak kaplardaki bezemelerin doğru tanımlamaları yapılmaya çalışılmıştır. El yazması eserlerin isimleri, müellif, müstensih bilgileri, tarihleri ve konularıyla ilgili bilgilerin tümü Deniz Müzesi Komutanlığı El Yazmaları Kataloğundan alınmıştır.

Müzenin tarihçesi hazırlanırken, müze araştırmacılarıyla görüşülmüş, bazı arşiv belgeleri taranmış, kaynakçada belirtilen kitaplar ile makaleler incelenmiştir.

1.3. Yöntem

Deniz Müzesi idaresinden gerekli izinler alınarak el yazmalarının kapları ölçekli ve uygun ışık altında tarafımca fotoğraflanarak katalog bilgileri toplanmış ve tasnif edilmiştir. Tasnif için bezemelerin kronolojik sıralaması yapılmış, başlangıç için de şemseli kaplar önceliklendirilmiştir. Şemsesi olmayan sade veya çeharkuşe kaplarda da istinsah tarihi tespit edilmiş el yazmalarından başlayarak sıralama yapılmıştır. Bunların dışında kalan sade zencirekli yahut ebrulu çeharkuşe zencirekli kapların zencirek tanımlamaları ve kullanılan ebru türleri ayrıntılı olarak verilmeye çalışılmıştır. Katalogda odaklanılan konu kitap kapları olduğundan tanımlama yapılırken önce eserin ana tanımı ve kondisyonu sonrasında da sırasıyla sağ ve sol kaplar merkezden dışa doğru bezeme, kap kenarları, varsa mıklep ve sertap bezemeleri ayrı ayrı tanımlanmıştır.

A.A. 988 envanter numaralı eser ayrıca çalışılarak, desenin kalıbı hazırlanmış, yeni kapta uygulaması yapılmıştır. Değerlendirme kısmında katalogdaki eserlerin ayrıntılı gruplandırılması yapılmış, desenlerinin de diğer müze ve kütüphanelerdeki benzer örnekleri bulunarak karşılaştırmalı incelemesi yapılmıştır.

1.4. Türk Cilt Sanatının Tarihçesi

Yapılan arkeolojik kazılar neticesinde elde edilen buluntular ve kitap kapları, en eski örneğin Karahoço kazılarında ortaya çıkan ve VII. Yüzyıla tarihlenebilen Uygur Türk cildi olduğunu göstermektedir.¹

Benzer şekilde ilk cilt sanatı örneklerine Mısır ve Tunus'ta rastlanmaktadır. Mısır'ın Kipti ciltleri ve Uygurların Karahoço'da bulunan ciltleri mukayese edildiğinde süsleme ve yapım tekniği açısından büyük benzerlikler olduğu görülmüştür.²

¹ İsmet Binark, Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ankara, 1975, s.1-2

² Ahmet Saim Arıtan, TDV, İ.A. 7. Cilt, 1993, s.552

Ahşap kap üzerine derinin kaplanmasıyla oluşturulan cilt, kör bıçak kullanılarak yüzeyde geometrik şekiller çizilerek süslenmiştir. Deriye destek olarak kullanılan ahşabın yerini zamanla murakka mukavva almıştır. Ahşaba göre daha kolay işlenebilen mukavva kullanımıyla da süslemelerde gelişim görülmüştür.³

Doğuda cilt sanatı XV. yüzyılın yarısına kadar üretilen bölge fark etmeksizin teknik ve kullanılan malzemeler bakımında aynı kalmıştır. Küçük farklılıklar yalnızca süslemede görülmüştür. Geometrik desenler, küçük bezemelerle doldurulmuş şemseler ve rûmî süsleme bu dönemin ortak desenleridir.⁴

Şemseli ciltlerde süsleme türüne göre dönemlere ayırmak mümkündür. XV. yüzyıl ciltlerine bakıldığında genellikle soğuk şemse baskılı ve altınsız ciltler görülmektedir.⁵ Memluk ve Selçuklu ciltlerinde geometrik desenli tasarımlar kullanılmış, ayrıca Selçuklu ciltlerinde şemse genellikle yuvarlak olup, rûmî bezeme de kap içlerinde kullanılmıştır. Osmanlı Ciltlerinde bilinen ilk örnekler Fatih Sultan Mehmed dönemine rastlar ve dönem özelliği olarak stilize çiçek desenleriyle Baba Nakkaş üslubu etkin olmuştur.⁶

XVI. yüzyıl kitap kaplarında en güzel sanatsal örneklerin üretildiği dönemdir. Şemse, salbek, köşebent, zencirek, cetvel gibi tasarımlar yer almış ve motifler kabartma olarak uygulanmıştır. Bunun yanında farklı tekniklerle de ciltler bezenmiştir.

XVII. yüzyıl döneminde yazma tekniğinde ciltler üretilmiştir ve Avrupa tesirli motifler kullanılmıştır. Şukufe, yani buket çiçeklerin ortaya çıkışı klasik cilt üslubunun sonu sayılır. Devamında gelen barok rokoko tarzı süslemeler Türk Ciltlerinde Avrupa üslubu kapların etkilerinin görülmesine örnektir.⁷ XIX. yüzyılda matbaanın yaygınlaşmasıyla sanatlı ciltlerin üretimi azalmıştır.

³ Kemal Çığ, Türk Kitap Kapları, 1975, s.7

⁴ Mine Esiner Özen, Türk Cilt Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1998, s.16

⁵ Mine Esiner Özen, aynı eser, s. 15

⁶ Yasin Çakmak. "Vahid Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Fatih Devri Ciltleri" Marifetname. 8/2 (Aralık/2021), s. 475.

⁷ İsmet Binark, aynı eser, s.6

2. DENİZ MÜZESİ ENVANTERİNE KAYITLI EL YAZMASI ESERLER KATALOĞU

2.1. Deniz Müzesinin Tarihçesi ve El Yazması Eser Koleksiyonu

Günümüzde faaliyetlerini Deniz Müzesi olarak sürdüren kurum, Sultan II. Abdülhamid'in onayıyla 31 Ağustos 1897'de "Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi" olarak hizmete açılmıştır. Bahriye Müzesinin kurulması fikri ilk olarak bahriyeye ilişkin birçok nadir eserin, tersane hurda mağazalarında harap bir vaziyette olduğunu fark eden Süleyman Nutki Bey tarafından ortaya atılmış ve Bahriye Nazırlığına bir rapor sunmuştur.⁸ Dönemin Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa'ya doğrudan verilmek üzere hazırlanan rapordan, Süleyman Nutki Bey hatıratında şu şekilde bahsetmektedir;

"İnsan bir işte ilerlediği oranda meleke ortaya koyuyor ve o işin yapılmasında sürat gösteriyor. Bundan dolayı insan kendine iş arıyor. İşte bu cümleden olarak Nezaret'e bir rapor yazdım, kapsamı eski devirlerden beri Bahriyemiz'de mevcut olup feshedilen gemilerin isim levhaları, modelleri ve baş tasvirleri ve makine modelleri, buluşların modelleri ve resimleri, tarihi levhalar ve dereceli cetveller, levhalar ve buna ilaveten muhtelif yerlerde bulunan eski kitaplar ve seyir aletleri ve saire bulundukları mahallerden alınarak tahsis kılınacak bir dairede toplanarak bir Bahriye Müzesi teşkili hakkında idi."⁹

Yine aynı hatıratından anlaşıldığı üzere, bir sene gecikmeyle de olsa kuruluş faaliyetlerine başlanmış, bahriye bünyesindeki çeşitli dairelerin zimmetinde bulunan eserlerin oralardan alınarak Bahriye Müzesi eserlerine katılmasına gerek duyulmuştur. Bu hususta zorlukla karşılaşılması için o dönem rütbesi yüzbaşı olan Süleyman Nutki Bey'e yardımcı olmak üzere, Nazır Paşanın damadı olan Miralay (Albay) Hikmet Paşa Müdür olarak göreve atanmıştır.

⁸ Mehmet Korkmaz, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi. 43, 2020. s. 109-154.

⁹ Nurcan Bal, Süleyman Nutki Bey'in Hatırası, 2003, s. 121

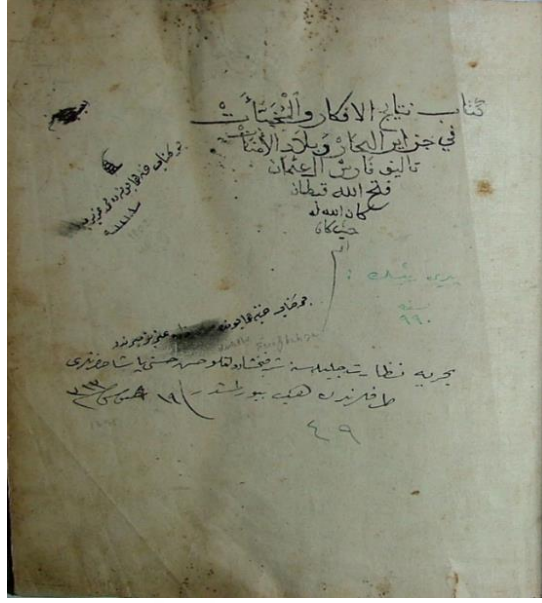

Resim 2.1.1. Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi Personeli, fotoğrafta ortada Süleyman Nutki Bey ve Miralay Hikmet Paşa görülmektedir.

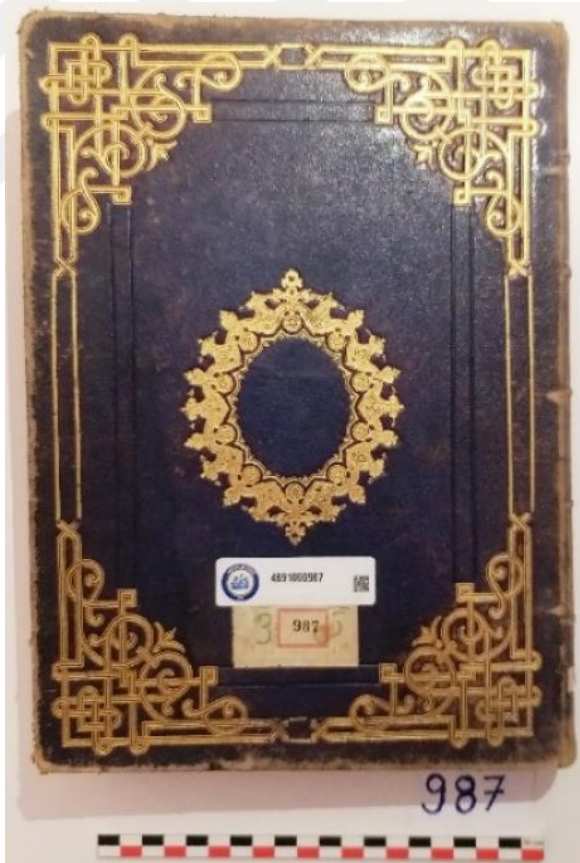
Kaynak: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Albüm No: 91151

Kütüphanenin koleksiyonun temelini dönemin Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa, Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi'nin ilk müdürü Miralay Mehmet Hikmet Bey ve müdür muavini Binbaşı Süleyman Nutki Bey'in bağışladığı kitaplar oluşturmuştur. İlk el yazması eserler de bu bağışlar içindedir. Hasan Hüsnü Paşa, aralarında Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'sinin de bulunduğu altı adet el yazmasını, Mehmet Hikmet Bey ise iki adet el yazmasını kütüphaneye bağışlamıştır. ¹⁰

¹⁰ "Müze ve Kütüphane İdaresinde Mevcut Asâr-ı Nefise ve Kütüb-i Mütenevviva Fihristi" Müzenin ilk kataloğudur, hem tarihi eserleri hem de kütüphaneden bulunan kitapları ve nereden geldiğinin bilgisini listeler. Bu katalog sayesinde müzeye gelen ilk el yazması eserlerin de nereden alındığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Resim 2.1.2. AA 987 Db. No'lu Kitab-ı Bahriye'nin iç kapağı ve Hasan Hüsnü Paşa tarafından kütüphaneye hediye edildiğine dair not.

Resim 2.1.3. 3 AA 987 No'lu Kitab-ı Bahriye'nin cildi

1914 Yılında müze müdürü olarak Ali Sami Bey (Boyar)¹¹ atanmıştır. Ali Sami Bey'in müdürlüğü döneminde müze ve kütüphanedeki faaliyetler artmış eksiklikler giderilmeye çalışılmış hatta yeni bir müze binası inşası için planlar çizdirilmiştir. Ancak tersanenin ücra bir köşesinde kaldığı için zamanla bahriye personelinin bile ilgisinin oldukça azaldığı müze ve kütüphane olarak kullanılan binanın fiziki koşullarının da kötü olması, her fırtına ve yağmur sonrasında yeni hasarlar alması ve İstanbul'un işgali sırasında işgal askerlerinin hırsızlıkları gibi sorunlarla da uğraşmıştır.¹²

Resim 2.1.4. Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi'nin hizmete açıldığı ilk binanın görünümü

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Albüm No: 91151

¹¹ Ali Sami Bey, Paris'te bulunan Ulusal Güzel Sanatlar Akademisinde 4 yıl süren çalışmalarından sonra 1914 yılında yurda döndü, önce İnas Sanayi-i Nefise Mektebinin ilk müdürü olduktan sonra tarihi eserler konusundaki uzmanlığı nedeniyle 2. Meşrutiyet döneminin en önemli paşalarından sayılan Bahriye Nazırı Ahmet Cemal Paşa tarafından göreve getirilmiştir. Bu durum aslında Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresinin devlet nezdinde öneminin göstergesidir.

¹² Mehmet Akyar, Yayınlanmamış çalışma, 2024

Mütareke yıllarından sonra uzun süre bekçisiz halde kapalı kalan ve bakım görmeyen müze ve kütüphanenin Cumhuriyetin ilanından sonra tekrar canlanmaya başladığı görülmektedir. Ancak bu sefer de Avrupa'da bir süredir devam eden askeri ve siyasi gerilim nedeniyle ve eserlerin korunabilmesi amacıyla Anadolu'ya taşınması fikri hasıl olmuş, 1927 yılında "acil durum tahliye planı" oluşturulmuştur. Bu planın uygulaması 2. Dünya savaşının başlamasından sonra 1939 yılında gerçekleştirilmiştir.¹³

Resim 2.1.5. Müzenin 1931'de taşındığı Divanhane binasının denizden görünümü

Kaynak: Deniz Müzesi Koleksiyonu, Db. No: 1812.

Anadolu'ya nakil gerçekleşmeden evvel müze ve kütüphane birkaç defa yer değiştirmiştir. Önce 1931 yılında müzedeki tarihi eserler Kasımpaşa'da bulunan Divanhane binasına taşınırken yeterli yer olmaması nedeniyle kütüphanedeki kitaplar da Deniz Levazım Müdürlüğüne bağlı Seyir Aletleri Deposuna nakledilmiş buradan da Büyük Erkan'ı Harbiye Kütüphanesine taşınmıştır. Böylece kurulduğu tarihten itibaren hep bir arada olan müze ve kütüphane birbirinden ayrılmıştır. Bu taşınmalar sürecinde kütüphanede

¹³ Mehmet Akyar , Yayınlanmamış çalışma, 2024

bulunan ve tarihi değeri olan bir kısım kitap müzede muhafaza edilmiştir.¹⁴

2.Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte tarihi eserlerin ve kitapların taşınması çalışmalarına başlanmış, bir sene süren hazırlık aşamasında taşıma işi için gerekli sandıklar, kumaşlar ve sair malzemenin temini sağlanmıştır. Eserler 3 parçaya bölünerek bir kısmı İzmit Değirmendere, Bahçecik bucağına, bir kısmı Bozüyük'e, bir kısmı da Niğde'ye taşınmıştır. 2. dünya savaşının bitmesiyle birlikte müze önce Dolmabahçe Camisi ve günümüzde olmayan caminin müstemilatına, oradan günümüzde Dolmabahçe Sarayı Resim Müzesi olarak kullanılan Şehzade Köşkünün karşısındaki Arabacılar Dairesi'ne ve son olarak da Beşiktaş Vergi Dairesi olarak kullanılmakta olan binaya taşınmıştır.

Resim 2.1.6. Deniz Müzesi'ne tahsis edilen Maliye Binası'nın bir görünümü.

Kaynak: Deniz Müzesi Koleksiyonu

Bugün ana teşhir binası olarak kullanılan tarihi binayla birleştirilmiş modern müze binası içerisinde de Deniz Tarihi Kütüphanesi kurulmuştur ve araştırmacılara hizmet vermeye devam etmektedir.

¹⁴ Mehmet Akyar, Deniz Müzesi Tarihçesi, "Müze Kütüphanesi: Kuruluşundan Günümüze Kütüphanenin Seyri" bölümü, Yayımlanmamış çalışma, 2024

Resim 2.1.7. Deniz Müzesinin tarihi ve modern binasının günümüzdeki görünümü

Kaynak: <https://www.turkishmuseums.com/museum/detail/22321-istanbul-deniz-muzesi/22321/1>

2.2. El Yazması Eserlerin Ciltlerinin Bakım Onarım Faaliyetleri

Kuruluşundan itibaren çok fazla yer değiştirmek zorunda kalan kitaplar ve el yazmalarının yıpranmamış olması düşünülemez. İlk günden günümüze kadar gerçekleşen çeşitli yazışmalarla taşınma ve tamir talebi süreçlerinin neredeyse tamamına hakim olabilmemiz bu koleksiyonun bir diğer eşsiz özelliğidir.

Ciltlerin yenilenmesiyle ilgili ilk yazışmaya Ali Sami Bey döneminde Sekizinci Daire Müdüriyetine yazılan evrakta rastlıyoruz. Evrakta müze kütüphanesinde bulunan nadir ve sanatlı kitapların bir kısmının ciltlerinin eskimiş, bir kısım kitabın da hiç ciltlenmemiş olmasından dolayı kötü bir görüntü olduğu, bu durumunun ciltli ve muntazam kitapların dahi görüntüsünü bozduğu, müzeyi ziyaret eden Nazır Paşa'nın da bunu fark etmesi neticesinde, bahsi geçen kitapların Matbaa-i Bahriye Mücellid Hanesi tarafından ciltlenmesi hususunda gereğinin yapılması istenmiştir.¹⁵

¹⁵ DTA, I. Daire 57/5 (30 Eylül 1330/13 Ekim 1914)

Bu evrak sayesinde, katalog içinde rastladığımız birbirinden farklı eserlerin aynı cilt kabında nasıl birleştğini anlamış oluyoruz. Bu fikirden yola çıkarak da süsleme unsuru olarak cetvel, zencirek kullanılmış sade deri ciltlerin ve bazı ebrulu çeharkuşe ciltlerin bu onarım yenileme döneminde yapıldığını söylemek mümkün olacaktır.

Ali Sami Boyar'ın müdürlüğü sonrasında, Haluk Şehsuvaroğlu'nun Müzeye müdür olarak atandığı 1948 yılına kadar geçen sürede eserlerle ilgi kayda değer bir girişimde bulunulmadığından olacak ki belgelerde de bu dönemde el yazmalarıyla ilgili herhangi bir işlem yapıldığına dair bilgiye rastlanılmamaktadır. Zaten müzenin tarihçesinden de 1939 yılından itibaren müzedeki tarihi eserler ve kitapların savaştan korunmak üzere Anadolu'ya gönderilerek sandıklar içinde saklanmış vaziyette olduklarını biliyoruz. Ancak bu saklama sürecinde de bilhassa sökülerek taşınması gereken tarihi eserler ve suya karşı koruması olmayan sandıklarda saklanan kitap ve evrakların da çevre koşullarından dolayı hasar aldıklarını yine dönem evraklarından hatta ciltlerde gördüğümüz su lekelerinden anlıyoruz.

Haluk Şehsuvaroğlu¹⁶ dönemine denk düşen 29 Ağustos 1952 yılında yazılmış evrakta da yıpranmış ve kabı olmayan kitapların ciltlenmesi için ve ciltleri yenilenmesi gereken kırk adet kitap için kâğıt, mukavva ve cilt bezi teminine dair ödenek talep edilmektedir.¹⁷

Bu evraka istinaden alınması istenen malzemelerin o tarihlerde var olduğu bilinen Deniz Basım Evinde kullanılmak üzere mi yoksa müzenin esnaftan bir mücellit bulmasıyla mı bu işin yaptırıldığına dair bir bilğimiz yoktur. Ancak el yazmalarının bu kataloğa alınmamış büyük bir kısmının kabının basit cilt bezi kullanılarak kaplanmaya bu dönemde başladığını söyleyebiliriz.

¹⁶ Haluk Şehsuvaroğlu 1946'da Deniz Müzesi ve Arşivi Müdürlüğüne atandı, 1952 Yılında Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğüne Bakanlar Kurulu kararıyla ataması yapıldı aynı zamanda Deniz Müzesi müdürlüğünü de vekaleten yürütmüştür. 1960 yılında Albay rütbesiyle emekli olmuştur.

¹⁷ LDGA, 1948-175, G. No: 8, B. No: 54 (29 Ağustos 1952)

1960 yılında yeni Müze ve Arşiv Müdürü Levazım Albay Faruk Erus tarafından Deniz Basımevi Müdürlüğü'nün 140 adet kitabı ciltlemesi istenmiş¹⁸ 1965 yılında da aynı talep yapılırken belli aralıklarla gerçekleşen ciltleme işinden memnun olunmadığı diğer bir yazışmadan anlaşılmaktadır. Zira evrakta bu sefer ciltleme işlemlerinin niteliklerine dair istekler de belirtilmiştir. Kütüphane koleksiyonunda bulunan kitapların birçoğunun kıymetli kitaplar olduğu, ciltlerinin uzun ömürlü olması gerektiği, bu nedenle ciltlenecek kitapların öğrenci kitapları gibi basit ve değersiz cilt kağıtları ile ciltlenmemesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁹ Kurum nezdinde gerçekleştirilen bu yazışmalardan da anlaşılmaktadır ki yalnızca el yazmalarını içerik olarak korumakla kalmayıp daha nitelikli kaplar üretilmesi için de çaba gösterilmiştir.

Bu tez kapsamında incelenen ciltler içinde süsleme üslubu olarak Türk-İslam motif ve teknikleri kullanıldığını gördüğümüz kimi kabın sırtının kamburalı ve Avrupa tarzı olması durumunu yahut istinsah tarihleri hatta müstensihleri birbirinden farklı olan el yazmalarının yakın dönem cilt beziyle kaplanmış ciltlere sahip olmasını da bulunan bu evraklara istinaden açıklayabiliriz. Bu evrakların bir adetinde de ek olarak ciltlenmesi istenen kitapların listesi mevcuttur ancak bu listelerde de kataloğa alınan el yazmalarına rastlanmamıştır.

¹⁸ LDGA, 1956-264, G. No: 7, B. No: 1/13 (3 Nisan 1960); 1956-264, G. No: 7, B. No: 2 (21 Aralık 1960).

¹⁹ LDGA, 1965-242, G. No: 30, B. No: 23

MÜHÜR : 3905-65

30 KASIM 1965

KONU : Arşiv defterleri ile kütüphane
bulunan kitapların ciltlenmesi
için Dr. Basımevne emir verilmesi
Hk:

İLGİ: Dr. K. K. liğının 18 KASIM 1994 gın ve 352288 sayılı
yazısı.

1- Deniz tarihimize ait kıymetli vesikaları ihtiva eden Arşiv
defterleri ile kütüphanemizde bulunan kitapların İLGİ emir ile Deniz
Basımevinde cilt işleri yapılmakta idi.

2- Bu defa Basım Evi MÜDÜRLÜĞÜNE her yıl için komutanlığınızdan
cilt işi için emir getirilmesi talep edilmiş olduğundan gerekli emrin
verilmesini.

3- Birçoğu kıymetli kitapları ihtiva eden ve çok uzun ömürlü
olması icap eden müce kitaplarının öğrenci kitapları gibi basit ve
en değerli cilt kağıtları ile ciltlenmesi hususunda da gerekli
emirlerinizi arz ederim.

PAZİTİ:
CHERKE:
Dr. K. K.

BİLGİ:
Kusay Dr. Caba K.
Dr. Basımevi Md.

FARUK ERUS
Lv. ALBAY
DENİZ MÜHÜRİ VE ARŞİVİ MÜDÜRÜ

KUTU NO	1965-242
GÖMLEK NO	30
BELGE NO	23

1965-24

Resim 2.2.1. Lv. Alb. Faruk Erus'un yazdığı ciltleme talebi evrakı

Kaynak: Lalahan Deniz Genel Arşivi

2.3. Katalog

Deniz Müzesi envanterine kayıtlı toplam 289 adet el yazması eserden 70 adeti sanatlı cilt özelliği göstermektedir. El yazmalarının içeriklerine dair kaynak olarak kullanılan Deniz Müzesi Komutanlığı El Yazmaları Kataloğunda düzen olarak 16 ana konu başlığı altında toplanan eserler, kendi konu başlığı içinde demirbaş numaraları büyükten küçüğe olacak şekilde sıralanmıştır. Yazılan tezin ana konusu kitap kapları olduğu için, değerlendirme kısmında ayrıntılı bir şekilde kategorizasyonu yapılan eserlerin katalog düzeninde, bezemeler kronolojik olarak sıralanmış ve bezemesi en eski döneme ait olandan başlanılmıştır. Akabinde kronolojik olarak devam edilmiştir. Bu kronoloji oluşturulurken süsleme üslubu açısından eski ancak hem istinsah tarihi hem de malzeme özelliği yeni olduğu bilinen ciltlerin bilgileri bu sıralamanın dışında tutularak verilmiştir.

Şemseli süslemelerden sonra gelen sade ve özellikle çeharkuşe ciltler yazmanın istinsah tarihine göre sıralanırken bu ciltlerde de yazmanın istinsah tarihi eski dahi olsa, içerik olarak iki ve üzeri el yazmasının tek ciltte birleştirildiği kaplar, sonradan yapıma kabul edilerek katalogun sonlarına doğru eklenmiştir.

Ölçüler milimetre cinsinden ifade edilmiş olup, en x boy x sırt kalınlığı sıralamasıyla yazılmıştır.

Katalog No : 1

Envanter No : AA. 6863 1/2/3/4/5

Adı : 1 Kitābü'l-Muhtaşar 'alā Mezhebi'sh-Şāfi'ī / 3 Du'aname / 4 Cevāhirü'l-Me'ānī fī Medhi'n-Nebī / 5 Tasavvuf Risālesi

Konusu : Dini ve tasavvufi konularda beş ayrı eser tek cilt kabında birleştirilmiştir.

Dili : Arapça ve Türkçe

Yazı Çeşidi : Talik ve nesih

Tarih : h. 1175 / m. 1761

Müellifi : -

Müstensihi : 1 ve 2 es-Seyyid Mūsā bin Ḥasan Karahīşārī / 3 ve 4 Mūsā bin Ḥasan / 5 -

Ölçüleri : 100mm x 165mm x 40mm

Cilt Özellikleri : Murakka mukavva üzerine kahverengi deri kaplı cilttir. Deri çok yıpranmış, köşeler, kenarlar ve sırtta deri kaybı görülmektedir. Sırttan kahverengi deriyle onarım görmüş olsa da bu deri de yırtılmış vaziyettedir. Murakkada ve ciltte böcek delikleri görülmektedir. Sağ ve sol kapta şemseler farklıdır.

Sağ kap ortalarında altı köşeli yıldız bulunan yedi adet altıgenin oluşturduğu petek formu şemsesi vardır. (Resim 2.3.1) Her bir altıgenin için bulunan altı köşeli yıldızın etrafında da içlerinde nokta bulunan altıgenler vardır. Şemsenin etrafına çizgi demiriyle altıgenin dışta kalan üç kenarını takip eden çizgiler çekilmiştir. Köşelere 45 derecelik açıyla, çizgi demiri kullanılarak çift çizgili köşebent oluşturulmuş, çizgi birleşim yerlerine nokta vurulmuştur. Zencireği bitkisel rûmî süslemenin ardışık vurulmasıyla oluşturulmuştur ve sırt onarım gördüğü için 3 kenarında görülmektedir.

Sol kap ortasında sağ kapta görülen altıgenlerle aynı formda bulunan dört adet altıgenin oluşturduğu yuvarlak petek şeklinde şemse bulunmaktadır. (Resim 2.3.2) Köşebent ve zencirek sağ kap ile aynıdır. (Resim 2.3.3)

Resim 2.3.1. Db. No 6863 Sağ kap

Resim 2.3.2. Db. No. 6863 Sol kap

Resim 2.3.3. AA 6893 Zencirek detay

Resim 2.3.4. 6863 Sol kap şemse detay

Katalog No	: 2
Envanter No	: AA.2797
Adı	: Divan-ı Ser-güzeşt-i Esiri
Konusu	: Eser 17. yüzyıla ait bir mesnevidir.
Dili	: Arapça ve Farsça
Yazı Çeşidi	: Nestalik
Tarih	: h. 1064 / m. 1653-54
Müellifi	: Esiri
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: Yeni yapılan cilt : 145 mm x 220 mm x 40 mm Eski cilt : 140 mm x 195 mm

Cilt Özellikleri : Siyah deri cilt neredeyse tamamen dağıldığından kapların yalnızca deri kısımları alınarak, yeni yapılan cildin üzerine gömme şekilde yapıştırılmış vaziyettedir.

Sağ kap Üzerinde 'S' şeklinde yukarıdan aşağıya yan yana çiftler halinde sekiz motif, "S" yan çevrilerek yanlarda birer motif soğuk baskı süslemesi vardır. (Resim 2.3.5) "S" lerin etrafında üçgen demirle basılmış sık aralıklı süslemeler görülmektedir. Sırt derisinin üstten itibaren yalnızca yarı kalmış vaziyettedir ve sağ kapla birleşiktir.

Sol kapta ise sağdaki gibi bir düzenden bahsedilememekle birlikte, yeni cilde yanlış yönde yerleştirme yapılamadıysa eğer, dört adet "S" motifi su yolu olarak dikine kullanılmış, kabın geri kalanında da belirli bir düzen göstermeden ve oldukça silikleşmiş, kısmen seçilebilen beş adet "S" motifi görülmektedir. (Resim 2.3.6)

Resim 2.3.5. AA 2797 Sağ kap

Resim 2.3.6. AA 2797 Sol kap

Katalog No	: 3
Envanter No	: AA.6378
Adı	: Naşihat-nāme
Eserin Konusu	: Dini, tasavvufi konularda bilgiler
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Nesih
Tarihi	: h. 1066 / m. 1656
Müellif	: -
Müstensihi	: Yenişehirli Ahmed bin Muşafā
Ölçüleri	: 140 mm x 190 mm x 30 mm
Cilt Özellikleri	: Mukavva üzeri siyah deri kullanılarak yapılmış mıklepli

cilttir. Sırtı ve sertabı kahverengi deri ile onarılarak kaplanmış ve bu onarım derisi kenarlarda süslemeyi kapatmaktadır. Deri yüzeyinde kurt yenikleri görülmektedir.

Sağ kap ortası soğuk baskı iki farklı boy çiçek motifli nokta demiri vurularak süslenmiş, dışta birer küçük çiçek, içte ve ortada büyük çiçeklerle artı (+) şekli oluşturulmuş, son çiçeklerden itibaren enine ve boyuna çizgi demiriyle kenarlara kadar çizgi çekilmiş ve uçlarına küçük çiçekler vurulmuştur. (Resim 2.3.7)

Sol kapta da aynı desen mevcuttur

Mıklepte ucundan başlayarak sırasıyla tek küçük çiçek, çizgi, üç küçük çiçekle oluşturulmuş üçgen, dört büyük çiçekle oluşturulmuş kare, küçük tek çiçek ve çizgi çekilerek süsleme oluşturulmuş vaziyettedir. (Resim 2.3.8)

Resim 2.3.7. AA 6378 Sağ kap

Resim 2.3.8. AA 6378 Sol kap ve mıklep

Katalog No : 4
Envanter No : AA. 985
Adı :  ur' n-ı Ker m
Konusu :
Dili : Arapça
Yazı  e idi : Nesih
Tarih : h. 1061 / m. 1650-51
Müellifi : -
Müstensih : Emrull h H   
Ölçüleri : Mahfazası : 115 mm x 170 mm x 30 mm
Cilt : 100 mm x 170 mm x 25 mm

Cilt  zellikleri : Bordo deri kullanılmış m klepli, mahfazası da olan cilttir. Kabın derisinde yüzeysel soyulmalar ve altın desenlerde sürtünmeye ba lı silinmeler görülmektedir. Cildin sol içinde yapı mı  sarı renk tekstil ve yapıştırıcı kalıntısı görülmektedir. Mahfaza kapağı yırtılarak basla deriyle onarılmış ve genel olarak yıpranmış vaziyettedir.

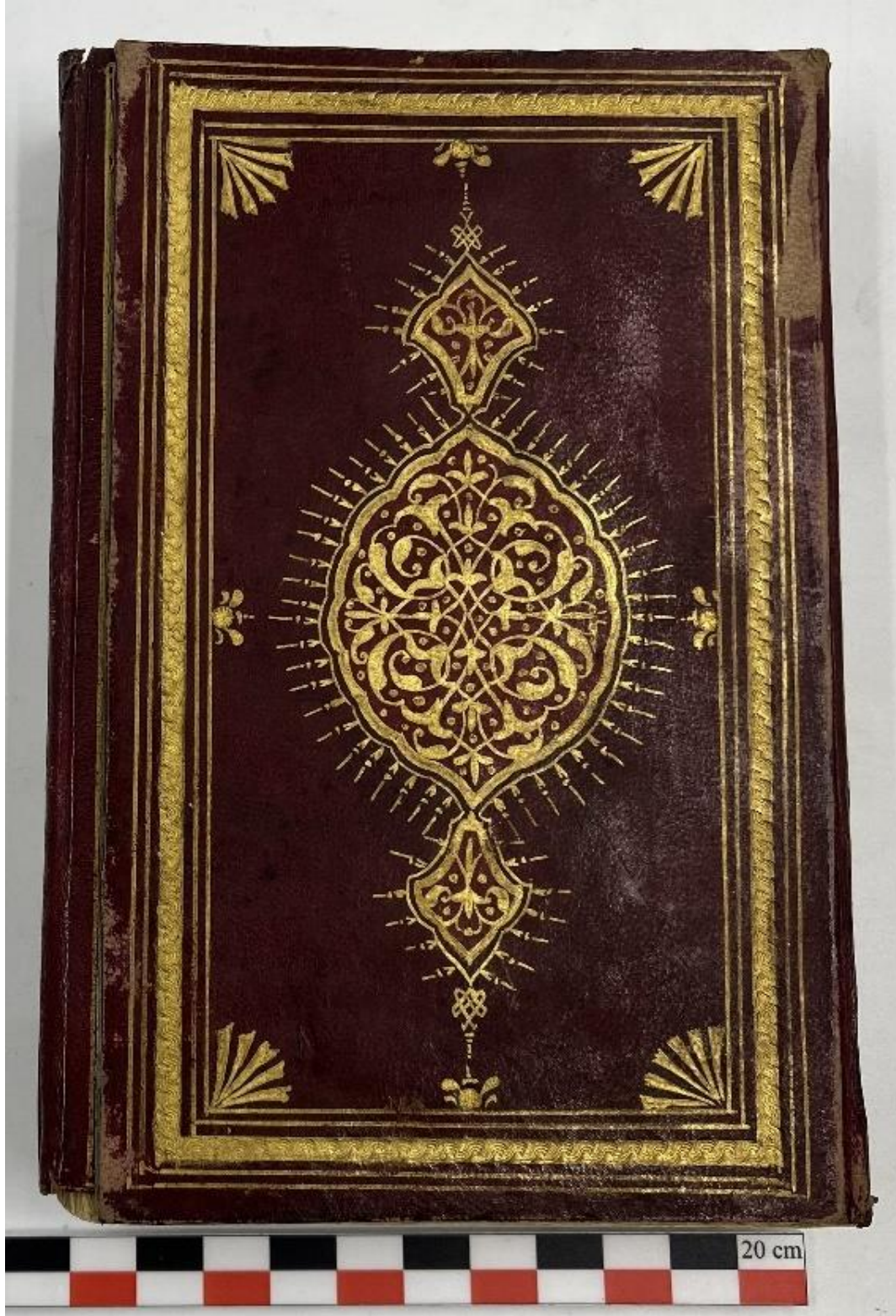
Sa  kap ortada içi r m  desenli beyzi  emse yine içi r m  desenli salbekleri vardır. Dendan çevresine altın iplik etrafı tı  ile bezenmi tir. Salbek ipliği tepede geometrik geçme motifle bitmektedir. (Resim 2.3.9) Kabın en içte çizilmiş cetvellerin ortalarında  i ek motifli nokta demiri basılmış ve küçük altın yapraklar çizilmiştir. K  elerde, güneş  uası şeklinde kalından inceye doğru giden çizgisel süsleme vardır.

Sol kapta da aynı desen görülmektedir. Kabın alt salbe i, ete i ve dik kenarındaki altın süslemelerde silinme görülmektedir. (Resim 2.3.11) Sol kap içi, kırmızı renkte kağıt yapıştırılmış, kağıt üzerinde merkezde  ualarıyla birlikte güneş motifi köşelerinde stilize bitkisel motif olan  er eve içine alınmıştır. Aynı kağıt süsleme sa  kapta da vardır.

M klebinde   içi r m  desenli  emse, tek cetvel sonrası zencirekli, içte çift cetvelli ve etrafı çepeçevre tı lı köşelerde r m  desenli süslemeler vardır. M klebin içi pembe ka ıtle kaplanmış, cetvelli m klep ucunda yarım güneş  uası, köşelerinde stilize yaprak desenleri görülmektedir.

Sertabı 7 paftaya ayrılmış ortadaki 3 paftada dua yazmaktadır. Diğer paftalar stilize bitkisel motiftir. Sertap içinde de çift cetvel içinde stilize bitkisel motifler görülmektedir.

Deri Mahfazalıdır. (Resim 2.3.13) Deri bordo mahfazanın arka yüzünde zencirekli ve zencireğin dışında ve içinde çift cetvelli süsleme, kapak sırtında cetvelle 6 adet düzensiz dikdörtgen ile paftalara ayrılmış, ortaları nokta demiriyle köşeleri tığlarla yapılmış süsleme ve kapak mıklesinde (?) zencirekli çevresi tıgı süsleme ve mıklep ucunda inceden kalına genişleyen şua deseni görülmektedir. Kapak içi de aynı şekilde süslüdür. Mahfazanın ön yüzünde arkadaki gibi zencirek çevresi dışta ve içte çift zencirekli, iç cetvel sonrası bitkisel motif bordürlü ve içte cetvelli, ortada dikdörtgen stilize motifli şemse ve köşeler lale süslemesi görülmektedir. İç bordür, köşelerdeki laleler ve şemse içi siyah mürekkeple renklendirilmiş vaziyettedir.

Resim 2.3.9. AA 985 Sağ kap

Resim 2.3.10. AA 985 Sol kap ve mıklep

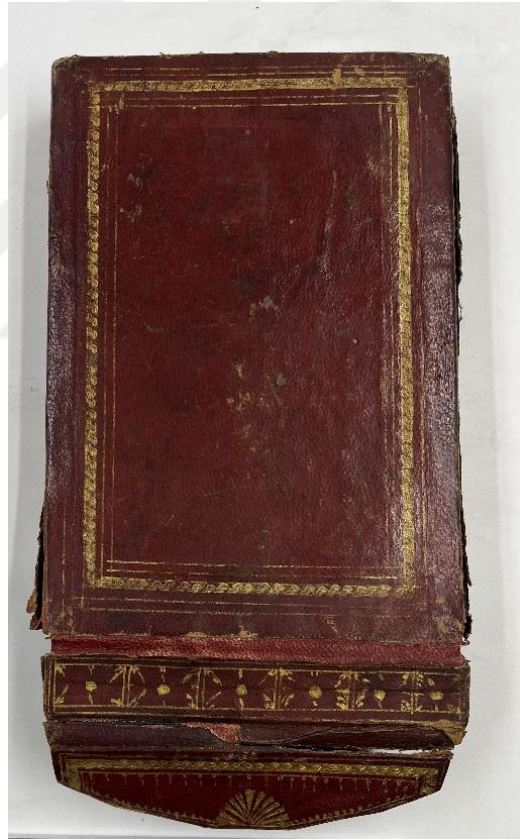
Resim 2.3.11. AA 985 Sol kap ve mıklep içi

Resim 2.3.12. AA 985 sayfa birleşimi altınlama deseni

Resim 2.3.13. AA 985 Mahfaza önü

Resim 2.3.14. AA 985 Mahfaza arkası

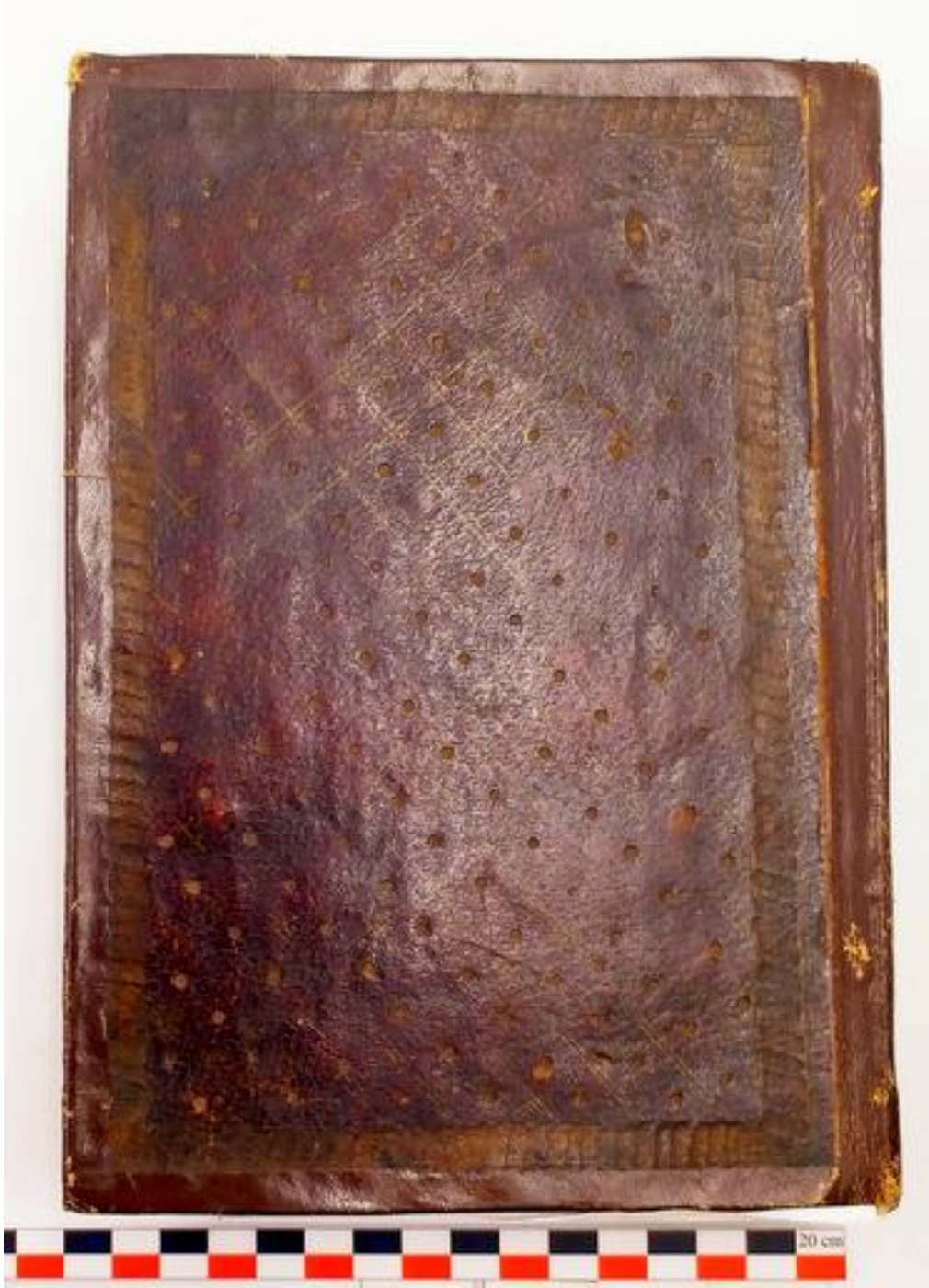
Katalog No	: 5
Envanter No	: AA 6370
Adı	: Mülteka'l-Ebhur
Konusu	: Hanefi fıkhıyla alakalı bilgiler vardır.
Dili	: Arapça
Yazı Çeşidi	: Nesih-Talik
Tarih	: h. 1122 / m. 1710
Müellifi	:
Müstensih	: Muştafa bin Süleymân el-Kemâhî
Ölçüleri	: 140 mm x 210 mm x 35 mm

Cilt Özellikleri : Koyu renk kızıl kahverengi deri kullanılmış, mıklepli cildin sırtında ve kap kenarlarında kahverengi deri ile onarım yapıldığı görülmektedir.

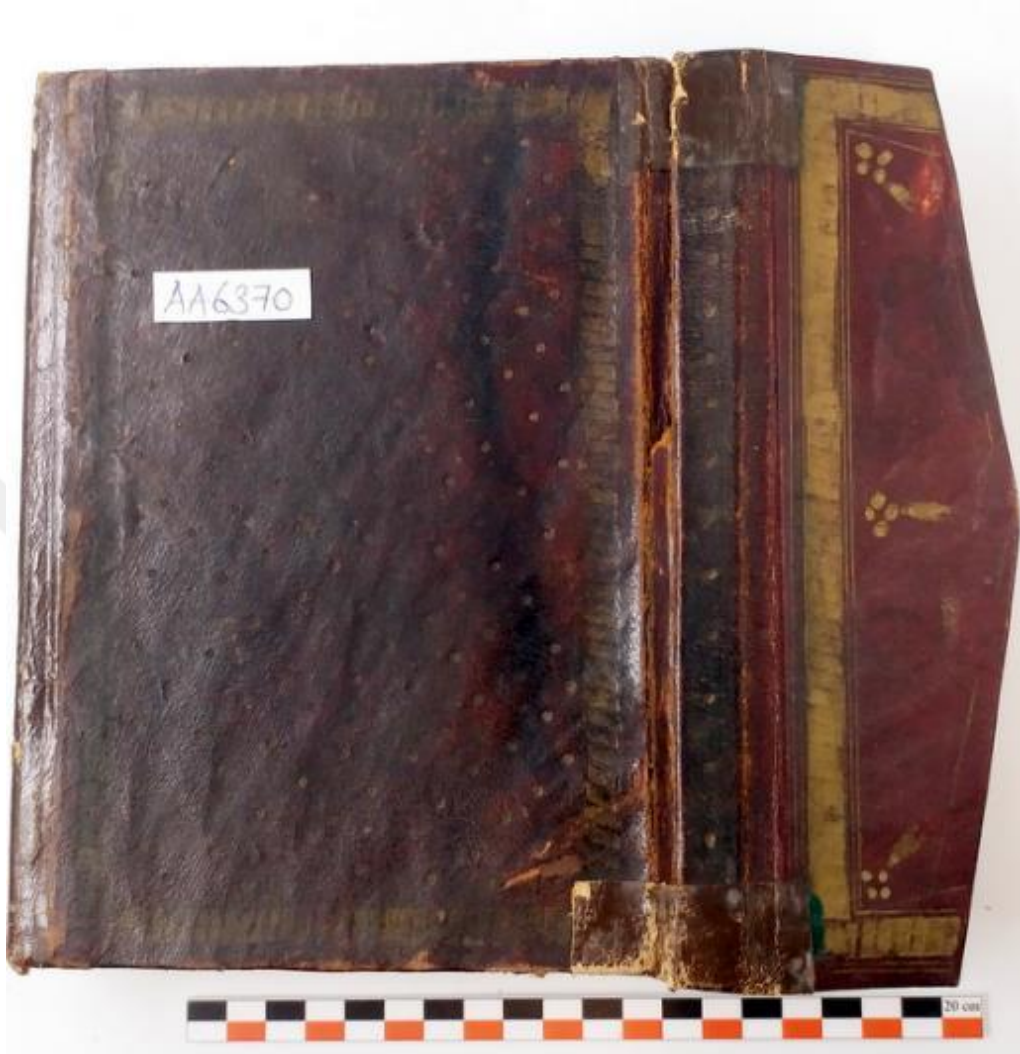
Sağ kap çift çizgi kullanılarak kafes yapılmış ve kafes içleri nokta demiri ve yıldızla süslenmiş zerbahar cilttir. (Resim 2.3.15)

Sol kap da sağ ile aynı özellikleri göstermektedir. Sertaba yakın kısımdan ıslanarak kurumu ve su lekesi oluşmuş vaziyettedir. (Resim 2.3.16)

Mıklebi çift cetvel arasında zencirekli, köşelerde ve ortada nokta demiriyle 4'er adet basılarak çiçek motifi oluşturulmuş ve sertabı tek sıra nokta demiriyle süslenmiş vaziyettedir.

Resim 2.3.15. AA 6370 Sağ kap

Resim 2.3.16. AA 6370 Sol kap ve mıklep

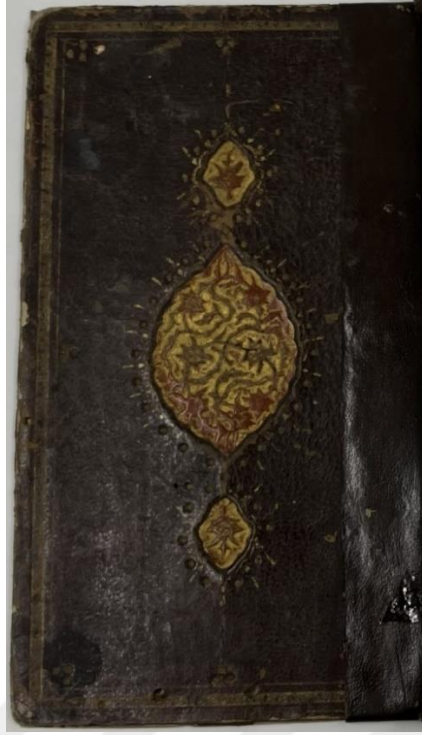
Katalog No : 6
Envanter No : AA.6874
Adı : 1/ el-Kāfiye, 2/ Risāle-i İ'rāb
Konusu : Arapça gramer kitabı.
Dili : Arapça
Yazı Çeşidi : Talik
Tarih : h. 1161 / m. 1748
Müellifi :
Müstensihi : Hüseyn bin Muştafā
Ölçüleri : 1105 mm x 185 mm x 15 mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kaplı, sırtta, sertapta ve mıklette yeni deriyle onarım görmüş ve mıkleti tamamen yenilenmiş cildir.

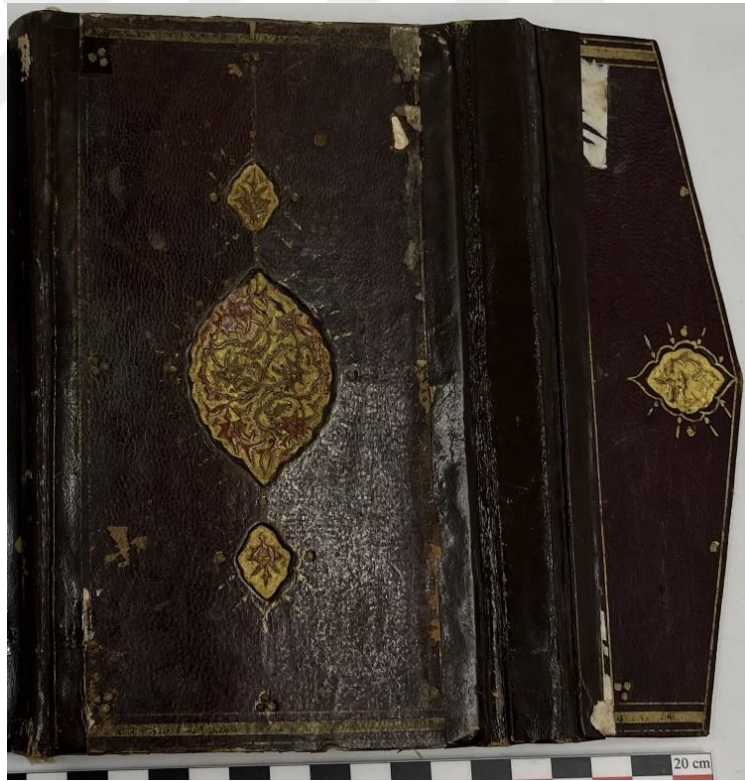
Sağ kaptaki şemse ve salbekte açık kahverengi deri olan mülevven cilt üstü mülemma altın sıvanmıştır ancak kabartma motiflerin üzerindeki altın yer yer yok olmuş vaziyettedir. (Resim 2.3.17) Deseni bulut ve hatayi süslemeli beyzi şemse ve salbekteki dandan araları nokta demiriyle süslenmiş noktalar arası tığ işlenmiştir. Şemse ve salbek aralarında ve yanlarında birer tane nokta vurulmuş vaziyettedir. Cetvel ve zencireği vardır. Sol kaptaki da aynı süsleme görülmektedir.

Köşelerde ve kuzu ortalarında da nokta demiriyle süsleme yapılmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deriyle onarım görmüştür.

Mıkleti tamamen yenilenmiş, cetvel zencirek ve kuzu ortada da hatayi tek çiçekli mülemma mıklet şemsesi vardır.

Resim 2.3.17. AA 6874 Sağ kap

Resim 2.3.18. AA 6874 Sol kap ve mıklep

Katalog No : 7
Envanter No : A.A.6375 1/ 2/ 3
Adı : 1/Ḥadīkatü'l-Mülūk / İcmāl-i Tevārīḥ-i Āl-i 'Osmān /
Ḥülāṣatü't-Tevārīḥ 2/ Ḥadīkatü'l-Vüzerā 3/ zeyl-i Ḥadāyık / Ḥadīkatü'l-Vüzerā
zeyli
Konusu : 3 Farklı eser tek ciltte toplanmıştır.
Dili :
Yazı Çeşidi : Talik
Tarih : h. 1161 / m. 1748
Müellifi : Osmānzāde Aḥmed Tā'ib ö. 1136/1723-24
Müstensihi : Ağazāde 'Ömer Vahīd Efendi
Ölçüleri : 140 mm x 215 mm x 20 mm
Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kaplı soğuk baskı şemseli cilt.
Sağ kap ortada beyzi şekilli dendanlı şemsenin içi hatayi sarmal çiçeklerle
bezenmiştir. Soğuk baskıdır. (Resim 2.3.19)
Kap kenarlarında soğuk baskı "S" motifli zencirek vardır.
Kap içinde ebrulu kağıt kullanılmıştır.

Resim 2.3.19. AA 6375 Sağ kap

Resim 2.3.20. AA 6375 Şemse detay

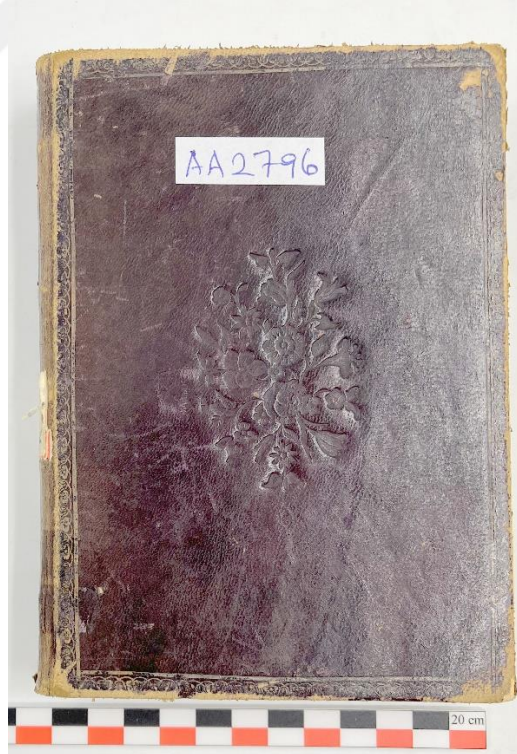

Resim 2.3.21. AA 6375 Sağ kap içi

Katalog No	: 8
Envanter No	: AA.2796
Adı	: Dīvān-ı Necātī
Konusu	: Eserde kasideler, gazeller, kıtalar ve matla beyitler bulunmaktadır.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Talik
Tarih	: En eski sahiplik mührüne göre 1215 [1800-01] tarihinden önce
Müellifi	: Necātī, 'İsā Bey ö. 914/1509.
Müstensihi	: Ḥasan bin 'Alī
Ölçüleri	: 110 mm x 160 mm x 30 mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kullanılmış, derisi kenarlarda ve sırtta yıpranmış vaziyettedir.
Sağ kap ortasında barok/rokoko tarzı soğuk baskı çiçek buketi vardır. Zencirekte altın yıldız kullanılmış ancak yıldızın sarılığı giderek gri rengi kalmış vaziyettedir. (Resim 2.3.22)	
Sol kap da sağ kap ile aynı bezeme özelliklerini göstermektedir.	

Resim 2.3.22. AA 2796 Sağ kap

Resim 2.3.23. AA 2796 Sol kap

Katalog No : 9
Envanter No : A.A.988
Adı : Baḥriyye / Kitāb-ı Baḥriyye
Konusu : -
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Nesih
Tarih : 18. yüzyıl
Müellifi : Pīrī Reʿīs, Pīrī Muḥyiddīn b. Ḥācī Meḥmed

ö. h. 960/ m. 1553.

Müstensihi : -

Ölçüleri :

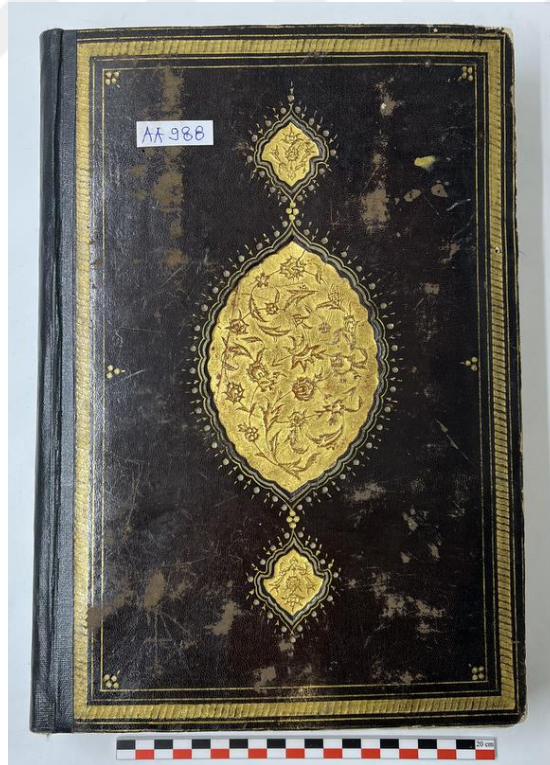
Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kaplı, derisi yüzeyden yer yer soyulmuş, sırtı siyah cilt beziyle onarım görmüş vaziyettedir. Sağ kap üst dış köşesinde deri kaybı vardır.

Sağ kap Şemse ve salbek gömme, mülemma süslemeli cilttir. Şemse hatayi motifleri ve hançeri yapraklarıyla saz üslubudur. (Resim 2.3.24) Dendan çevreleri içte kalın gümüş, dışta ince altın iplik, dendan tepelerinde nokta demiri süsleme, dendan araları ve nokta tepelerinde de tığ süsleme vardır. Sol kap da sağ kap ile aynı süsleme özelliklerini göstermektedir.

Kap çevresinde dışta ve içte içi boş çift cetvel arasında "S" motifli zencireği vardır. Köşelerde nokta demiriyle 4 adet nokta ucunda tek tığ süsleme vardır. Cetvelin yan ortalarında nokta demiriyle 3 nokta ve tek tığ süsleme vardır.

Resim 2.3.24. AA 988 Sağ kap

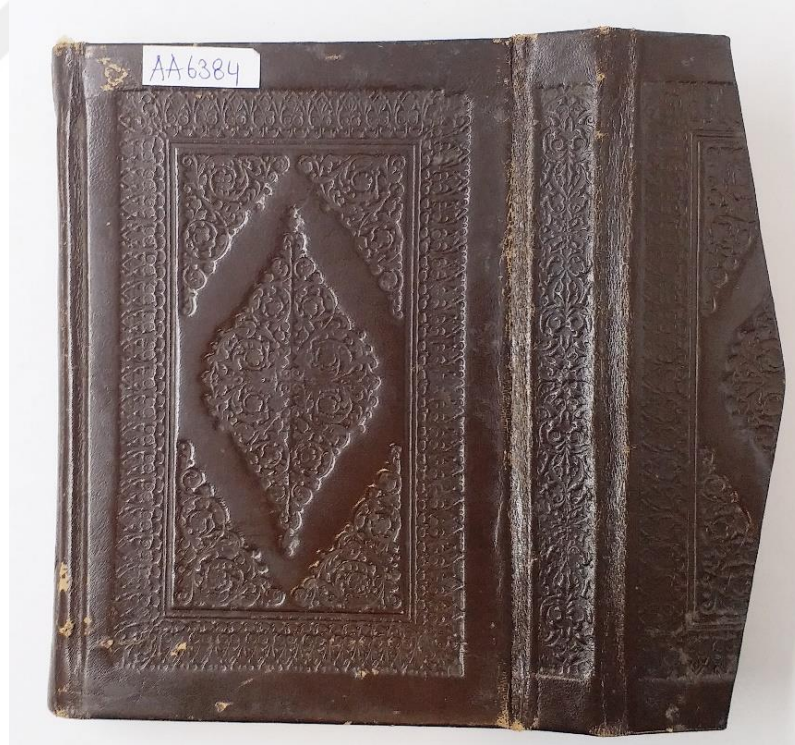

Resim 2.3.25. AA 988 Sol kap

Katalog No : 10
Envanter No : AA. 6384
Adı :  ur' n-ı Ker m
Konusu : -
Dili : Arapça
Yazı  e idi : Nesih
Tarih : 18. Yy 2. Yarısı
Müellifi : -
Müstensih : es-Seyyid Meh med
Ölçüleri : 140 mm x210 mm x 35 mm
Cilt  zellikleri : Kahverengi deri kaplanmış, m klepli cilttir. Deri yüzeyinde sıyrılmalar olduğu görülmektedir.
Sa  kap ve sol kap soğuk baskı olarak aynı süsleme özellikleri göstermektedir. (Resim 2.3.26) Ortada, içi barok/rokoko tarzı bitkisel motifle bezenmiş baklava şekilli  emse, aynı motiflerden k  ebent ve içi motifli kalp şeklinde kalın bordürü vardır.
M klebinde de aynı desenle     emse k  ebent ve bordür görülmektedir. Sertabı da yine soğuk baskı bitkisel motiflidir.
Cilt içinde ve m klepte kullanılan ka ıtlardan yakın dönemde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 2.3.26. AA 6384 Sağ kap

Resim 2.3.27. AA 6384 Sol kap ve mıklep

Katalog No	: 11
Envanter No	: AA. 6385
Adı	: �ur��n-ı Ker�m
Konusu	: -
Dili	: Arapça
Yazı �e�idi	: Nesih
Tarih	: h. 1264 / m. 1848
Müellifi	: -
Müstensihi	: es-Seyyid �Abdurrahman el-��zzet
Ölçüleri	: 115 mm x 185 mm x 30 mm
Cilt �zellikleri	: Açık kahverengi deri kaplı, kap çevresi ve sırtı siyah deri ile sonradan onarım görmüş, m�klepli cilt kabı.
Sa� kapta ortada dikdörtgen zerbahar süslemenin altın kafesi tamamen silinmiş vaziyettedir. (Resim 2.3.28) Kafes ortalarında küçük ��ek motifli nokta demiriyle vurulmuş süslemeler görülmektedir. Sol kapta dendanlı altın kafes görülmektedir ve yine kafes i�leri tek nokta demiriyle süslenmiştir. Muhtemelen zencirek süslemesi de olan kapta yapılmış kaba onarımdan dolayı zencirek tamamen kapanmış ancak tamir derisi iyice yapı�tı�ından hafif bir zencirek motifi seçilmektedir. M�klep ucunda �emse yerine 7 adet basılan nokta demiriyle ��ek motifi oluşturulmuş ve etafına seyrek tı� süslemesi yapılmıştır. �evresi �ift cetvelli olup k��elere mülemma k��ebent yapılmış ve i�leri ��ek motifiyle bezenerek k��ebent etrafına tı� çekilmiştir.	

Resim 2.3.28. AA 6385 Sağ kap

Resim 2.3.29. AA 6385 Sol kap ve miklep

Katalog No : 12

Envanter No : A.A.4715

Adı : Ğazavāt-ı Ğayreddīn Paşa

Konusu : Eserde Barbaros Ğayreddīn Paşa'nın Osmanlı hizmetine girinceye kadar yapmış olduğu muharebeler anlatılmaktadır.

Dili : Tşrkçe

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : h. 1276 / m. 1859 tarihinden önce

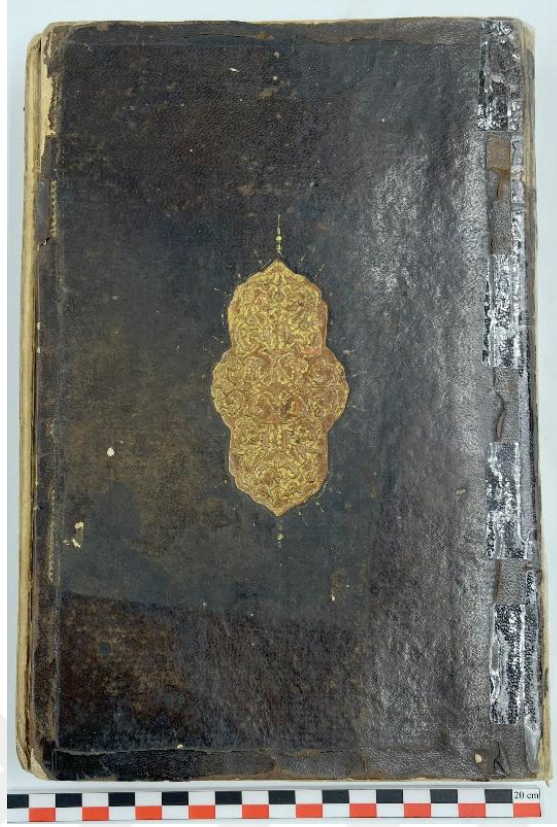
Müellifi : Seyyid Murādī

Müstensihi : -

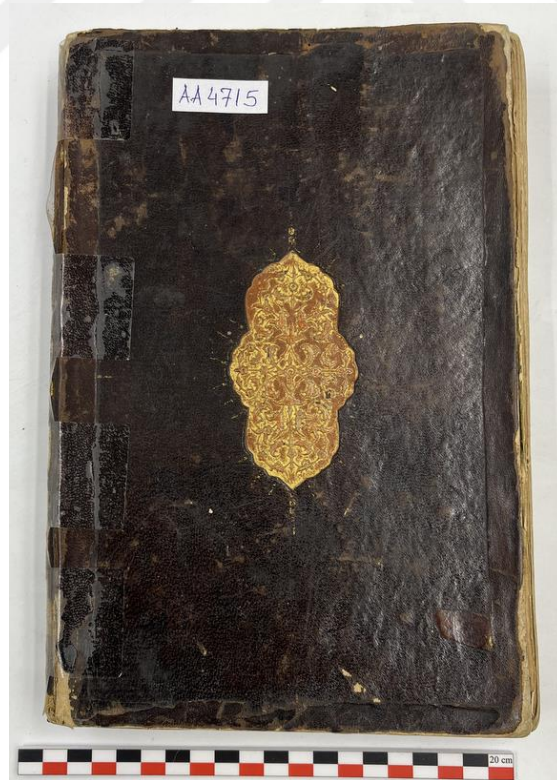
Ölçüleri : 180mm x 270mm x 30mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kaplı, kap kenarları ve sırtı deriyle onarım görmüş, sonrasında sırttan bantlanarak onarılmış cilttir.

Sağ kap ortada dikdörtgen formlu şemsenin içine açık kahverengi deri kullanılarak yapılmış mülevven üstüne hatayi çiçek motifleri basılmıştır. (Resim 2.3.30) şemse alttan ayırma mülemma yapılarak zemin altınlanmıştır. Dendanlı şemsenin etrafına altınla ince iplik ve tığ çekilmiştir. şemse uçlarında iplik uzatılarak çizgisel desen yapılmıştır. Kap kenarında zencirek ve cetvel seçilmektedir ancak yapılan onarımda kullanılan deri neredeyse tüm zencirek süslemeyi kapatmış vaziyettedir. Sol kap da sağ kap ile aynı süsleme özelliklerini göstermektedir.

Resim 2.3.30. AA 4715 Sağ kap

Resim 2.3.31. AA 4715 Sol kap
43

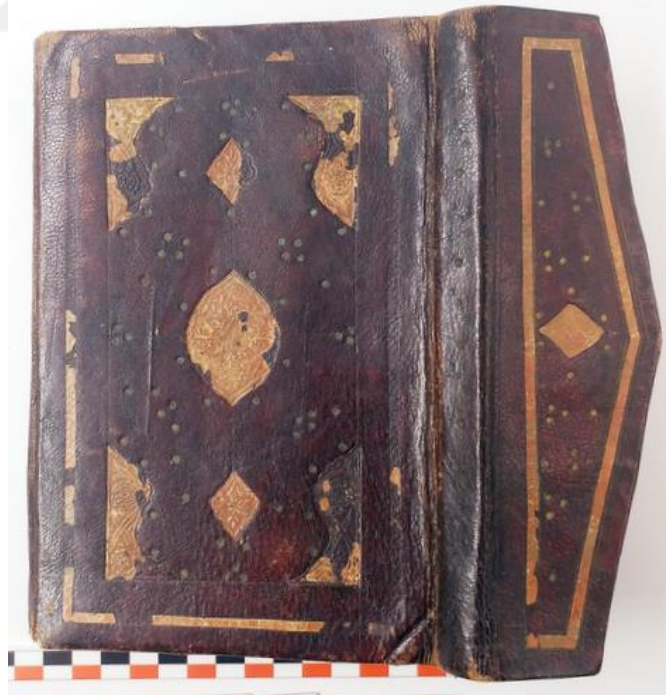
Katalog No	: 13
Envanter No	: AA. 6386
Adı	: �ur��n-ı Ker�m
Konusu	:
Dili	: Arapça
Yazı �e�idi	: Nesih
Tarih	: h. 1287 / m. 1870-71
Müellifi	: -
Müstensih	: �Al� Rız�
Ölçüleri	: 130mm x 200mm x 25mm
Cilt �zellikleri	: Kahverengi deri kullanılmış, mülemma süslemeleri dökülmüş, m�klepli cilttir.

Sağ kapta beyzi  emseli ve salbeklidir, içlerinde barok-rokoko  i ek motifi kullanılmıştır. (Resim 2.3.32) Hem k  ebentler ve zencirek hem de  emse ve salbekler mülemma altın süslemelidir. Mülemma süslemeler tüm bezemelerde yer yer kırılarak dökülmüş izlenimi vermektedir. Kapın genelinde de dağınık şekilde nokta demiriyle süsleme yapılmış vaziyettedir. Ancak bu noktalamalarda ya yaldız kullanılmış ve sarısı gitmiştir ya da gümüş kullanarak kararmı tır. Sol kapta da sa  kaptaki süsleme özellikleri görülmektedir.

M klebinde de kapta olduğu gibi tüm kenarları çevreleyen mülemma zencirek, ortasında dikdörtgen formda içi  i ek motifli mülemma  emse ve m klep genelinde nokta demiriyle yapılmış düzensiz süsleme vardır. Sertabında tek sıra nokta demiriyle süsleme vardır.

Resim 2.3.32. AA 6386 Sağ kap

Resim 2.3.33. AA 6386 Sol kap ve mıklep

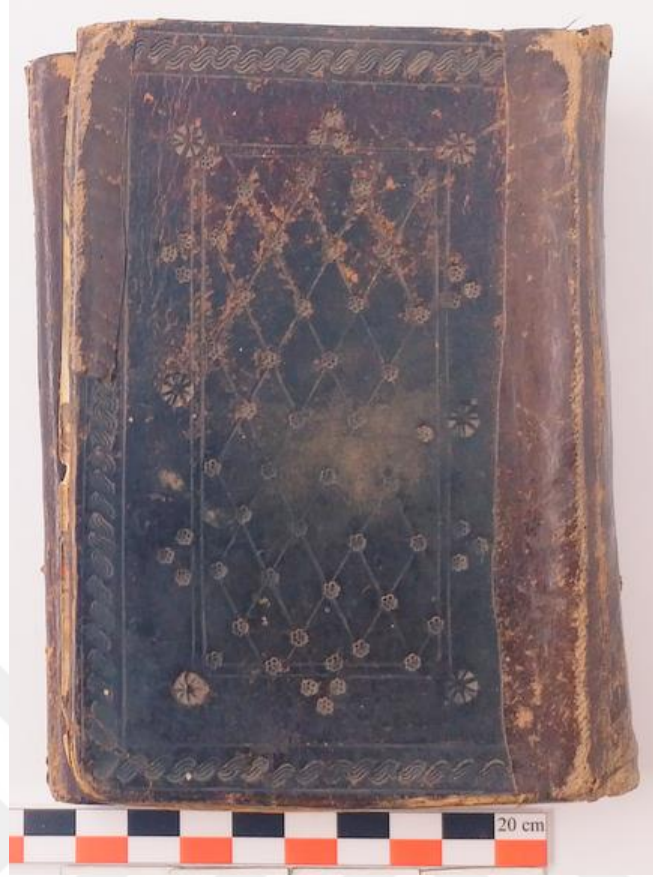
Katalog No : 14
Envanter No : AA.6383
Adı : Du`ā' Kitābı
Konusu : Sureler, ayetler, dualar yazmaktadır.
Dili : Arapça
Yazı Çeşidi : Nesih ve rika
Tarih : h. 1301 / m.1883-84
Müellifi :
Müstensihi : Mehmed Vāşī
Ölçüleri : 90mm x 135mm x 30mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kullanılmış, sırt kap çevresi ve sertaptan benzer renk deriyle onarım görmüş, yüzeyde kurt yenikleri olan, mıklepli cilttir.

Sağ kap üzerindeki bezemeler soğuk baskı olarak, kap ortasında oluşturulmuş dikdörtgen zerbahar kafesi çift cetvel çerçevelemektedir. (Resim 2.3.34) Çerçevenin köşelerinde ve uzun cetvel ortalarında tek büyük çiçek, geri kalan boşluk ortalarında küçük çiçek motifli nokta demiriyle üçgen oluşturacak şekilde yapılmış süsleme görülmektedir. Kafes birleşim yerlerinde nokta demiri kullanılmıştır. Her ne kadar eser genelinde altın görünmese de kafes noktalarında eser miktarda altın yıldız kalıntısı seçilmektedir.

Sol kap da sağ kap ile aynı bezeme özelliklerini göstermektedir.

Mıklebi zencirekli ve çizgi demiriyle cetvelli, çevresi çeşitli çiçek motifli nokta demiriyle ve yıldızla süslenmiş, şemse yerinde bitkisel motif bulunmaktadır. Sertabı dışta süslemesizken içte mor deri üzerine kafes deseni ve ortalarında nokta süslemesi olan zerbahar görünümüne sahiptir. Mıklep içi de mor kağıtla kaplanmıştır.

Resim 2.3.34. AA 6383 Sağ kap

Resim 2.3.35. AA 6383 Sol kap ve mıklep

Resim 2.3.36. AA 6383 Mıklep detay

Resim 2.3.37. AA 6383 Sertap içi ve yan kâğıdı

Katalog No : 15
Envanter No : AA.506 şemseli
Adı :  ur' n-ı Ker m
Konusu :
Dili : Arapça
Yazı  eşidi : Nesih
Tarih : H. 1304 – M.1886-87

Müellif: -

Müstensih : es-Seyyid  br h m S n s 

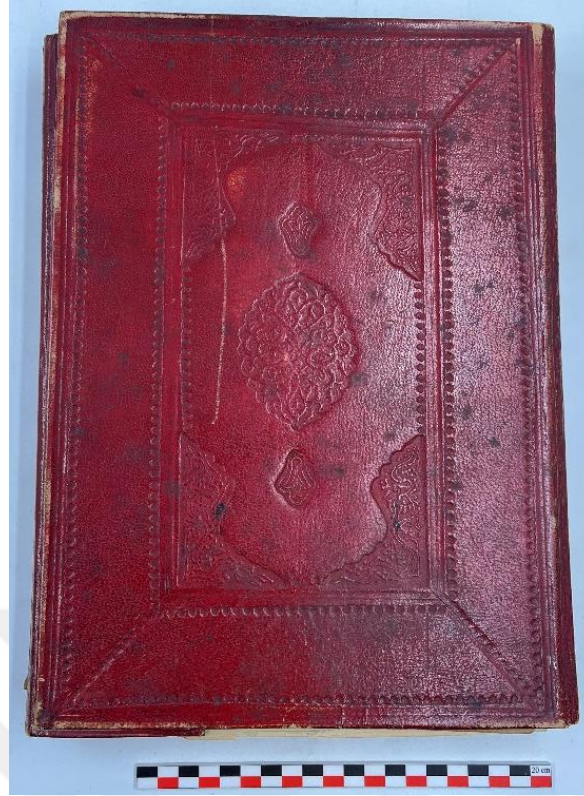
Ölçüleri : Mahfaza: 330mm x 245mm x 55mm
Kap : 235mm x 320mm x 45mm

Cilt  zellikleri : Bordo deri kullanılan kap m kleplidir ve mahfazası vardır. Yüzey kirliliği dışında kondisyonu iyi olan cildin mahfazası su hasarına uğramış, yırtılmış ve çok yıpranmış vaziyttedir.

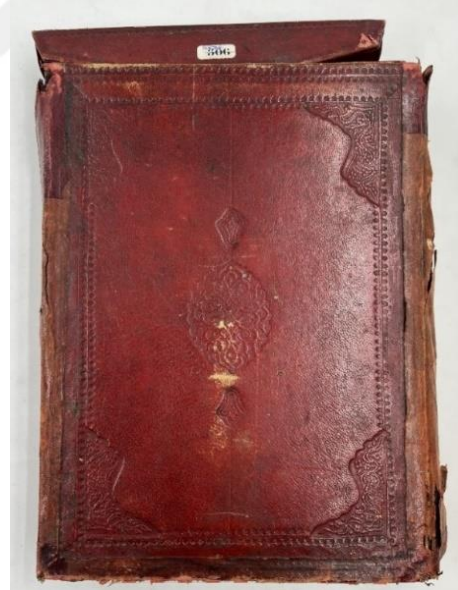
Sağ kap soğuk şemse baskılıdır. (Resim 2.3.38) Ortada beyzi şemseli, salbekli, bitkisel motifli k şebentleri olan, yine soğuk baskı cetvelli ve cetvel hizasında nokta demiriyle süslemelidir.

M klebinde de yine soğuk baskı m klep şemsesi ve k şebentlerle aynı süsleme devam etmektedir.

Mahfazası da cilt kabıyla aynı süslemeye sahiptir. (Resim 2.3.40)

Resim 2.3.38. AA 506 Sağ kap

Resim 2.3.39. AA 506 Sol kap ve mıklep

Resim 2.3.40. AA 506 Mahfaza

Katalog No	: 16
Envanter No	: AA. 983
Adı	: Kur'ân-ı Kerîm
Konusu	:
Dili	: Arapça
Yazı Çeşidi	: Nesih
Tarih	: Deniz Müzesi envanter kayıtlarında eser 16. yüzyıla tarihlenmiş, mahfazasının ise Sultan Mehmed Reşad döneminde yapıldığı belirtilmiştir
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 45mm x 75mm x 25mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kaplı, mıkpleli zerbahar cilttir.

Sağ ve sol kap aynı süsleme özelliği göstermektedir. Ortada dar dikdörtgen zerbahar süsleme yapılmış, kafesler yaprak motifiyle oluşturulmuştur. Kafes içinde nokta demiriyle altın süsleme vardır.

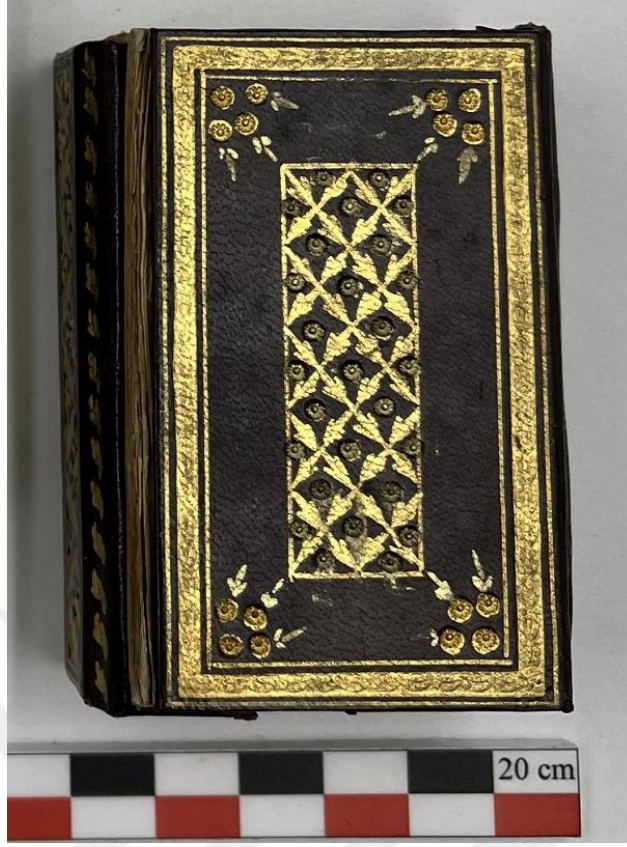
Köşelerde çiçek motifli dörder nokta demiri süsleme ve uçlarına tığ yapılmış vaziyettedir. (Resim 2.3.41) Kafes içlerindeki nokta demiriyle, tığlarda açık renk altın kullanılmıştır.

Mıkplete cetvel, zencirek köşelerde nokta demiri ve tığ ile süsleme ve mıklep ucunda yarım zerbahar süslemesi kaplardaki gibi aynı şekilde devam etmektedir.

Setabında kafesteki yaprak motifiyle zigzag desen, üçgen boşluklarda da üçer adet nokra demiri süsleme ve yine açık renk altında dağınık noktasal bezeme vardır.

Muhatlar da yekşah basılmış altın süslemelidir.

Gümüş Mahfazası vardır. (Resim 2.3.43)

Resim 2.3.41. AA 983 Sağ kap

Resim 2.3.42. AA 983 sol kap ve mıklep

Resim 2.3.43. AA 983 Mahfazası ve sağ kap

Katalog No : 17
Envanter No : AA.6377
Adı : Dīvān-ı Vehbī
Konusu : Tarih manzumeleri vb metinler vardır.
Dili : Türkçe, Farsça, Arapça
Yazı Çeşidi : Talik
Tarih : -
Müellifi : Seyyid Hüseyin Vehbī ö. 1149/1736-37.
Müstensihi :
Ölçüleri : 130mm x 235mm x 30mm

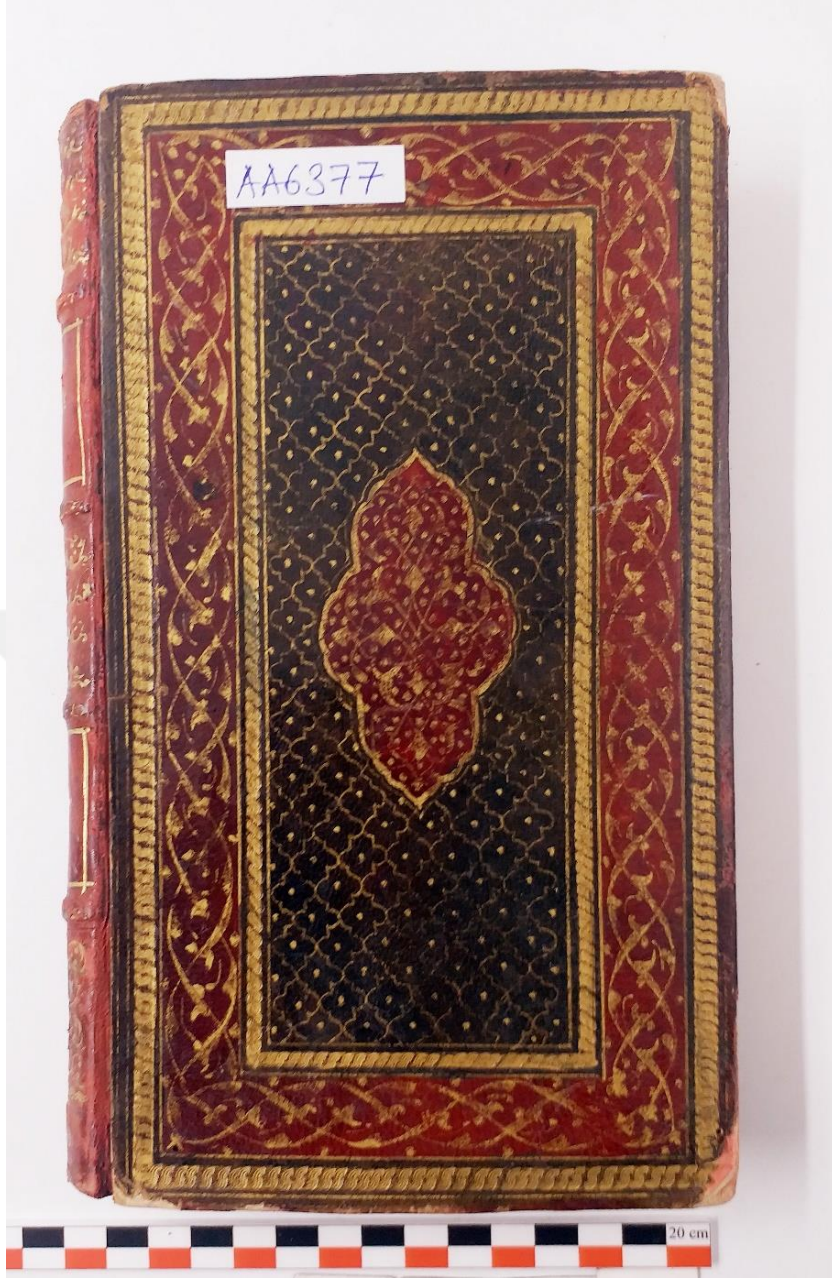
Cilt Özellikleri : Kahverengi deri üzerine kenar bordürü ve şemsede kırmızı renk deri kullanılmış mülevven ciltlidir. Kenar ve köşe derilerinde yıpranmalar görülmektedir. Süsleme üslubuyla sırt üslubu birbirine uymadığından, sırtın sonradan yapıldığını düşündürmektedir.

Sağ kap ortada içi kırmızı deri kaplanmış mülevven şemsesi vardır. (Resim 2.3.44) Dendanlı şemsenin içinde rûmî motifler ve ara boşluklar nokta altına bezenmiş vaziyettedir. Şemseyi çevreleyen ince altın iplikten sonra, kahverengi deri üzerinde, ortalarında altın noktaları olan dendanlı kafeslerle zerbahar süsleme başlamaktadır. Dikdörtgen zerbahar süslemeyi altın zencirek çerçevelemektedir. Sonrasında yine kırmızı mülevven üzerine üç iplik kalın rûmî su yolu bitiminde ikinci zencirek ve kahverengi deriye çekilmiş altın cetvelle süsleme tamamlanmıştır. Sol kapta da sağ kap ile aynı süsleme özellikleri görülmektedir.

Sırtı kırmızı deriden kamburalı avrupa tarzıdır. Beş paftaya ayrılan sırtta ilk, üçüncü ve beşinci paftalar stilize yaprak motifleri vardır. İkinci paftada altın yaldızla Külliyyat-ı Divan-ı Vehbi yazısı görülmektedir.

Resim 2.3.44. AA 6377 Sağ kap

Resim 2.3.45. AA6377 Sol kap

Resim 2.3.46. AA 6377 Sirt

Katalog No : 18
Envanter No : AA. 6859
Adı : [S reler ve Du`a'lar]
Konusu : Çeşitli dualar yazmaktadır.
Dili : Arapça-Türkçe
Yazı  eşidi : Nesih
Tarih : -
Müellifi : -
Müstensih :
 l leri : 60mm x 100mm x 10mm

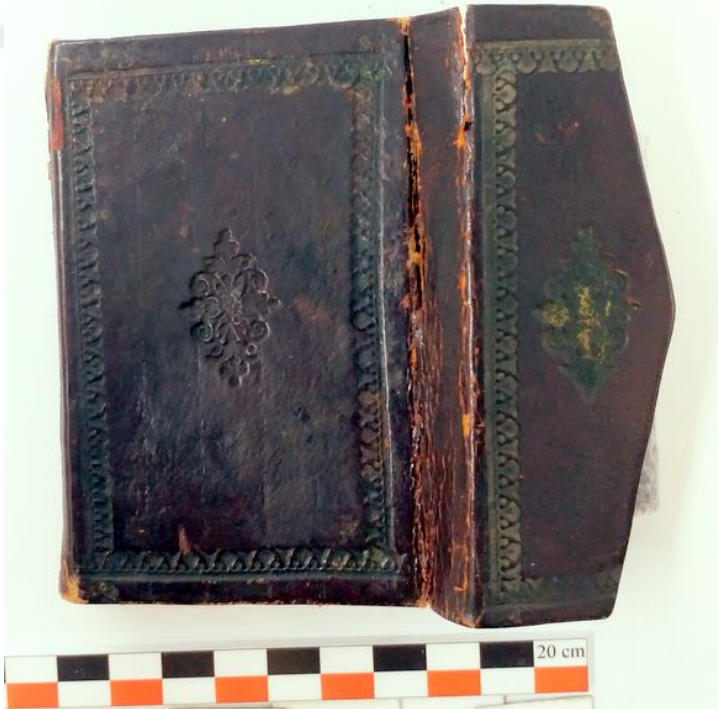
Cilt  zellikleri :çok koyu vişne   r   deri kullanılmış, Sertabı kap ve mıklep birleşim yerinden çok yıpranmış ve yırtılmış vaziyette, mıklepli cilttir.

Sağ kap ortada barok/rokoko tarzı stilize  i ek motifli şemsesi vardır. (Resim 2.3.47) Kap çevresinde dairesel ve üçgenimsi iki motifin birbirini takip eder şekilde basılmasıyla elde edilmiş motiften bordür bulunmaktadır. Sol kapta da sağ kap ile aynı süsleme özellikleri görülmektedir.

Mıklepte kapta kullanılan şemse ve bordür uygulanmış ancak bu kısımlar altın rengi ve deseni kapatacak kalınlıkta bir boya ile boyanmış vaziyettedir.

Resim 2.3.47. AA 6859 Sağ kap

Resim 2.3.48. AA 6859 Sol kap ve mıklep

Katalog No : 19

Envanter No : A.A.987

Adı : Bahriyye / Kitāb-ı Bahriyye

Konusu : Bu nüsha Pīrī Reʿīs'in 927 [1521] yılında tamamen mensur olarak kaleme almış olduğu ilk telifin istinsahıdır.

Dili :

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : -

Müellifi : Pīrī Reʿīs, Pīrī Muḥyiddīn b. Ḥācī Meḥmed

Müstensihi : -

Ölçüleri :

Cilt Özellikleri : Siyah deri kaplanmış, yıldız baskılı sırtı kamburalı Avrupa cilt.

Sağ kap ortasında Avrupa tarzı madalyon desenli şemsesi vardır. (Resim 2.3.49) Sol kapta da sağ kap ile aynı süsleme özellikleri görülmektedir.

Köşelerde stilize bitkisel motifler ve birbirine geçen çizgilerle geometrik figürler oluşturulmuş köşebentler bulunmaktadır.

Sırtı kamburalı, altı paftaya ayrılmış, beş paftasında yıldız baskı stilize çiçek motifi var iken, ikinci paftada Ḥadīkatü'l-Bahriyye yazısı görülmektedir.

Resim 2.3.49. AA 987 Sağ kap

Resim 2.3.50. AA 987 Sol kap

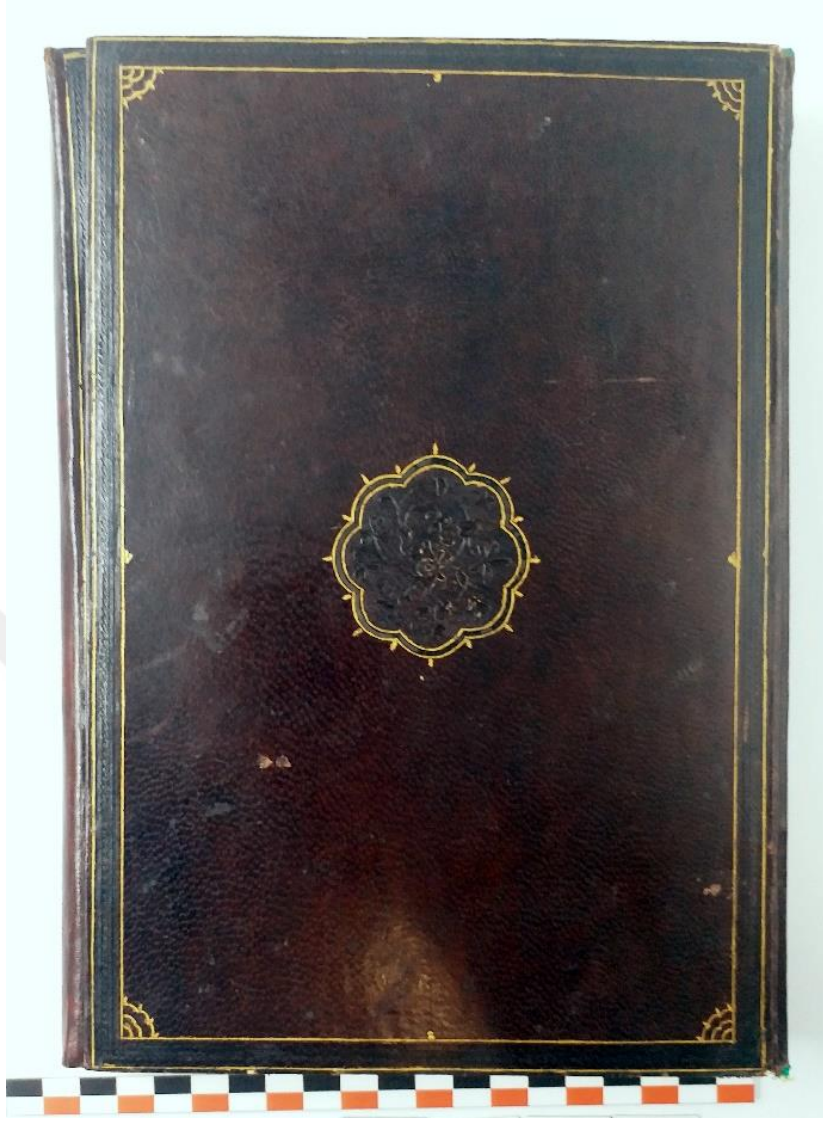

Resim 2.3.51. AA 987 Sirt

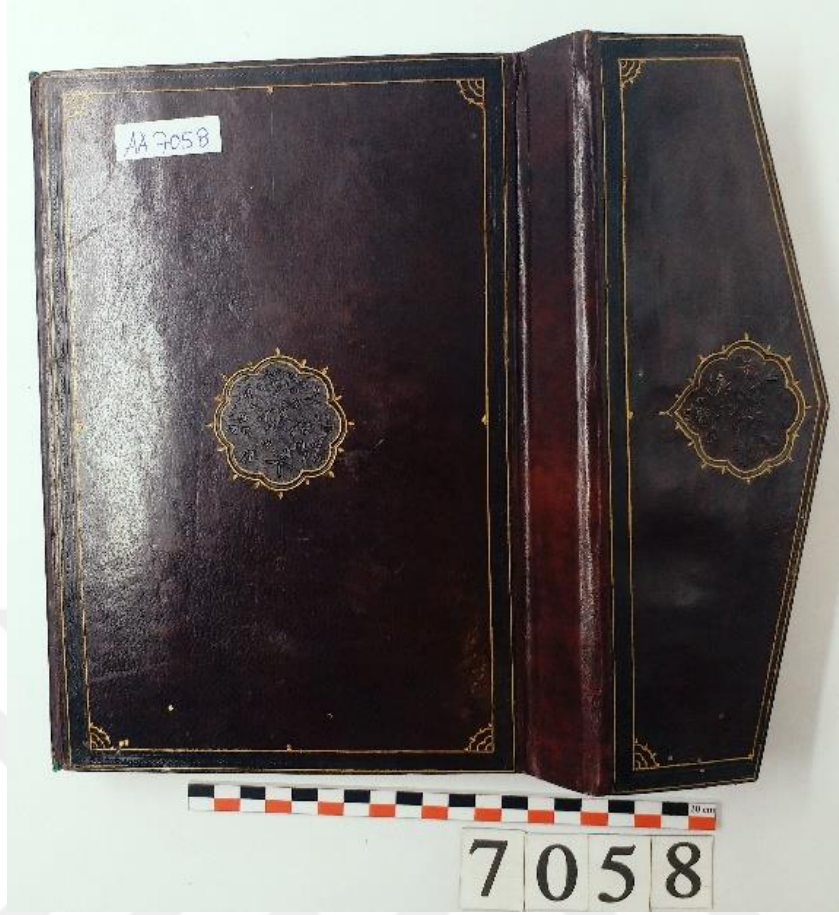
Katalog No	: 20
Envanter No	: A.A.7058
Adı	: Mecnū`a-i Tevārīḡ
Konusu	: Çeşitli tarih manzumeleri yazmaktadır.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Nesih
Tarih	: 1959
Müellifi	: Ḥāfız Ḥüseyin bin el-Ḥāc İsmā`il Ayvansarāyī ö. 1201/1787.
Müstensihi	: Şeref Ergenekon
Ölçüleri	: 165mm x 245mm x 30mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kullanılmış, mıkpleli yeni cilttir.

Sağ kap ortasında dendanlı yuvarlak soğuk şemsesi vardır. (Resim 2.3.52) Dendan çevresinde altın ince çift iplik çekilmiş, dendan araları ve tepelerine tığ işlenmiştir. Çift altın cetvelli, köşelerde ince dendanlı üç iplikten köşebent ve cetvel ortalarında altın yaldızlı nokta demiriyle süsleme görülmektedir.

Sol kapta ve mıklebinde de sağ kaptaki süslemenin aynısı görülmektedir.

Resim 2.3.52. AA 7058 Sağ kap

Resim 2.3.53. AA 7058 Sol kap ve miklep

Resim 2.3.54. AA 7058 Şemse detay

Katalog No : 21

Envanter No : A.A.7061

Adı : Revnağ-ı Bostān

Konusu :

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : -

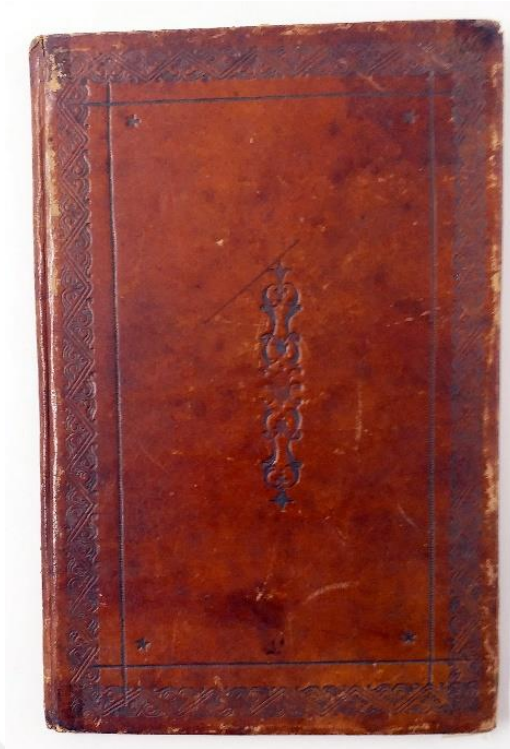
Müellifi : -

Müstensihi :

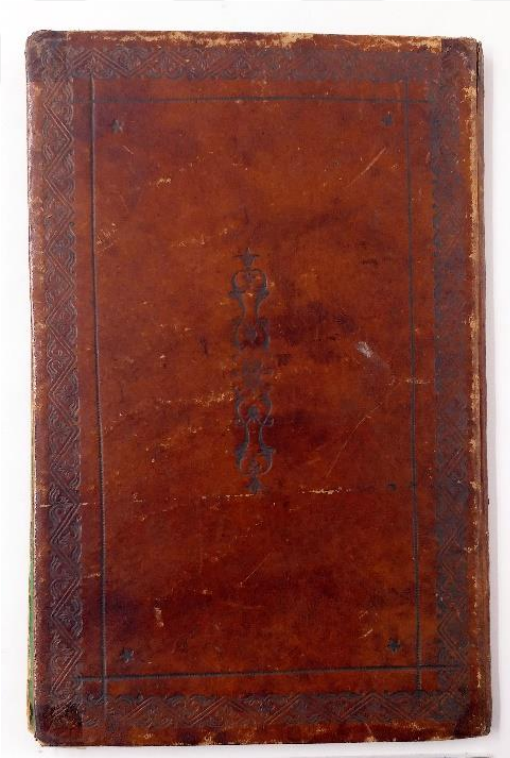
Ölçüleri : 140mm x 220mm x 5mm

Cilt Özellikleri : Açık kahverengi deri kullanılmış, soğuk baskı cilttir.

Sağ kap ortasında stilize bitkisel motifli soğuk baskı dikdörtgen şemsesi vardır. (Resim 2.3.55) Köşelerde tek yıldız basılmıştır. Noktalı çizgi demiriyle çizgi basılmıştır. Kap çevresinde çift çizgi zigzaglar arasında stilize bitkisel motifin ardışık basılmasıyla oluşturulmuş su yolu vardır. Sol kapta da sağ kap ile aynı özelliklerde bezemler görülmektedir.

Resim 2.3.55. AA7061 Sağ kap

Resim 2.3.56. AA 7061 Sol kap

Katalog No : 22

Envanter No : A.A.6367

Adı : 17. Yüzyıl 'Osmanlı kıyāfet Albümü

Konusu : 17. Asır Osmanlı kıyafetleri albümü.

Dili : İtalyanca

Yazı Çeşidi :

Tarih : m. 1645-48

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 145mm x 205mm 30mm

Cilt Özellikleri : Kırmızı renk deri kullanılmış sırtı ve kap kenarları yıpranmış, sade cilttir.

Sağ kapta çizgi demiriyle çekilmiş, altın yaldızlı çift cetvel vardır. (Resim 2.3.57)

Sol kap da sağ kapla aynı şekildedir.

Sırtı kamburalı, altı paftaya yaldız çizgilerle ayrılmıştır. Paftaların arasında stilize çiçek motifi yaldızlı basılıdır. Sırttaki ikinci bölmede CHINESE [C]OSTUMES yazılıdır.

Resim 2.3.57. AA 6367 Sağ kap

Resim 2.3.58. AA 6367 Sol Kap

Resim 2.3.59. AA 6367 Sirt

Katalog No : 23

Envanter No : 6880

Adı : Tuḥfe-i Şāhidī

Konusu : Tuḥfe-i Ḥūsām'a bir nazire olarak yazılmıştır.

Dili :

Yazı Çeşidi : Harekeli sülüs

Tarih : en eski mühre göre h. 1187 / m. 1773-74 tarihinden önce

Müellifi : Şāhidī

Müstensihi : -

Ölçüleri : 140mm x 205mm x 10mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kullanılmış, mıkplepli sade cilttir. Sırtı siyah deriyle onarım görmüş, sertabı ve kap köşeleri yıpranmış vaziyettedir. Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.60) Dışta cetvel zencirek ve kuzulu, kuzu kenarları ve köşelerde nokta demiri ve tığ çekilerek çiçek deseni verilmiş süsleme vardır. Sol kap sırta yakın zencirek onarım derisi tarafından kapanmış vaziyettedir.

Mıklebinde sertap kenarı ve kısa kenarlar zencirekli dış uzun kenarlar cetvellidir. Mıklep ucunda nokta demiriyle altı adet basılarak çiçek deseni oluşturulmuş süsleme ve hemen karşısında sertap dibinde üç nokta ve ucunda tek tığ çekilmiş süslemesi vardır.

Resim 2.3.60. AA 6880 Sağ kap, sol kap ve mıklep

Resim 2.3.61. AA 6880 İlk sayfası

Katalog No : 24

Envanter No : A.A.6935

Adı : Tercüme-i Sî-Faşl / Tercüme-i Risâle-i Sî-Faşl / Risâle-i Sî-Faşl / Tercüme-i Sî-Faşl fi't-Taḳvīm

Konusu : İsimleri yazılı 4 ayrı eserin tercümesidir.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : h. 1194 / m. 1780

Müellifi : Aḥmed-i Dā'ī ö. 824/1421'den sonra

Müstensihi : -

Ölçüleri : 160mm x 210mm x 5mm

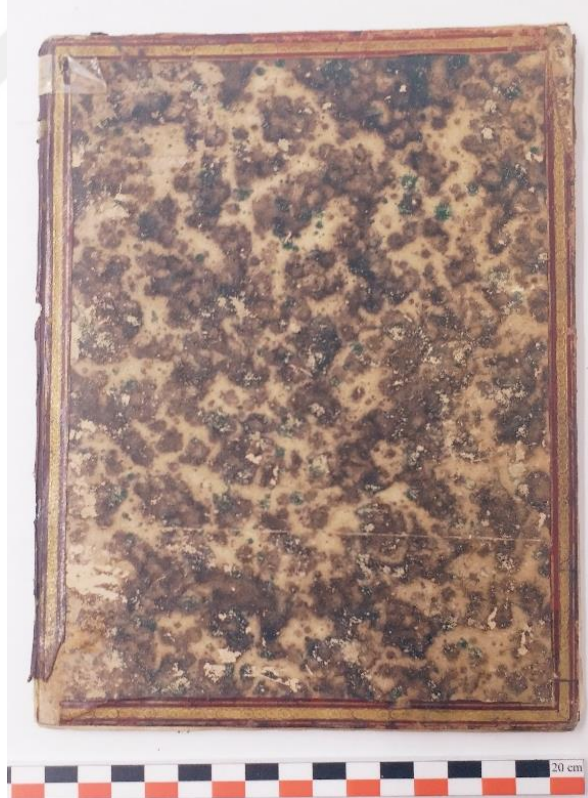
Cilt Özellikleri : Cildin ebru kağıdı yüzeyden yırtılmış, çevre derisi de yırtılmış bazı yerlerde kaptan ayrılmış ve parça kaybına uğramış vaziyettedir.

Sağ ve sol kapta aynı özellikler vardır. (Resim 2.3.62) Ortası kahverengi ebru kağıt, kap kenarları kırmızı deriyle çevrilmiş İçte ve dışta altın yıldız tek çizgi cetvel arası kalın altın yıldız zencirekli çeharkuşe cilttir. Zencirek, elipsler içinde yıldız motifi şeklindedir.

Sırtı yıpranmış kahverengi deridendir.

Resim 2.3.62. AA 6935 Sağ kap

Resim 2.3.63. AA 6935 Sol kap

Katalog No : 25

Envanter No : A.A.3912

Adı : Prusya Sefāret-nāmesi

Konusu : 1205 [1790] tarihinde Prusya'ya (Berlin) elçi olarak atanan Aḥmed 'Azmī Efendi'nin Prusya sefāret-nāmesi iki kısımdan oluşmaktadır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Talik

Tarih : h. 1206 / m. 1792 ile h. 1236 / m. 1821 arası

Müellifi : Aḥmed 'Azmī Efendi ö. 1236/1821.

Müstensihi : -

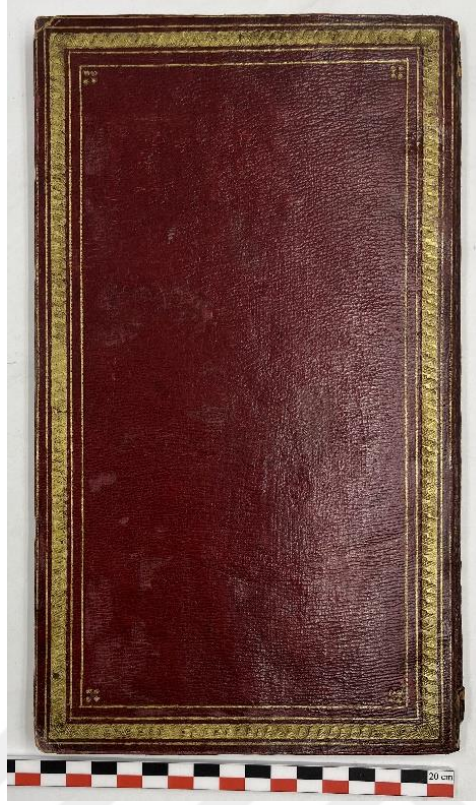
Ölçüleri : 160mm x 280mm x 5mm

Cilt Özellikleri : Kırmızı deri kullanılmış iyi durumda olan sade cilt.

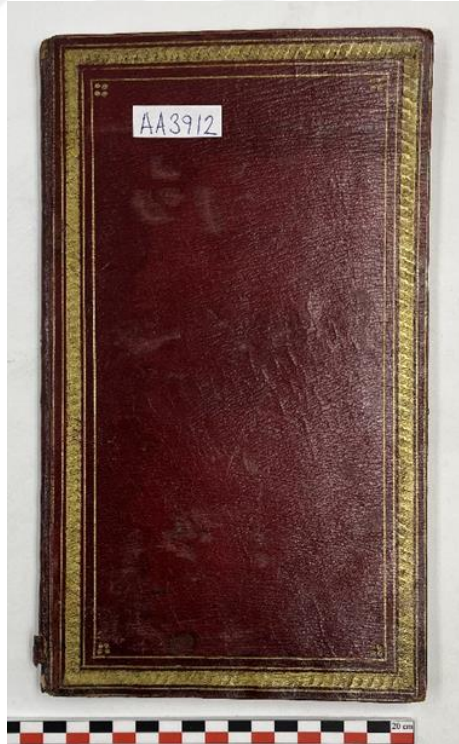
Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.64) Dışarıda ve içeride çift çekilmiş cetvel arası klasik "S" motifli zencireklidir.

Köşelerde nokta demiriyle 4 nokta süslemelidir.

Sırt başta ve sonra hasarlı vaziyettedir.

Resim 2.3.64. AA 3912 Sağ kap

Resim 2.3.65. AA 3912 Sağ kap

Resim 2.3.66. AA 3912 İlk sayfası

Katalog No : 26

Envanter No : A.A.986

Adı : Sancağ ve Bayrak Albümü

Konusu : Eser çektiri ve kalyon gibi gemilerde kullanılan bayrak ve sancaklardan oluşmaktadır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : h. 1215 / m. 1800

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 310mm x 395mm 10mm

Cilt Özellikleri : Bordo deri kullanılmış sade cilttir. Sağ kap üzerinde su lekesi ve deri yüzeyinde yıpranmalar görülmektedir. Sırtı çok hasarlı yırtılmış vaziyettedir.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.67) Dışta cetvel, zencirek, kuzu ve ipliği yaldızla çekilmiş, köşelerinde dört adet nokta demiri vurularak çiçek motifi verilmiş yaldızlı süslemesi vardır. Zencirek klasik tip "S" motiflidir.

Resim 2.3.67. AA 986 Sağ kap

Resim 2.3.68. AA 986 Sol kap

Resim 2.3.69. AA 986 İlk sayfası

Katalog No : 27

Envanter No : A.A. 6940

Adı : İmtihānū'l-Mühendisīn

Konusu : Kuramsal ve uygulamalı 88 önermeyi ele alan bir geometri kitabıdır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Talik

Tarih : 9 Rebiülahir 1217 [9 Ağustos 1802]

Müellifi :

Müstensihi : Hüseyin Rıfkı Tamānī

Ölçüleri : 115mm x 185mm x 10mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kullanılmış sade cilttir. Derisi kap kenarı ve köşelerde yıpranmış vaziyettedir.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.70) Kap kenarında yaldızla çiçek ve "S" şeklinde yaprak süslemelerin birbiri ardına basılmasıyla oluşturulmuş zencireği vardır.

Resim 2.3.70. AA 6940 Sağ kap

Resim 2.3.71. AA 6940 Sol kap

Katalog No : 28

Envanter No : A.A.6376

Adı : Sefāret-nāme-i Yirmisekiz Meḥmed Çelebi

Konusu : Yirmisekiz Meḥmed Çelebi'nin Fransa elçiliği zamanlarındaki anıları.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Harekeli Nesih

Tarih : h. 1132 / m. 1719-20

Müellifi : Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi ö. 1144/ 1731.

Müstensihi : -

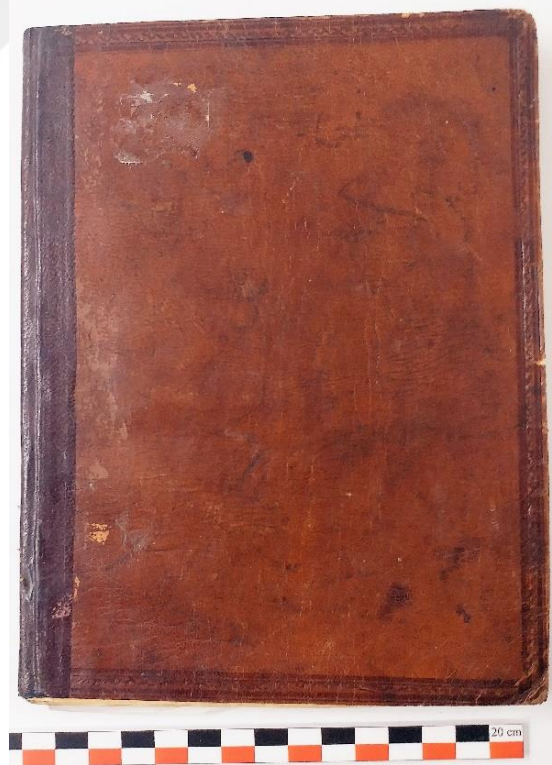
Ölçüleri : 150mm x 200mm x 10mm

Cilt Özellikleri : Açık kahverengi deri kullanılmış sade cilttir. Sırtı koyu kahverengi deriyle onarım görmüş ve sırta yakın zencireği kapatır vaziyettedir. Yüzeyde kurt delikleri görülmektedir. Genel kirlilik yanı sıra eski etiketlere ait yapıştırıcı kalıntıları da vardır.

Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.72) Kap kenarında birbirini takip eden dalga motifiyle oluşturulmuş zencirek süslemesi vardır. Zencirek kısmında derini rengi daha koyudur.

Resim 2.3.72. AA 6376 Sağ kap

Resim 2.3.73. AA 6376 Sol kap

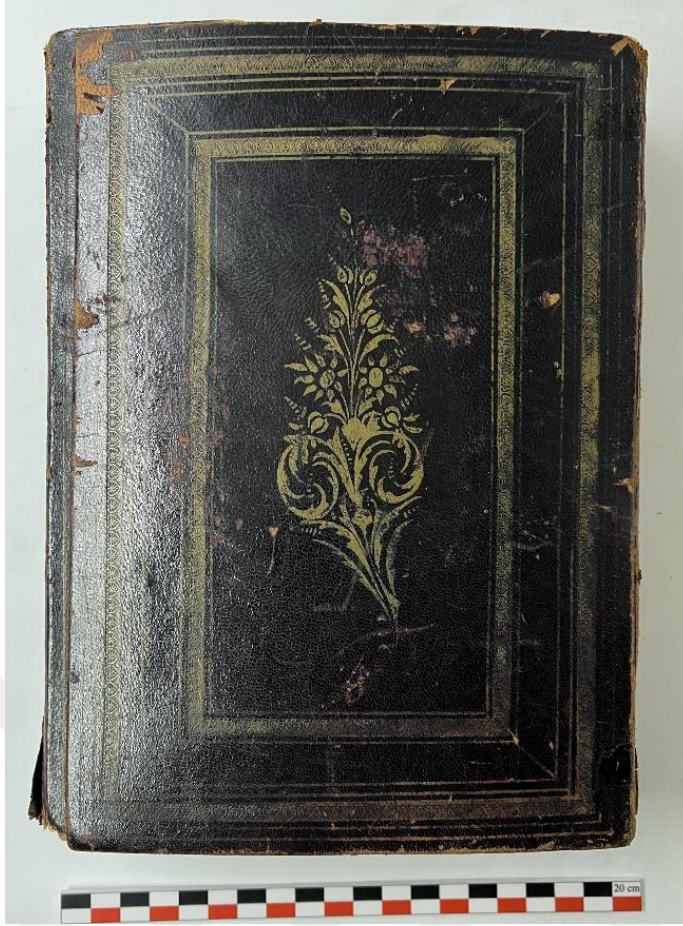
Katalog No	: 29
Envanter No	: AA. 3928
Adı	: �ur'�n-ı Ker�m
Konusu	:
Dili	: Arapça
Yazı �e�idi	: Nesih
Tarih	: h. 1311 / m. 1893
Müellifi	:
Müstensih	: Osmanlı Devleti'nin son kaptan-ı deryası A�med Ves�m Pa�a istinsah etmiştir. Süheyl �nver'e göre, minyatür ve süslemeleri I. Abdülmecid'in ba� müzehhibi ��lih Efendi yapmıştır.
Ölçüleri	: 165mm x 240mm x 55mm
Cilt �zellikleri	: Kahverengi deri üzerine �ukufe yazma cilt.

Sa  kap üst kenarı ve yüzeyde yıpranmalar, sol kap kenarında yüzeyden deri sıyrılmasıyla birlikte desen kaybı ve sertabın kap ve m klep birleşim yerlerinde yıpranmalar görülmektedir. (Resim 2.3.74) Süsleme yaldızla yapılmış, bazı yerlerde sarı kısımlar yıprandı ı için gri yaldız görünümü kalmış vaziyettedir.

Sa  kap ve sol kap aynı özelliklere sahiptir. Ortada barok/rokoko  i ek buketi yazma tekniğiyle yapılmış, çevresinde çift cetvel arasına birbirini takip eden stilize lotus yaprağı motifiyle zencirek oluşturularak  er evelendirilmi tir. En dışta yine çift cetvel arası aynı zencirek uygulanmıştır.

Sertapta içi boş çift cetvel sonrasında çepeçevre zencirek vardır.

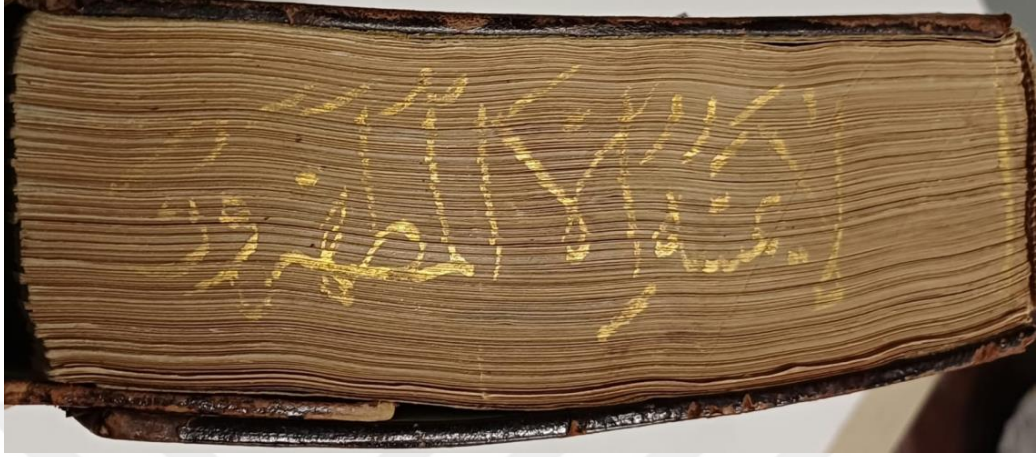
M klep süslemesi de içi boş çift cetvel sonrası yarım zencirek, arkasından iki cetvel arası yarım zencirek vardır.

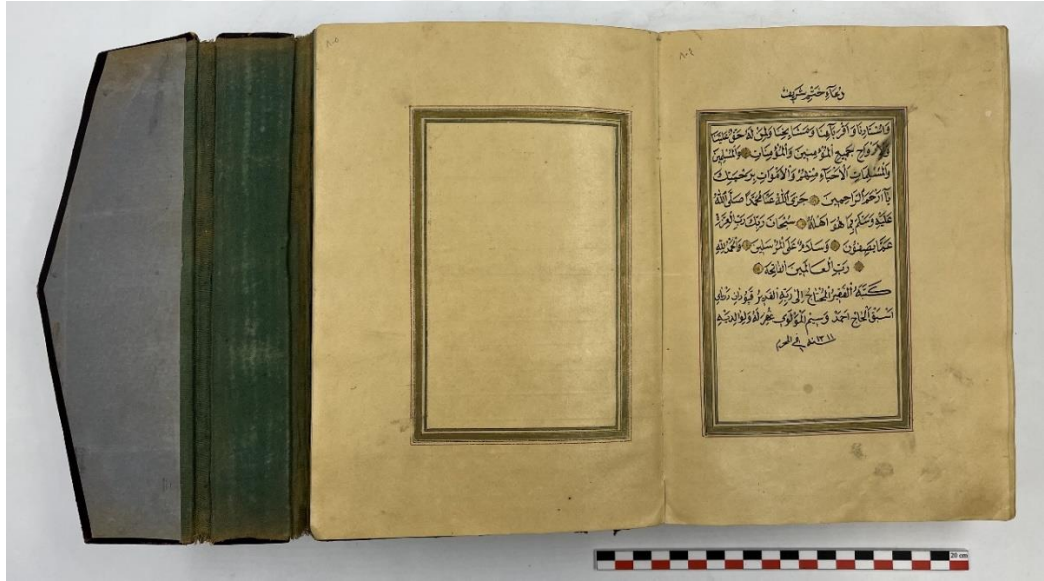
Resim 2.3.74. AA 3928 Sağ kap

Resim 2.3.75. AA 3928 Sol kap ve mıklep

Resim 2.3.76. AA Sayfa Birleşimi

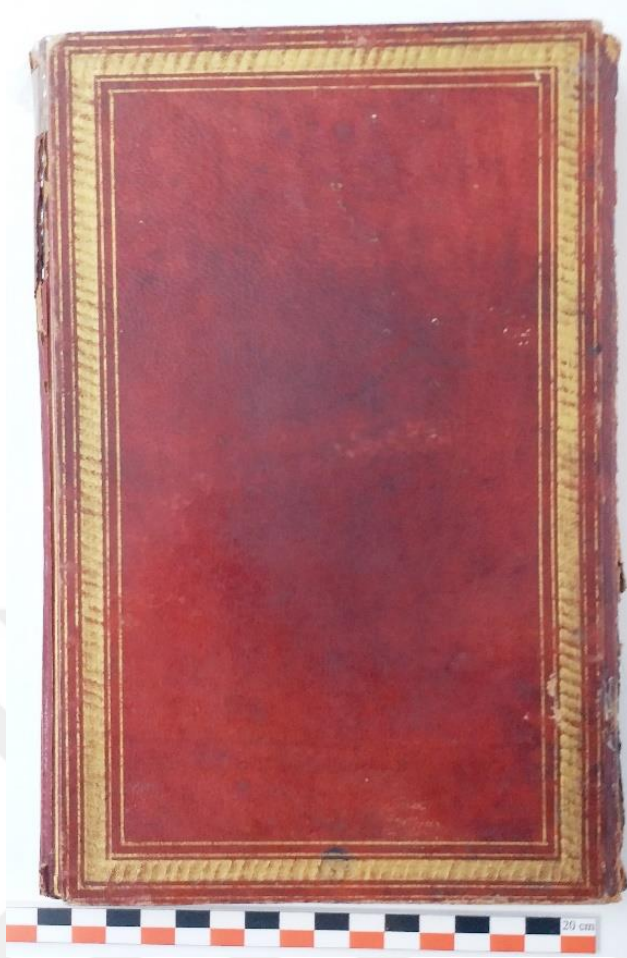

Resim 2.3.77. AA 3928 İlk sayfası

Resim 2.3.78. AA 3928 ikinci ve üçüncü sayfaları

Katalog No	: 30
Envanter No	: AA.6892 1/2/3/4
Adı	: 1/ Telhîşât-ı Râğıb, 2/Dîvân-ı Râğıb, 3/Enîsü'l-'Uşşāk, 4/şanāyi'ü'ş-Şî'r
Konusu	: 4 ayrı eser tek cilt kabıyla birleştirilmiştir.
Dili	: Farsça ve Türkçe
Yazı Çeşidi	: Talik
Tarih	: h. 1235 / m. 1820
Müellifi	:
Müstensihi	: Şerîfzâde es-Seyyid Mehmed Ebülhayr
Ölçüleri	: 150mm x 235mm x 20mm
Cilt Özellikleri	: Kırmızı deri kullanılmış miklepli sade cilttir. Sertabında ve sırtında yırtıklar görülmektedir.
Sağ ve sol kaplar aynı özelliği göstermektedir. (Resim 2.3.79) Kapların en dışında içi boş çift cetvel, "S" motifli zencirek ve yine içi boş çift cetvelden ibaret süslemesi vardır.	
Miklebinde de içi boş çift cetvel ve yarım zencirekle süsleme vardır.	

Resim 2.3.79. AA 6892 Sağ kap

Resim 2.3.80. AA 6892 Sol kap ve mıklep

Katalog No	: 31
Envanter No	: AA.6865
Adı	: Fu'ādü't-Tefsîr ve Livā'ü'l-Manşûr
Konusu	: Dini içerikli iki eser tek ciltte birleştirilmiştir.
Dili	: Türkçe ve Arapça
Yazı Çeşidi	: Talik
Tarih	: h. 1238 / 8 m. 1823
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 155mm x 235mm 15mm

Cilt Özellikleri : Ahşap üzeri çok yıpranmış lake cilt. Kap çevreleri deseni ve sırtı kapatacak şekilde kalın koli bandıyla çevrili vaziyettedir. Lake süsleme sağ kapta yüzeyden renkleri yitirecek kadar yıpranmış, sol kapta da desenin üst yarısı üstübeğe kadar tamamen yok olmuş ancak alt yarısında orijinal renkleri seçilebilir şekilde korunmuş durumdadır ancak yüzey yeşil renk boyayla kaplanmış gibidir. Kap içinde görülen yanık izlerinden dolayı yüzeydeki boyanın ısı etkisiyle eriyerek yeşilin üste çıktığı düşünülebilir.

Sağ ve sol kapta aynı süsleme özellikleri görülmektedir. (Resim 2.3.81) Kap ortasında, ortada büyük çiçek buketi etrafına sıralanmış çerçeve içinde sekiz adet küçük çiçek buketi baklava şekli oluşturacak biçimde çizilmiş şemse ve boşluk vermeden şemse uçlarıyla bağlantılı salbekleri vardır. Yalnızca sol renkli kapakta seçilen, şemse etrafı dandanlı dantel gibi genişleyen ince çizgilerle bezelidir.

Köşelerde yine barok/rokoko seçilemeyen motiflerden oldukça geniş köşebentler bulunmaktadır ancak koli bandı nedeniyle köşebentlerin nerede bittiği yahut kap kenarlarının süslemesine dair herhangi bir motif seçilememektedir.

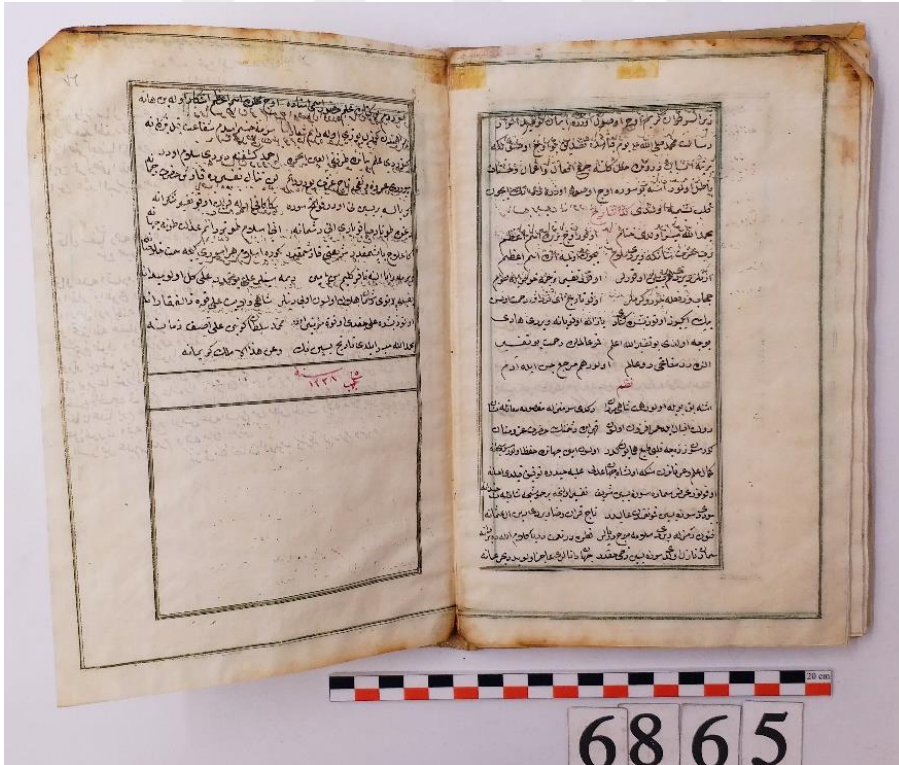
Resim 2.3.81. AA 6865 Sağ kapak

Resim 2.3.82. AA 6865 Sol kap

Resim 2.3.83. AA 6865 İlk sayfası

Resim 2.3.84. AA 6865 Son sayfası

Katalog No : 32
Envanter No : A.A.7059
Adı : Mecnū`a
Konusu :
Dili : Farsça, Arapça ve Türkçe
Yazı Çeşidi : Talik.
Tarih : h. 1245 / m. 1829-30 tarihli sahiyet kaydı öncesi
Müellifi : -
Müstensihi :
Ölçüleri : 105mm x 185mm x 10mm
Cilt Özellikleri :Kahverengi deri kaplı sade cilt. Sırtı yıpranmış vaziyettedir.

Sağ kap ve sol kap özellikleri birbirinin aynısıdır. (Resim 2.3.85) Çift cetvel arası zencirekli, içteki cetvelin birleşim yerlerinden çizgi kırk beş derecelik kırılarak üçgen köşebent oluşturulmuş ve içlerine tek nokta demiriyle altın süsleme yapılmıştır.

Resim 2.3.85. AA 7059 Sağ kap

Resim 2.3. 86. AA 7059 Sol kap

Katalog No	: 33
Envanter No	: A.A.7056
Adı	: Resmî Mektûb mecmû'ası
Konusu	: Mektuplar ve sefaretlere yazılan resmi yazılardan oluşmaktadır
Dili	: Türkçe ve Fransızca
Yazı Çeşidi	: Rika
Tarih	: -
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 155mm x 340mm x 10mm
Cilt Özellikleri	: Sırtı siyah deri, kapakları mukavva üzeri battal ebru kâğıt kaplı cilt.

Sağ ve sol kapak özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.87) Ebrulu kağıt yüzeyden yıpranmış vaziyettedir.

Resim 2.3.87. AA 7056 Sağ kap (sol)

Resim 2.3.88. AA 7056 Sol kap (sağ)

Katalog No : 34

Envanter No : A.A.6980

Adı : Atık ve Cedid Topa Dā'ir Fenn-i Harb ve Hendese
Üstādlarından Menkūl Maḳālāt mecmū'ası

Konusu : Eski ve yeni toplarla ilgili bilgiler yazmaktadır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih : -

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 120mm x 180mm x 10mm

Cilt Özellileri: Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.89) Ortası şal desenli ebru kağıt, kenarları kırmızı deriyle çevrelenmiş çeharkuşe cilttir.

Resim 2.3.89. AA 6980 Sağ kap

Resim 2.3.90. AA 6980 Sol kap

Katalog No	: 35
Envanter No	: A.A. 3910
Adı	: İcmāl-i Tevārīḥ-i Āl-i 'Osmān / Ḥadīkatü'l-Mülūk / Ḥulāṣatü't-Tevārīḥ
Konusu	: Osman Gazi'den başlayıp II. Mustafa'yı da içine alan bir eserdir.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Talik
Tarih	: h. 1261 / m. 1845
Müstensihi	: Seyyid 'Abdī.
Ölçüleri	: 125mm x 200mm x 5mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kaplı sade cilt. Sırtı siyah deriyle onarılmış, sırtta bulunan altın cetvelleri kapatmış vaziyettedir. Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.91) Ortada altın cetvelle çizilmiş dikdörtgenin dış köşelerinde üçer adet nokta demiri ve tığ ile yapılmış altın süslemesi vardır. Köşeler de benzer şekilde dört adet nokta demiri ve tığ ile altın süslemelidir. Kap çevresi iki adet çift cetvel arasına yapılmış "S" motifli zencireklidir.

Resim 2.3.91. AA 3910 Sağ kap

Resim 2.3.92. AA 3910 Sol kap

Katalog No : 36

Envanter No : A.A. 6977

Adı : Havan Topu Ta'lim-nāmesi

Konusu : 1264 [1847-48] senesinde yeni kalıba dökülen dokuz-ondört çapındaki havan toplarının atış cetveli ve kullanışları üzerine bir talimnamedir.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih :

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 130mm x 205mm x 5mm

Cilt Özellikleri : Yeşil deri kullanılmış yazma şukufe cilt. Kap kenarlarında, sırtta ve deri yüzeyinde sıyrılmalar vardır ve bundan dolayı bazı süslemelerde kayıplar görülmektedir.

Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.93) Ortada çiçek buketi zender-zer iki farklı renk altın kullanılarak yapılmış çiçek buketi şukufe süslemesi vardır.

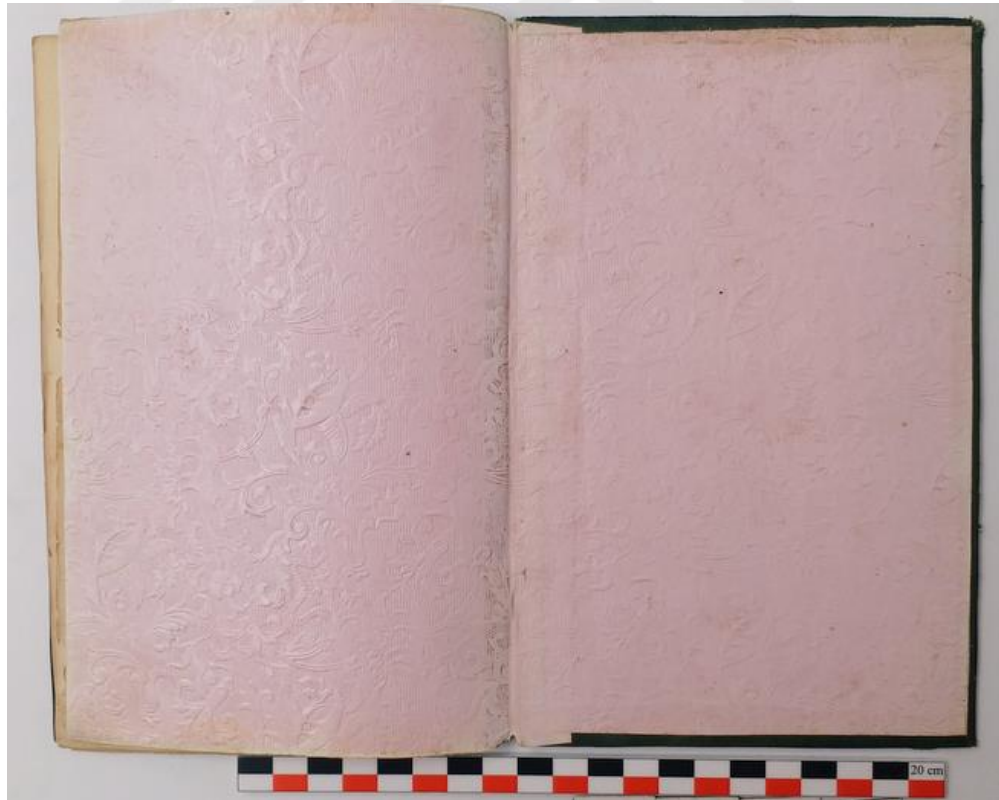
Kap çevresinde iki adet içi boş çift cetvel içine balıksırtı motifli zencirek süslemesi vardır.

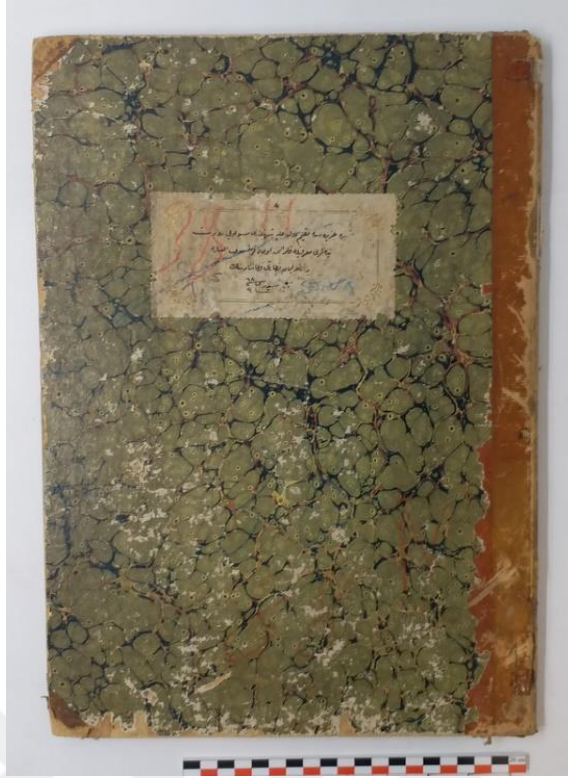
Resim 2.3.93. AA 6978 Sağ kap

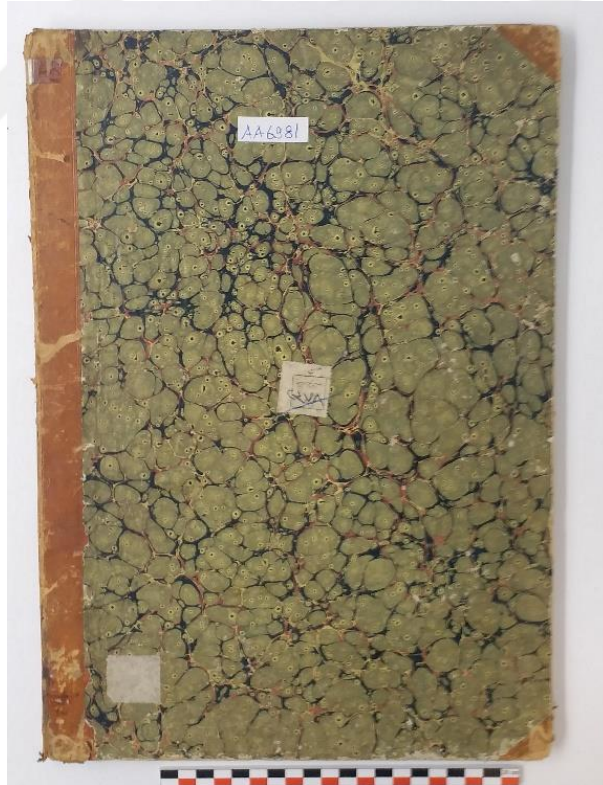
Resim 2.3.94. AA 6978 Sol kap

Katalog No : 37
Envanter No : A.A.6981
Adı : Tercüme-i Liman Nezāreti Nizām-nāmesi
Konusu : Limanların idaresi hakkında bilgiler yazmaktadır
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih : h. 1267 / m. 1851
Müellifi : -
Müstensihi : Mösyö Lui Robert (Tercüme eden)
Ölçüleri : 275mm x 395mm 15mm
Cilt Özellikleri : Mukavva üzeri ebru desenli kâğıt kaplama cilttir, sırtı ve köşeleri açık kahverengi deridendir. (Resim 2.3.97)

Resim 2.3.97. AA 6981 Sağ kap

Resim 2.3.98. AA 6981 Sol kap

Katalog No : 38

Envanter No : A.A.6947

Adı : Tertibāt-ı Filo ve Uşûl-i Müşādeme

Konusu : Filolar ve donanma hakkında bilgiler.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih : m. 1870

Müellifi : -

Müstensihi : Yüzbaşı 'Alī Rızā, Aḥmed-i 'Abdülḡanī, Ḥasan, Rızā, Meḥmed ve Ḥayrī Bey

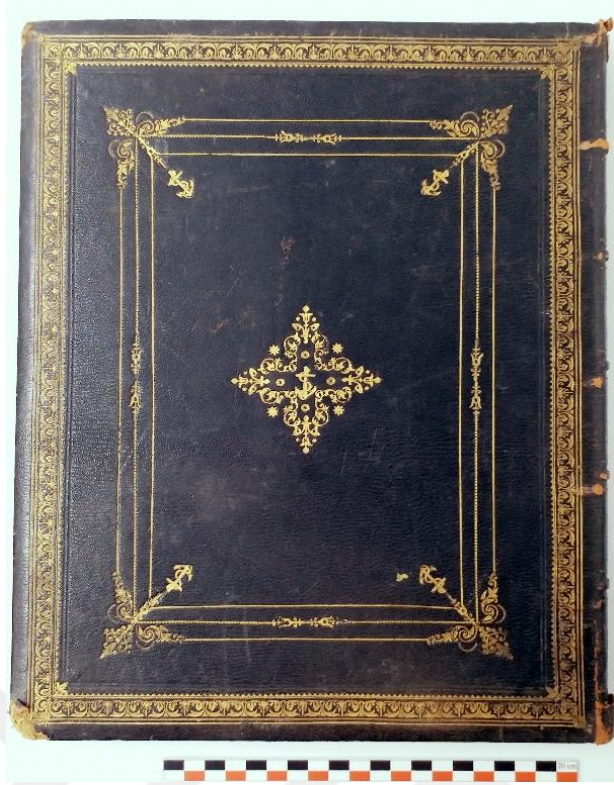
Ölçüleri : 265mm x 330mm x 25mm

Cilt Özellikleri : Siyah deriyle kaplanmış Avrupa cilttir.

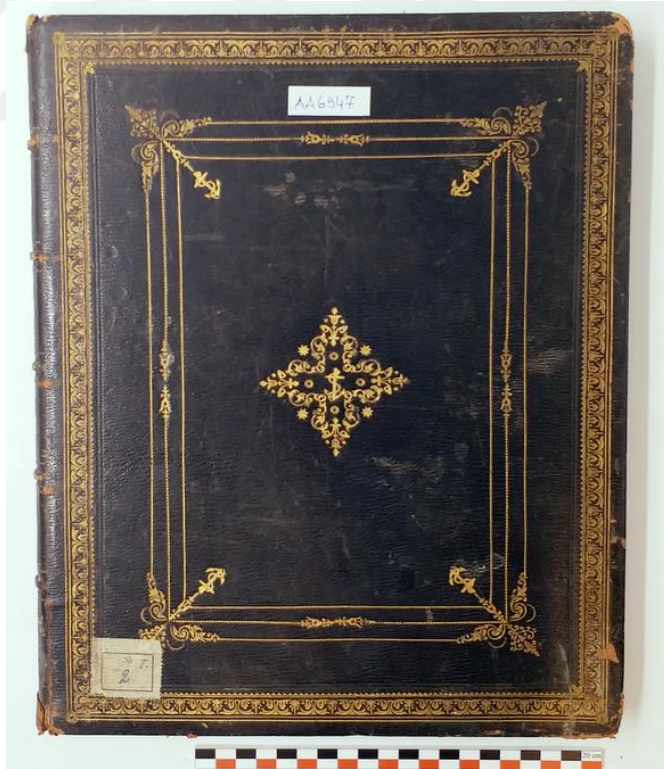
Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.99) Kap ortasında bitkisel motif içinde çıpa olan şemsesi vardır.

Kap çevresi kalın bitkisel bordürlü, içinde 3 çizgiden oluşan çerçeve, köşelerde bitkisel motif ve çıpalar vardır.

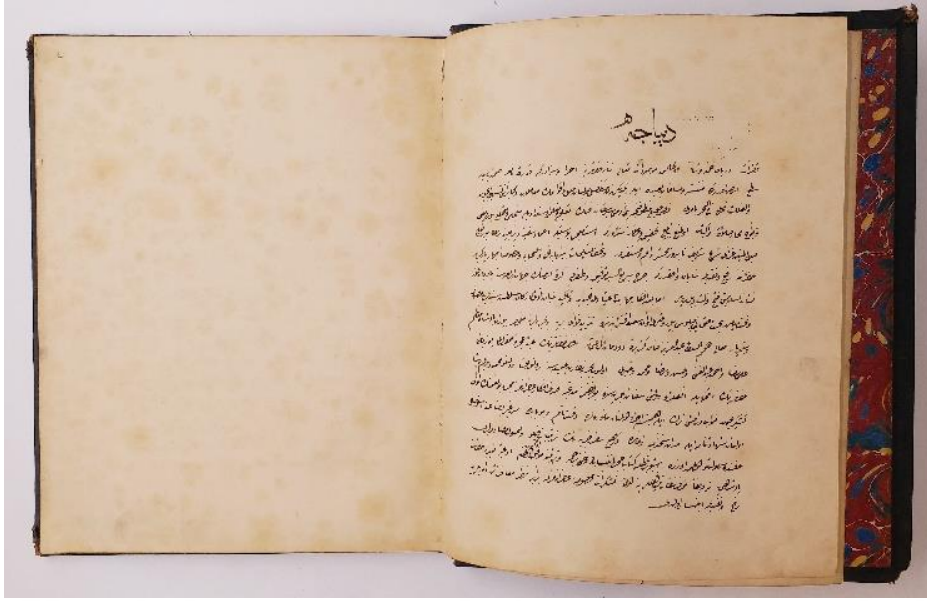
Sırtı kamburalıdır ve altı paftaya ayrılmıştır, pafta içlerine stilize bitkisel motifler yıldızla basılmıştır.

Resim 2.3.99. AA 6947 Sağ kap

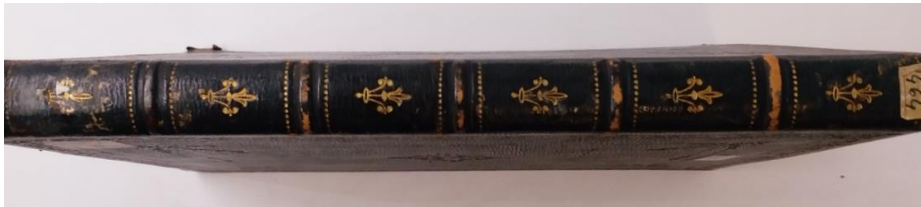
Resim 2.3.100. AA 6947 Sol kap

Resim 2.3.101. AA 6947 İlk sayfası

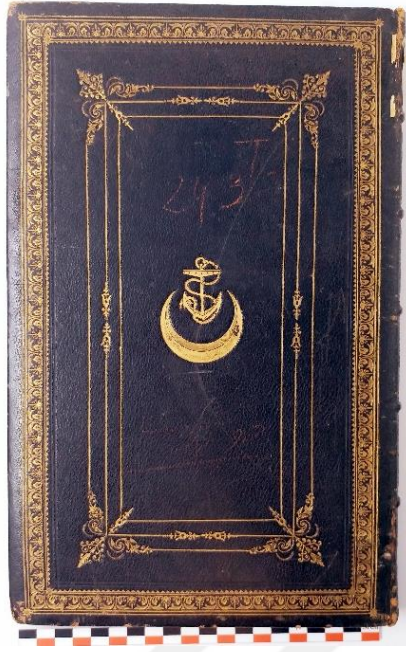

Resim 2.3.102. AA 6947 İç sayfası

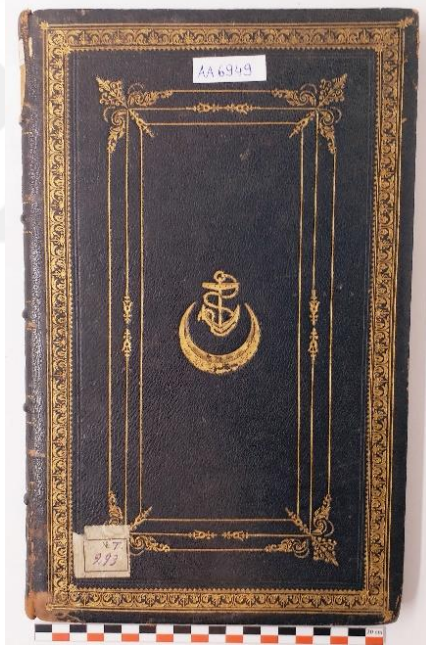

Resim 2.3.103. AA 6947 Sırt

Katalog No	: 39
Envanter No	: A.A.6949
Adı	: Tertibāt-ı Filo ve Donanma
Konusu	: Filo ve donanma hakkında bilgiler yazmaktadır
Dili	: Tükçe
Yazı Çeşidi	: Rika.
Tarih	: m. 1870
Müellifi	: -
Müstensihi	: Yüzbaşı 'Alī Rızā, Aḥmed-i 'Abdülḡanī, Ḥasan, Rızā, Meḥmed ve Ḥayri Bey
Ölçüleri	: 200mm x 325mm x 20mm
Cilt Özellikleri	: Siyah deriyle kaplanmış Avrupa cilttir.
Kap ortasında altın yaldız baskılı yukarı bakan hilal ay içinde çıpa motifi vardır. (Resim 2.3.104)	
Kap çevresi kalın bitkisel bordürlü, sonrasında 3 çizgiden oluşan çerçevenin köşelerinde stilize bitkisel motif ve çıpalar vardır.	
Sırtı kamburalıdır ve altı paftaya bölünmüştür, paftaların için bitkisel motifler altın yaldızla basılıdır.	

Resim 2.3.104. AA 6949 Sağ kap

Resim 2.3.105. AA 6949 Sol kap

Resim 2.3.106. AA 6949 Sirt

Katalog No : 40
Envanter No : A.A.6922
Adı : Hānedānla İlgili Çeşitli Telhışler ve Takrīrler
Konusu : Eserde pek çok konuda telhis ve takrirler vardır.
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih : h. 1291 / m.1875 tarihinden önce
Müellifi :
Müstensihi : -
Ölçüleri : 135mm x 240mm 10mm

Cilt Özellikleri : Kahverengi deri kaplanmış çeharkuşe cilttir. Sağ kap eteği bordo deri ile onarılmış, bu kısımdaki zencirek süslemeler yok olmuş vaziyettedir.

Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.107) Ortada kullanılan deri nubuktur. Kap çevresinde kırmızı deri üzerine dıştan içe sırasıyla cetvel, kalın "S"motifli zencirek, cetvel, ince "S" motifli zencirek ve cetvel çekilmiştir.

Resim 2.3.107. AA 6922 Sağ kap

Resim 2.3.108. AA 6922 Sol kap

Katalog No	: 41
Envanter No	: AA.984
Adı	: Şifā-i Şerīf / eş-Şifā fī Ta'rīfī Ḥuḳūḳī'l-Muṣṭafā
Konusu	: Dini bilgiler yazmaktadır.
Dili	: Arapça
Yazı Çeşidi	: Nesih
Tarih	: h. 1292 / 1875-76
Müellifi	: Ḳādī 'İyāz, Ebü'l-Fazl 'İyāz b. Mūsā b. 'İyāz el-Yaḥsubī ö. 544/1149.
Müstensihi	: es-Seyyid Ḥāfız Mehmed Vaşfī
Ölçüleri	: 125mm x 205mm 30mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kullanılmış mıkpleli sade cilttir. Sırtında, sağ kap kenarının bir kısmında ve sertap eteğinde siyah deri ile bölgesel onarımlar görülmektedir. Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. (Resim 2.3.109) Kap çevresinde dışta altın cetvel ince "S" motifli zencirek içte kuzu ve iplikli, köşelerde nokta demiri ve tek tığ ile süsleme yapılmıştır. Mıkplebi cetvel, yarım zencirek, kuzu ve iplikli köşelerde birer tığ çekilmiş süslemelidir. Sertapta cetvel ve kuzu çekilerek içinde köşe ve ortalarda nokta demiri ve tığ ile çiçek motifi yapılmış vaziyettedir.

Resim 2.3.109. AA 984 Sağ kap

Resim 2.3.110. AA 984 Sol kap

Resim 2.3.111. AA 984 İlk sayfası

Resim 2.3.112. AA 984 Son sayfası

Katalog No : 42

Envanter No : A.A.982

Adı :  ur  n-ı Ker m

Konusu :

Dili : Arapça

Yazı  e idi : Nesih ve gubari

Tarih : Mesudiye F rkatayn  ni ziyaretini sırasında Sultan Abdülaziz tarafından gemiye hediye edilmiştir 1876  ncesi

Müellifi : -

Müstensihi : -

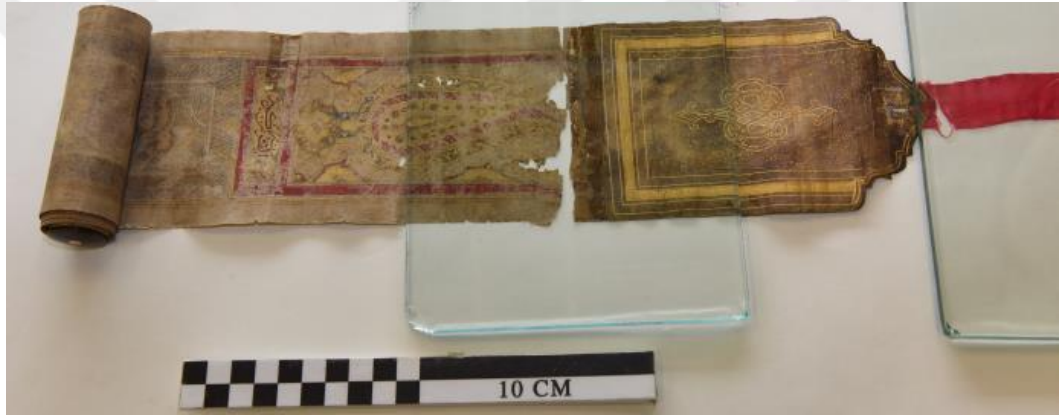
Ölçüleri :

Cilt  zellikleri : Tek yaprak rulo haldeki Kuran-ı Kerim in deri kabı cetveli, sonrasında kuzu, zencirek ve çift iplikli  er eve içine Baba Nak a   slubunda geometrik geçme  emse yap lm  , zere  an süslemeli koruyucu deri. (Resim 2.3.113)

  i kahverengi kadife kaplı, ba a mahfazası vardır.  zerinde Vakıa suresinin 79. ayeti olan l  yemess h  ill  el-mu ahhar n  Ona, temiz olanlardan başkaları dokunamaz  yazmaktadır. (Resim 2.3.115)

Resim 2.3.113. AA 982 Cildi

Resim 2.3.114. AA 982 Cildi ve serlevhası

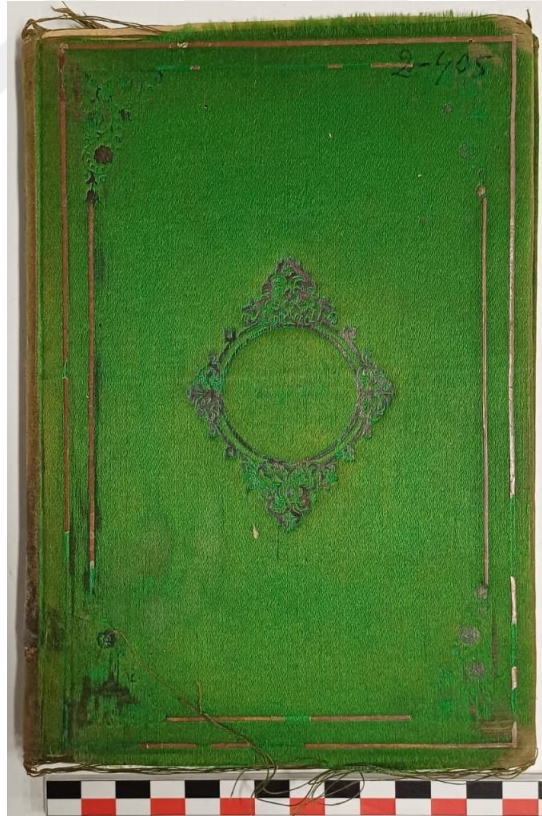

Resim 2.3.115. AA 982 Mahfaza

Katalog No	: 43
Envanter No	: AA.6861
Adı	: İmām-ı A`zam Ebū Ḥanīfe`niñ Tercüme-i Ḥālī
Konusu	: Ebū Ḥanīfe hakkında bilgiler yazmaktadır.
Dili	: Türkçe, Arapça ve Farsça
Yazı Çeşidi	: Rika
Tarih	: h. 1302/ m. 1884-85
Müellifi	: Vaşşāf
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 135mm x 200mm x 15mm
Cilt Özellikleri	: İpekli yeşil kumaş kaplı cilttir. Kenar ve köşelerde kumaş yıpranmış ve iplikler çıkmış vaziyettedir. Gümüş baskıları yer yer dökülmüş, dökülen yerlerde görülen canlı yeşil renkten, kumaşın renginin solduğu anlaşılmaktadır. (Resim 2.3.116)
	Sağ kap ortasında II. Abdülhamit tuğrası basılıdır. Kap kenarları dışta çift cetvelli, iç cetvel köşelerde kesilerek çiçek motifleriyle köşebent oluşturulmuştur.
	Sol kap ortasında yuvarlak barok/rokoko tarzı madalyon motifi şemsesi vardır. Kap kenarları sağ kap ile aynı özelliktedir.

Resim 2.3.116. AA 6861 Sağ kap

Resim 2.3. 117. AA 6861 Sol kap

Katalog No : 44

Envanter No : A.A.6950

Adı : Yelkenli Gemilerde kullanılan Ālet Edevāt ve Gemi
Topçuluğu Hakkında

Konusu : Gemilerde top talimi ve kullanımıyla ilgili açıklamalar
yazmaktadır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih : 1896 öncesi

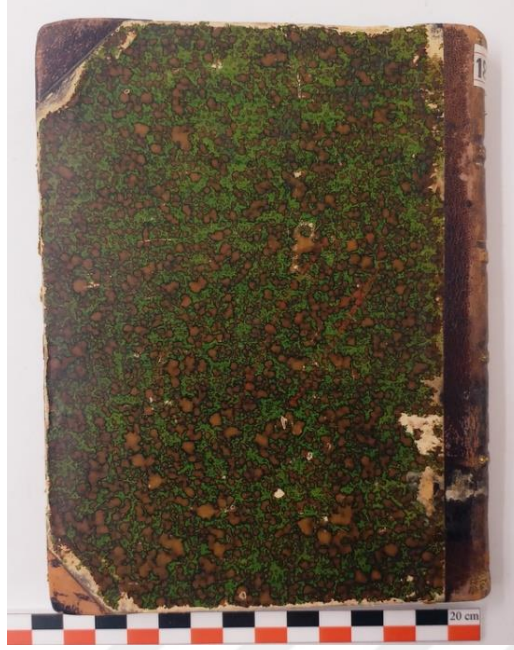
Müellifi : -

Müstensihi :

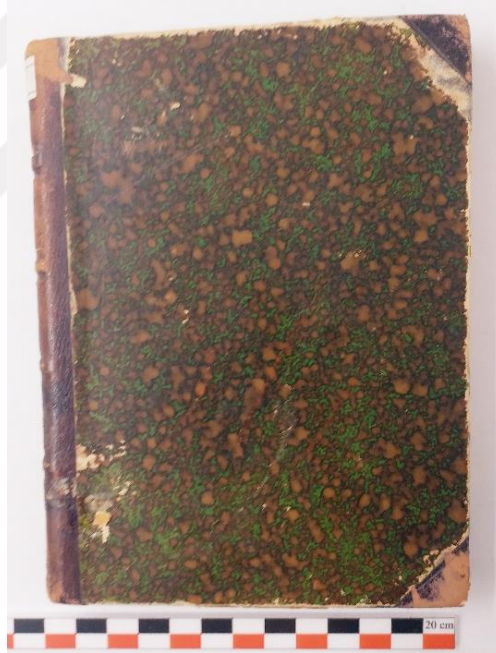
Ölçüleri : 120mm x 170mm 20mm

Cilt Özellikleri : Yeşil ve kahverengi battal ebru kağıtla kaplı, Avrupa
cilttir.

Sırtı ve köşeleri kahverengi deridendir. Sırt 5 paftaya ayrılmış yaldız bitkisel
motif süslemeli ve kamburalıdır. (Resim 2.3.118)

Resim 2.3.118. AA 6950 Sağ kap

Resim 2.3.119. AA 6950 Sol kap

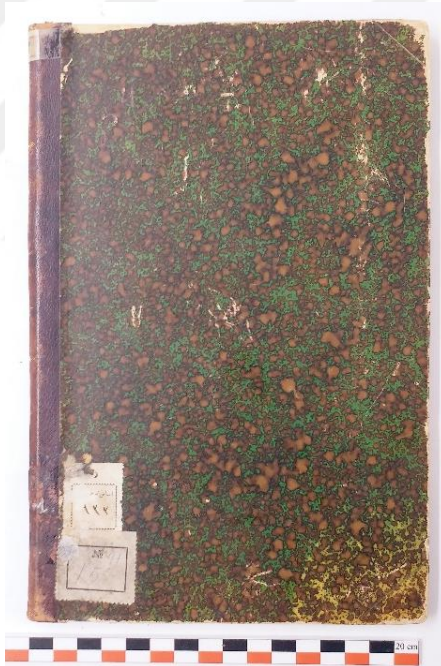

Resim 2.3.120. 1 AA 6950 Sirt

Katalog No : 45
Envanter No : A.A.6939
Adı : Uşûl ve 'Ameliyyât-ı Hendese
Konusu : Geometriyle ilgili problemler ve çözümleri
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih : -
Müellifi : -
Müstensihi : -
Ölçüleri : 155mm x 240mm x 10mm
Cilt Özellikleri : Yeşil ve kahverengi kullanılmış battal ebru kağıtla kaplı cilt.
Sırtta kahverengi deri üzeri 5 paftaya ayrılmış yaldızla basılmış bitkisel motifler vardır. (Resim 2.3.121)

Resim 2.3.121. AA 6939 Sağ kap

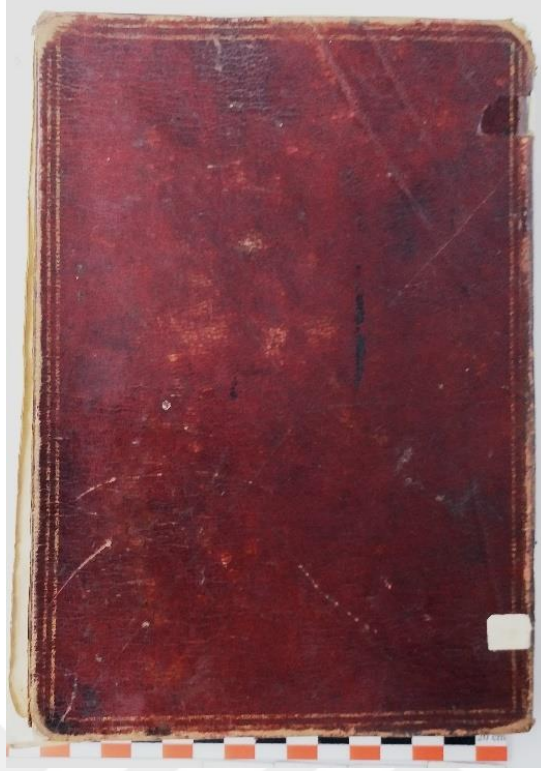

Resim 2.3.122. AA 6939 Sol kap

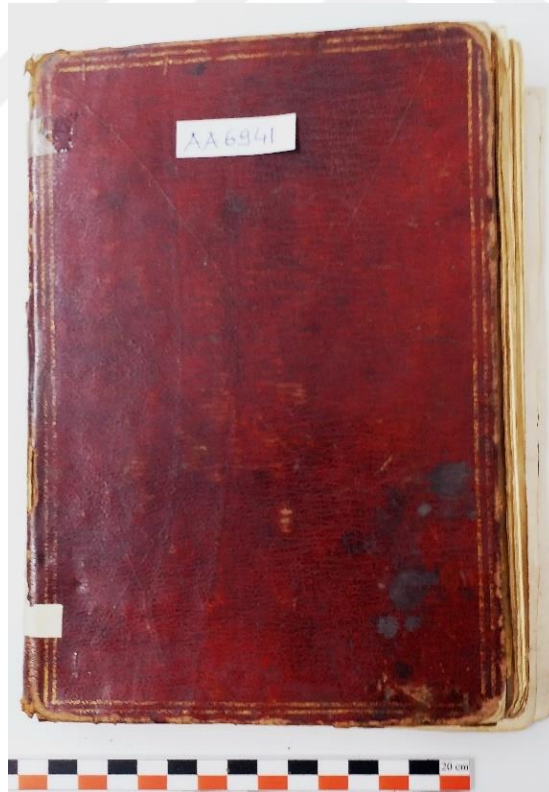

Resim 2.3.123. AA 6939 Sirt

Katalog No : 46
Envanter No : A.A. 6941
Adı : Uşûl-i Hendese
Konusu : Geometri ve rüzgarlarla ilgili bilgiler vardır.
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Talik
Tarih : h. [1]313 / m. 1897] tarihinden önce.
Müellifi :
Müstensihi : Alî Bey
Ölçüleri : 145mm x 210mm x 20mm
Cilt Özellikleri : Kırmızı deri kaplı, çift çizgi altın yaldız cetvelli, sırtı yıpranmış sade cilt. (Resim 2.3.124)

Resim 2.3.124. AA 6941 Sağ kap

Resim 2.3.125. AA 6941 Sol kap

Katalog No	: 47
Envanter No	: A.A. 6943
Adı	: Nev-Uşûl Sefâ'in-i Harbiyye-i Ecnebiyye Numûneleri
Konusu	: Eserde gemi inşaatına dair genel bilgiler yazmaktadır.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Muhtelif st. Rika
Tarih	: 1897 Öncesi
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 250mm x 155mm x 5mm
Cilt Özellikleri	: Pembe renk ipekli kumaş kaplı cilt. Kumaş solmuş ve çok yıpranmış vaziyettedir.
Sağ kap üzerine yapıştırılmış dikdörtgen kâğıt üzerinde Nev-Uşûl Sefâ'in-i Harbiyye-i Ecnebiyye Numûneleri yazılıdır. (Resim 2.3.126)	
Sol kap üzerinde yıldız baskı çıpa süslemesi vardır.	

Resim 2.3.126. AA 6943 Sağ kap

Resim 2.3.127. AA 6943 Sol kap

Katalog No : 48

Envanter No : A.A.6978

Adı : 1/Fenn-i Harb ve İstiḥkāmāt 2/ Napolyon Bonapart'ın Müzekkirlerinden Müstaḥrec Żavābı-ı Harbiyye 3/ Napolyon Bonapart'ın Sent Helene Adası'ndaki Ser-güzeşti 4/ Uşûl-i İstiḥkāmātdan İstiḥkāmāt-ı Hafîfeyi Şāmil Maḳāle-i şānisi

Konusu : Dört farklı eser tek cilt kabında birleştirilmiştir.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Nesih

Tarih : 1a'da üstte Kitapçı Mehmed Efendi'den mübāya'a olunan kitāblardandır notuna göre h. 1314 / m. 1899 öncesi

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 105mm x 175mm x 30mm

Cilt Özellikleri : Mukavva kapaklar üzerine mavi bitkisel desenli kâğıt yapıştırılmış, kapak kenarları ve sırtı bordo deri kaplı cilttir.

Kaplanan kâğıt ve kullanılan derinin çok yıprandığı görülmektedir. (Resim 2.3.128)

Sağ kapta kaplanan kâğıt yırtılmış altta da aynı desenli kâğıt yapıştırıldığı görülmektedir.

Resim 2.3.128. AA 6975 Sağ kap

Resim 2.3.129. AA 6975 Sol kap

Katalog No	: 49
Envanter No	: A.A.6967
Adı	: Fener Risālesi (Baħr-i sefīd, Baħr-i aħmer, Baħr-i siyāh ve Azaķ Deñizi)
Konusu	: Fenerlerin teknik özellikleri, uluslararası rumuzları, fenerlerin rengi, sis işaretleri ve görüş mesafesi ve sair gibi bilgiler yer almaktadır.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Rika
Tarih	: 1902-1903
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 245mm x 365mm x 25mm
Cilt Özellikleri	: Kırmızı kumaş kaplı Avrupa cilt.

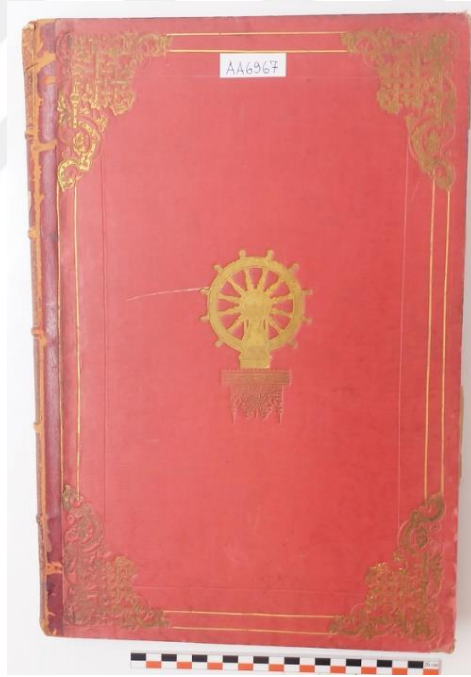
Sağ kap ortasında Osmanlı Arması ve köşelerde barok rokoko bitkisel desenli süsleme yıldız baskıyla yapılmıştır. (Resim 2.3.130)

Sol kapta gemi dümeni ve dümen altında bitkisel motif, köşelerde de yine barok rokoko bitkisel motif görülmektedir.

Sırtı kamburalı, yıldız bitkisel motifli, kırmızı deri kaplı kaplıdır.

Resim 2.3. 130. AA 6967 Sağ kap

Resim 2.3.131. AA 6967 Sol kap

Resim 2.3.132. AA 6967 Sırt

Katalog No : 50
Envanter No : AA.3890
Adı : Kuran-ı Kerim
Konusu :
Dili : Arapça
Yazı Çeşidi : Nesih
Tarih : h. 1323 / m. 1905]
Müellifi : -
Müstensihi : Osmanlı Devleti'nin son kaptan-ı deryası olan Ahmed Vesim Paşa tarafından istinsah edilmiştir
Ölçüleri : 240mm x 345mm x 45mm
Cilt Özellikleri : Kalın mukavva üzeri yeşil kadife kumaş kaplı, miklepli, şirazeli cilt. (Resim 2.3.133)

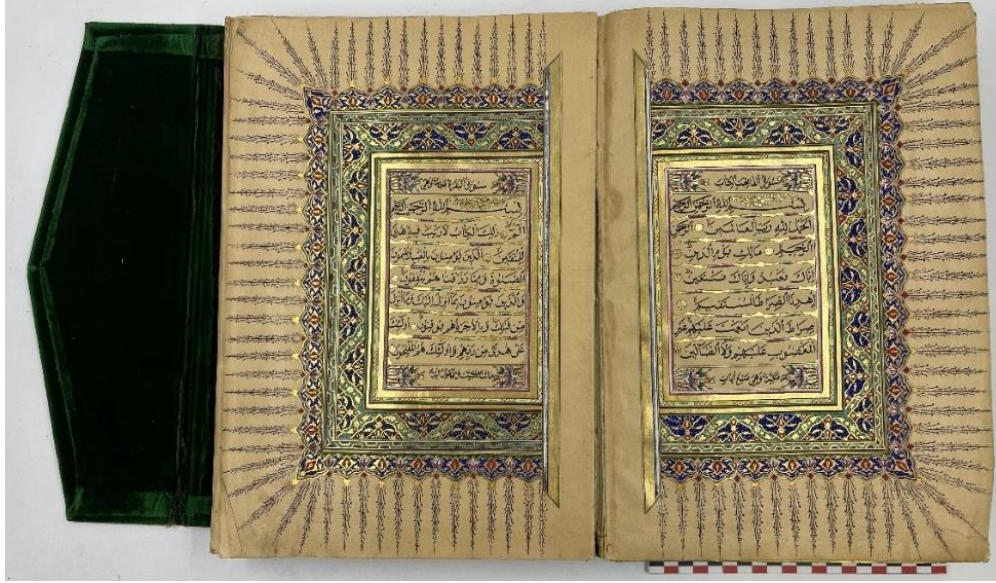
Resim 2.3.133. AA 3890 Sağ kap

Resim 2.3.134. AA 3890 Sol kap

Resim 2.3.135. AA 3890 Sayfa kenarı

Resim 2.3.136. AA 3890 2. ve 3. sayfaları

Resim 2.3.137. AA 3890 Kap içi ve yan kağıdı

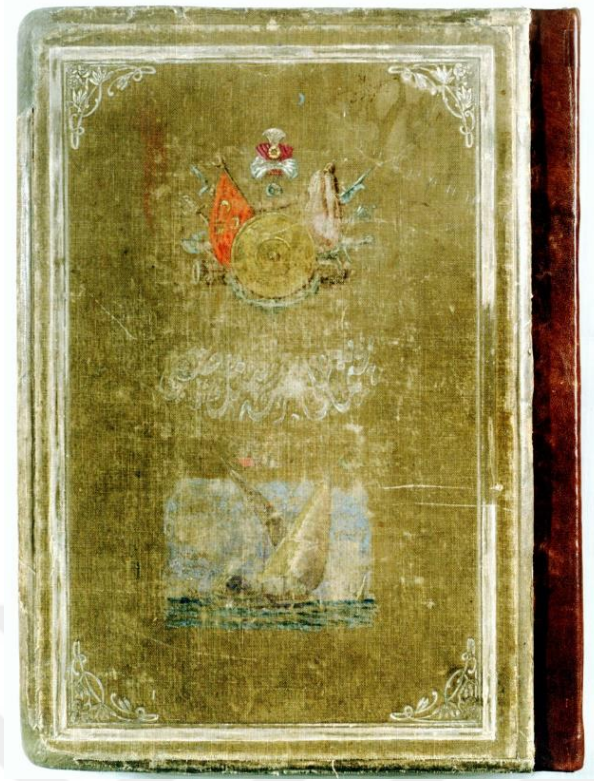
Katalog No	: 51
Envanter No	: A.A.578
Adı	: 'Osmānlı Bahriyyesiniñ Māzisi (Resim Albümü)
Konusu	: Bahriyede yaşanmış önemli olaylar, bahriye kıyafetleri ve sair çizimler vardır.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	:
Tarih	: h. 1334 / m. 1915-16
Müellifi	: Hüsni Tengüz
Müstensihi	:
Ölçüleri	:
Cilt Özellikleri	: Üzeri yazma desenli kumaş cilt.

Sağ kapta üstte Osmanlı arması, altında 'Osmānlı Bahriyyesiniñ Māzisi yazısı, en altta renkli yelkenli gemi çizimi vardır. (Resim 2.3.138)

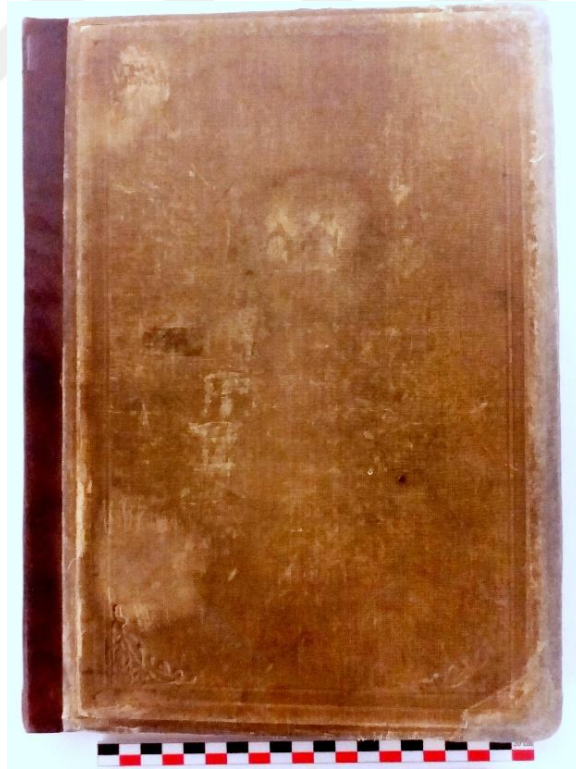
Kap çevresinde dışta gümüş baskıyla cetvel, baskısız düz gümüş bordür ve kuzu çekilmiş, köşelerde bitkisel motifleri olan süsleme vardır.

Sol kapta yalnızca soğuk baskı cetvel ve köşelerdeki bitkiel motifler vardır.

Sırtı kahverengi deri kaplıdır.

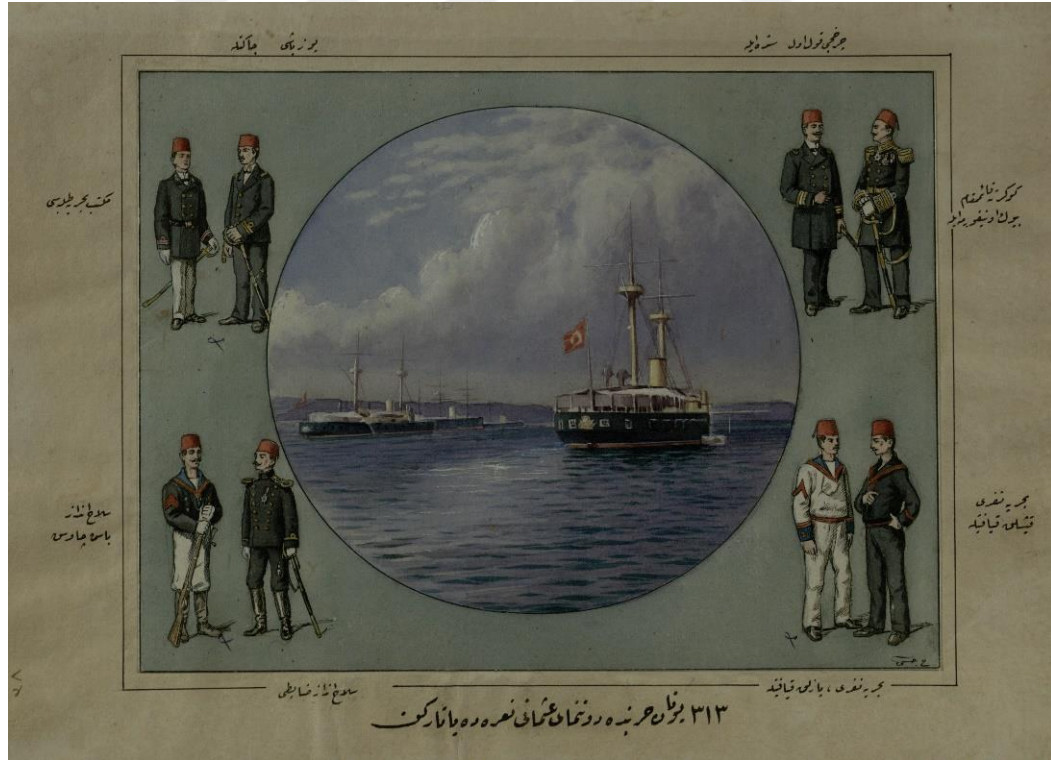
Resim 2.3.138. AA 578 Sağ kap

Resim 2.3.139. AA 578 Sol kap

Resim 2.3.140. AA 578 İlk sayfası

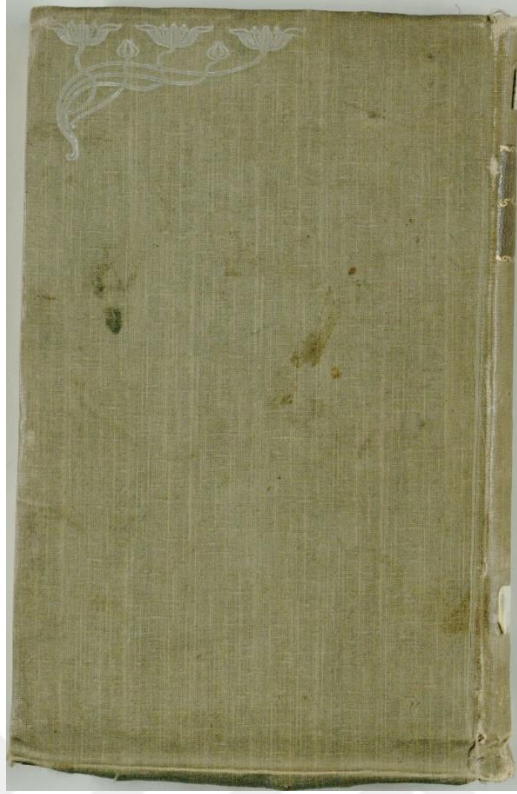

Resim 2.3.141. AA 578 İç sayfa örnek

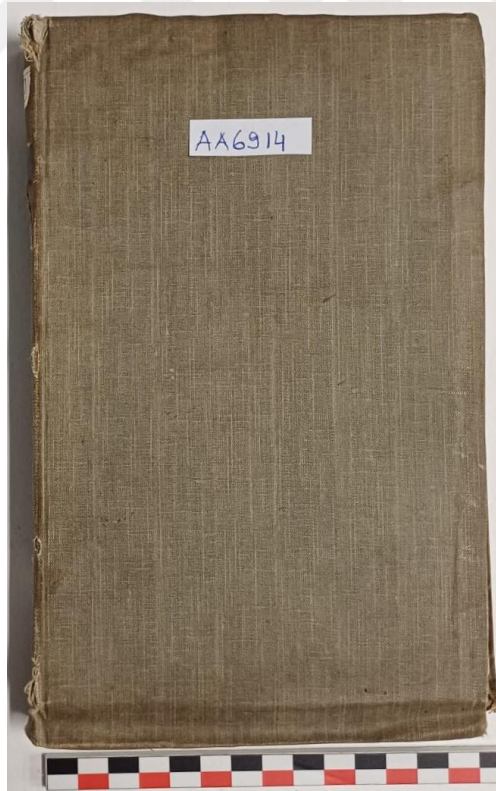
Katalog No	: 52
Envanter No	: A.A.6914
Adı	: On Sekizinci 'Aşırda Mesele-i Şarkıyye ve Kaynarca Mu'āhedesı
Konusu	: Osmanlı Devletının çeşitli antlaşma ve savaşları
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	:
Tarih	: h. 1334 / m. 1915-16
Müellifi	: Albert Sorel ö. 1906
Müstensihi	: Yūsuf Ziyā (Tercüme eden) ö. 1947
Ölçüleri	: 135mm x 230mm x 25mm
Cilt Özellikleri	: Kumaş Kaplı Avrupa cıttır.

Sağ kapta gri cilt bezi kumaş üzerine, yalnızca üst köşeye gümüş baskıyla stilize bitkisel motif süsleme yapılmıştır. (Resim 2.3.142)

Sırtı da aynı cilt bezindendir altın yaldızla üstte Şark Mes'elesi, altta Mehmed Şâkir yazmaktadır.

Resim 2.3.142. AA 6814 Sağ kap

Resim 2.3.143. AA 6914 Sol kap

Katalog No : 53

Envanter No : A.A.6979

Adı : Risāle-i Fenn-i İsti'māl-i Edāvāt-ı Humbera-i Şanāyi'-i Āteş-bāzī

Konusu : Ateşli silahların, özellikle topların imali, kullanımı, bakımı-tutumu ve atış usulleri anlatılmıştır.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Talik

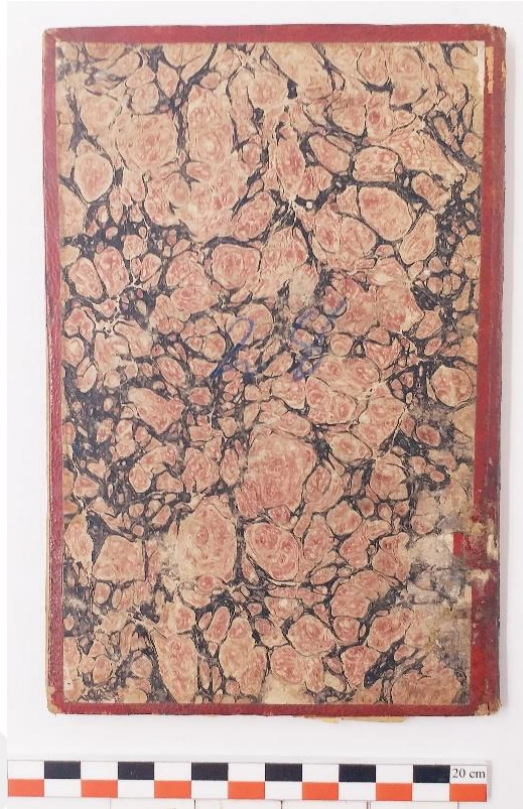
Tarih : h. 1223 / m. 1808-09 yıllarıyla h. 1244 / m. 1829 arası

Müellifi : -

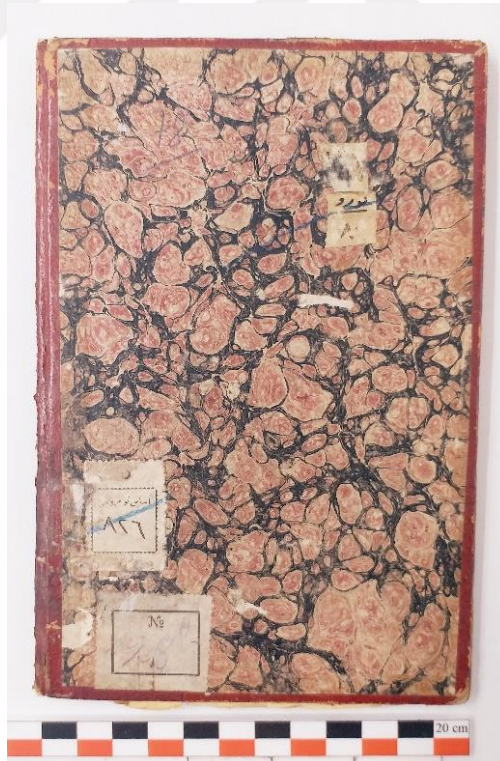
Müstensihi : Alī el-Vaşfī (Selvili/Siliv[r]ili?)

Ölçüleri : 115mm x 175mm x 5mm

Cilt Özellikleri : Kırmızı deri ile çevrilmiş ortası battal ebru kağıt olan çeharkuşe cilttir. (Resim 2.3.144) Deri sırtta ve kenarlarda yıpranmış görünmektedir.

Resim 2.3.144. AA 6979 Sağ kap

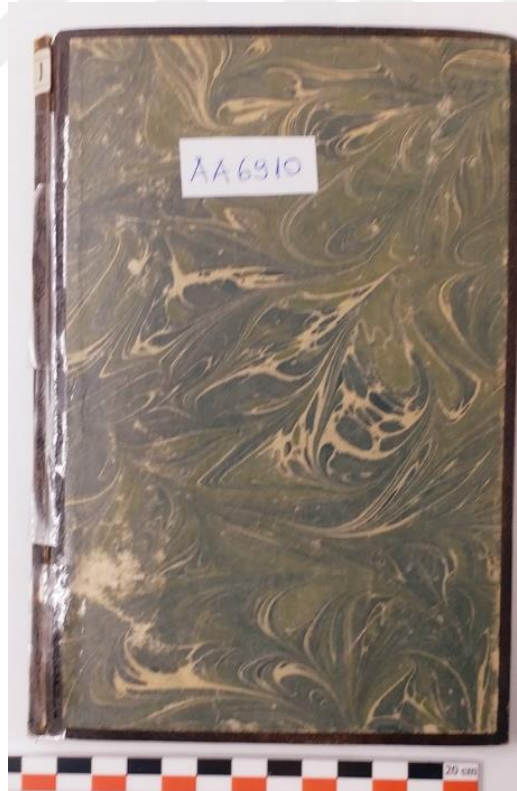
Resim 2.3.145. AA 6979 Sol kap

Katalog No : 54
Envanter No : A.A.6910
Adı : Vuḳū`āt-nāme
Konusu : 1789-1799 senesine kadar gerçekleşen çeşitli olaylar ve sair anlatılmaktadır.
Dili :
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih : 18 Mart 1959
Müellifi : İsmā'īl bin Hüseynī el-Şehrī
Müstensihi : -
Ölçüleri : 191 x 130 mm., 170 x 120 mm.

Ortasında siyah zemin üzerine nefti yeşil şal desenli ebru çevresi kahverengi deri kaplı çeharkuşe cilttir. (Resim 2.3.146)

Resim 2.3.146. AA 6910 Sağ kap

Resim 2.3.147. AA 6910 Sol kap

Katalog No : 55
Envanter No : A.A. 6382
Adı :  ur  n-ı Ker m
Konusu :
Dili : Arapça
Yazı  e idi : Nesih
Tarih : -
Müellifi : -
Müstensihi : -

Ölçüleri : 100mm x 175mm x 40mm

Cilt  zellikleri : Bordo deri kullanılmış, m klepli, sade cilttir. Sırtta ve sertapta onarım derileri görülse de yeniden yırtılmış çok hasarlı vaziyettedir. Cilt üzerinde su lekesi görülmektedir.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.148) Kap çevresinde dışta altın cetvel ve "S" motifli zencirekli ve altın kuzulu süslemesi vardır. Sertabın kapakla ve m kleple birleşim yerleri yırtılmış vaziyettedir. Çok yıpranmış durumdadır.

M klepte  ift cetvel arasına yarım zencirek süslemesi vardır.

Resim 2.3.148. AA 6382 Sağ kap

Resim 2.3.149. AA 6382 Sol kap ve mıklep

Katalog No : 56

Envanter No : AA.6862/1 - 6862/2 - 6862/3 – 6862/4

Adı : 1- Şehadetname / 2- Fal-nāme-i Kübrā/
3-Ḥż. Muḥammed’iñ Doğumu ve Medḥiyye / 4- Şer’i Sicil Örnekleri

Konusu : Dört farklı eser tek kapla ciltlenmiştir.

Dili : Arapça, Farsça ve Türkçe

Yazı Çeşidi : Talik

Tarih : 1 - / 2- h. 1040 / m. 1630-31 / 3, 4 -

Müellifi : -

Müstensihi : 1 kırımizāde zādesi es-Seyyid Meḥmed Neş’et / 2,3,4-

Ölçüleri : 133mm x 235mm x 10mm

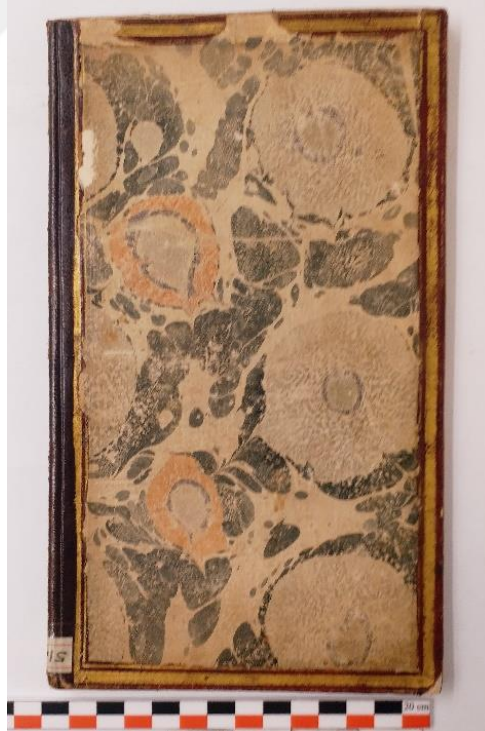
Cilt Özellikleri : Ebrulu Çeharkuşe cilttir. Kap çevresindeki deri yırtıktır ve bazı yerlerde parça kaybı görülmektedir. Sırtı kahverengi deriyle onarılmıştır ve bu deri dipteki zencireği kapatmaktadır.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.150)

Battal ebru ve hatip ebrusu yapılmış kağıt kaplanan kabın çevresi kırmızı deri ile çevrilmiştir. Deri üzerinde çift altın cetvel arasına ince “S” morifli zencirek süslemesi vardır.

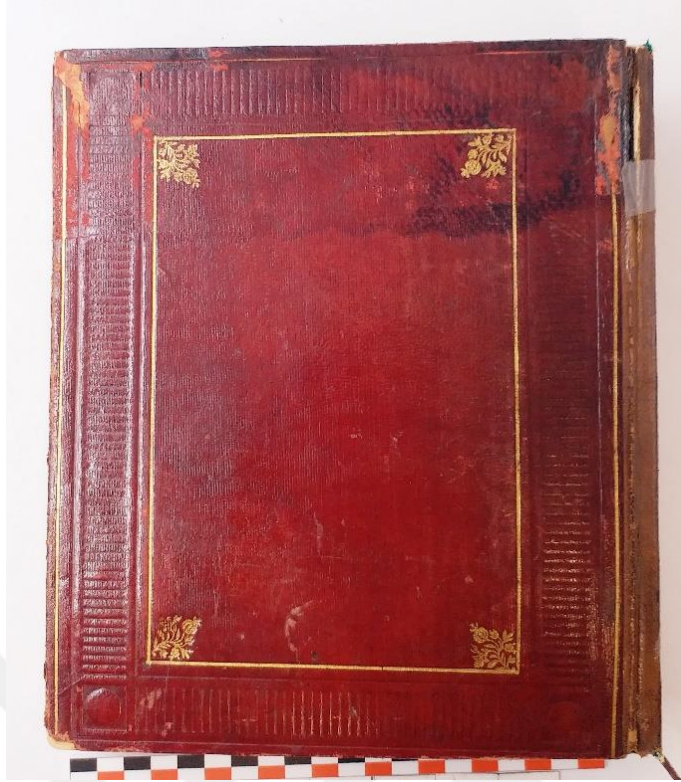
Resim 2.3.150. AA 6862 Sağ kap

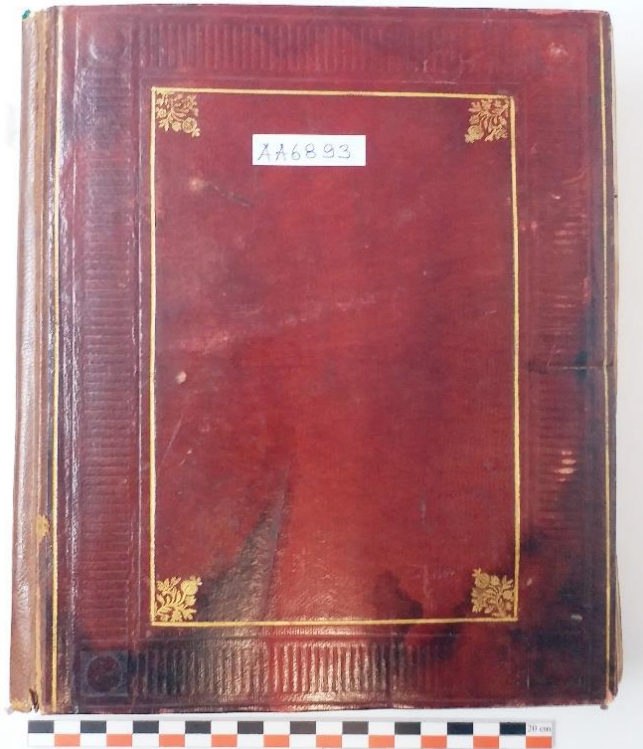
Resim 2.3.151. AA 6862 Sol kap

Katalog No : 57
Envanter No : A.A.6893
Adı : Ermeni Olayları Tārīhī
Konusu :
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Muhtelif st. Rika
Tarih : -
Müellifi : Hüseyn Nāzım Paşa d. 1270/1346 – ö. 1854/1927
Müstensihi :
Ölçüleri : 190mm x 235mm x 60mm
Cilt Özellikleri : Bordo deri kaplı sade Avrupa cilt.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.152) Kapt çevresi soğuk baskı çizgi süslemelidir, ortada altın yaldız ince çizgi çerçevesi vardır, köşe içlerinde bitkisel motiflerle süslemelidir.

Resim 2.3.152. AA 6893 Sağ kap

Resim 2.3.153. AA 6893 Sol kap

Katalog No : 58

Envanter No : A.A.6909

Adı : Bursa'da Āsūde Olan Selāṭīn-i Māziyeniñ Vesā'ir Ta'allüķātınıñ Beyānı, Hānedān Mensūblarınıñ Ölüm Tārīḫleriniñ Ḥesāblanması ve Bursa'daki Cāmi' ve Mektebler

Konusu : -

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih : -

Müellifi : -

Müstensihi : -

Ölçüleri : 75mm x 245mm x 5mm

Cilt Özellikleri : Çehar-gûşe battal ebru cilt. (Resim 2.3.154)

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. Kap çevresi kahverengi deriyle çevrilmiştir.

Resim 2.3.154. AA 6909 Sağ kap

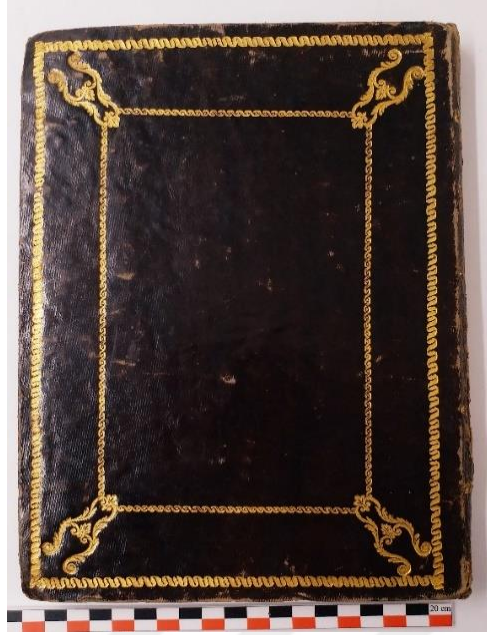

Resim 2.3.155. AA 6909 Sol kap

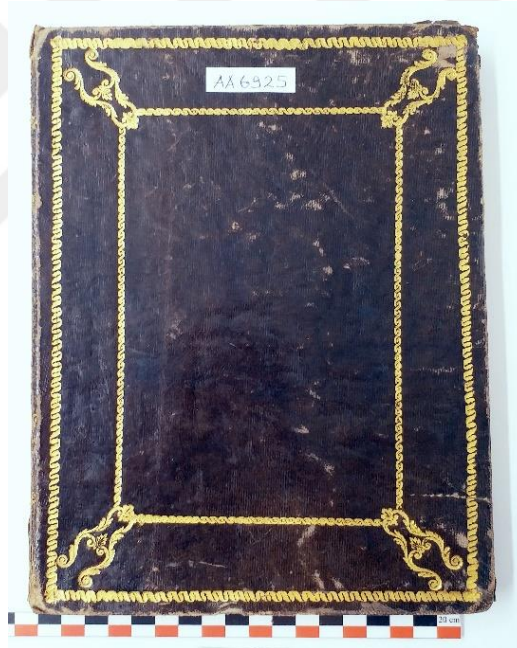
Katalog No	: 59
Envanter No	: A.A.6925
Adı	: zafer-nāme / Hıyır-ābād / kıyım zafer-nāmesi / Tārīh-i Hıyırī
Konusu	: Tarihi olaylar
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	: Nesih
Tarih	: -
Müellifi	: Şālih Hıyırī ö. h. 1284 / m. 1867-68.
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: 185mm x 245mm x 20mm
Cilt Özellikleri	: Kahverengi deri kaplı Avrupa cilttir. (Resim 2.3.156)

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. Kap çevresi altın yaldız baskı çift zencirekli ve köşelerde zencirekleri birbirine bağlayan barok/rokoko bitkisel motifli süslemeler vardır.

Sırtı yedi paftaya altın yaldız çiçek motifle, çizgilerle ayrılmıştır.

Resim 2.3.156. AA 6925 Sağ kap

Resim 2.3.157. AA 6925 Sol kap

Resim 2.3.158. AA 6925 Sirt

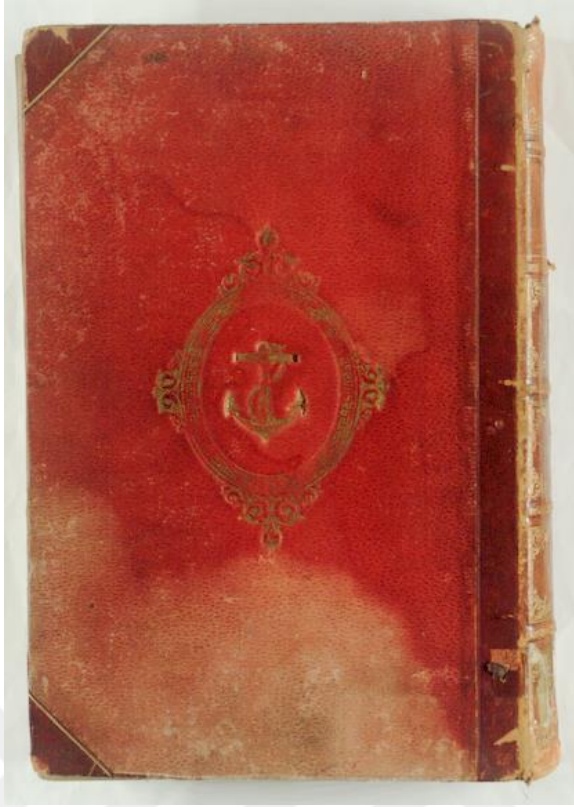
Katalog No : 60
Envanter No : A.A.989
Adı : Baḥriyye / Kitāb-ı Baḥriyye
Konusu :
Dili :
Yazı Çeşidi : Harekeli ve harekesiz nesih. Harita yazıları rika.
Tarih : -
Müellifi : Pīrī Re'īs, Pīrī Muḥyiddīn b. Ḥācī Meḥmed ö. 960/1553.
Müstensihi : -
Ölçüleri :

Cilt Özellikleri : Kırmızı deri kullanılmış Avrupa cilttir. Cilt üzerinde yüzeyde sıyrılmalar, su lekesi ve bölgesel olarak deride beyazlaşma görülmektedir. Sırtta ve köşelerde kızıl kahverengi deri kullanılmıştır. (Resim 2.3.159)

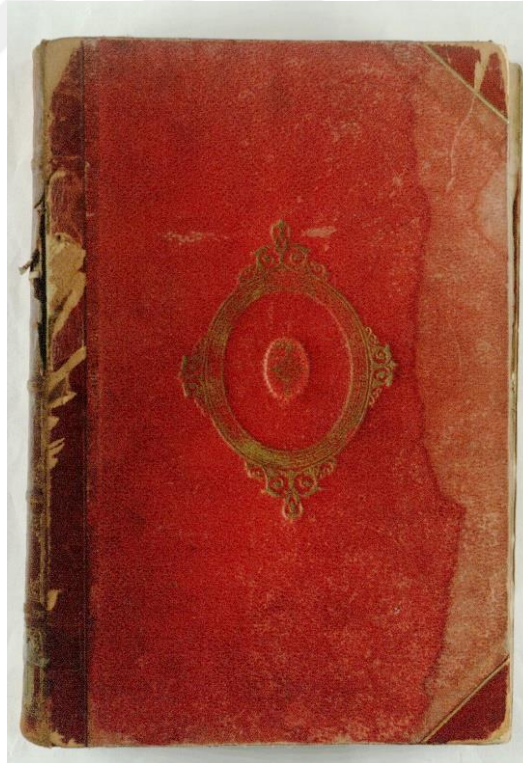
Sağ kap ortasında Barok/rokoko motifli madalyon ortasında ne olduğu belli olmayan figür vardır.

Sol kap ortasında yine barok/rokoko bitkisel motifli madalyon ortasında çipa motifi vardır.

Sırtı Kamburalı, altı paftaya ayrılmış, ikinci paftasında Pīrī Ḳapudān'ın Sulṭān Süleymān'a takdīm eylediği ḥarīṭalı ta'rīf-nāmesi yazılıdır. Paftalar çift altın çizgilerle ayrılmış, pafta içleri kıvrık dal motiflidir.

Resim 2.3.159. AA 989 Sağ kap

Resim 2.3.160. AA 989 Sol kap

Resim 2.3.161. AA 989 İlk sayfası

Resim 2.3.162. AA 989 Son sayfası

Katalog No : 61

Envanter No : A.A.6946

Adı : Torpil Deñiz Lağımları

Konusu : Demirli mayınlar ve torpiller hakkında birtakım tarifnameler ve sair.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih :

Müellifi : -

Müstensihi : -

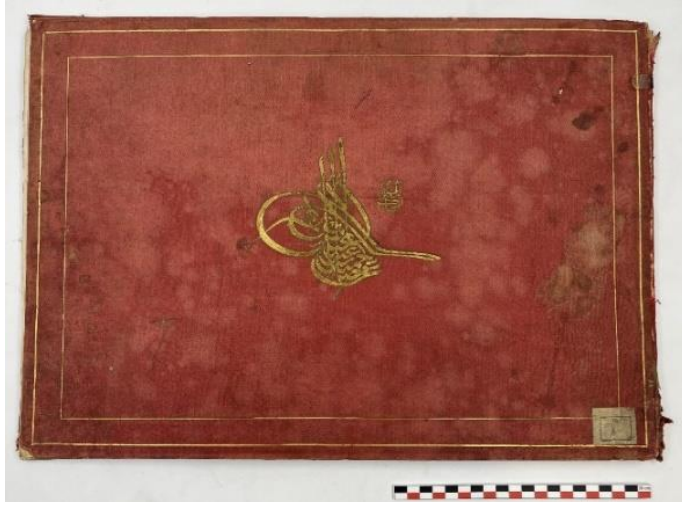
Ölçüleri : 490mm x 345mm x 10mm

Cilt Özellikleri : Kırmızı cilt bezi kaplı cilttir. Kumar kenar ve köşelerde yıpranmış, liflerine ayrılmış olduğu görülmektedir.

Sağ kap ortasında II. Abdülhamit'in yıldız baskı tuğrası vardır. (Resim 2.3.163)

Sol kap ortasında yıldız baskı Osmanlı arması vardır.

Kap çevresi ortası geniş boşluklu çift cetvelle çerçevenmiştir.

Resim 2.3.163. AA 6946 Sağ kap

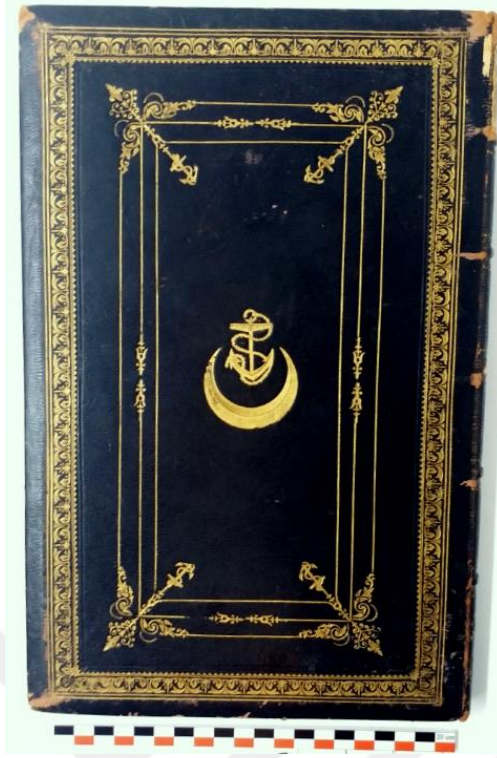

Resim 2.3.164. AA 6946 Sol kap

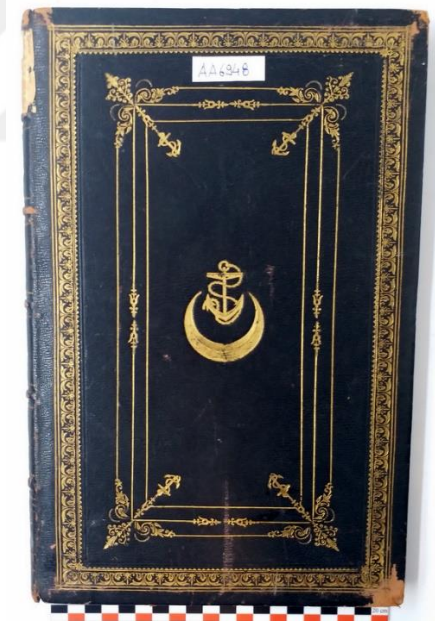

Resim 2.3.165. AA 6946 İç sayfa örneği

Katalog No	: 62
Envanter No	: A.A.6948
Adı	: Bahriyye Top Ta'limi
Konusu	: Toplar, roketler, f�nyeler ve silah talimler ilgili genel bir bilgiler anlatılmaktadır.
Dili	: Türkçe
Yazı �eşidi	: Rika
Tarih	: -
Müellifi	: -
M�stensihisi	: -
Ölçüleri	: 205mm x 320mm x 20mm
Cilt �zellikleri	: Siyah deriyle kaplanmış Avrupa cittir. Cildin kenar ve köşelerinde derisinde sıyrılmalar görülmektedir.
Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. Kap ortasında altın yaldız baskılı yukarı bakan hilal ay içinde çıpa motifi vardır. (Resim 2.3.166)	
Kap �evresi kalın bitkisel bordürlü, içinde 3 çizgiden oluşan çerçeveli, köşelerde bitkisel motif ve uçlarında �ıpar vardır.	
Sırtı kamburalı, yaldız çizgilerle altı paftaya bölünmüş ve pafta içlerinde çıpa motifleri görülmektedir.	

Resim 2.3.166. AA 6948 Sağ kap

Resim 2.3.167. AA 6948 Sol kap

Resim 2.3.168. AA 6948 Sirt

Katalog No : 63
Envanter No : A.A.6951
Adı : Mecmū'a-i Fenn-i Seyr-i Sefā'in
Konusu : Denizciler için rüzgârlarla ilgili ve rota enlemi hesaplamaya dair bilgiler yazmaktadır.
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih :
Müellifi : -
Müstensihi :
Ölçüleri : 165mm x 240mm x 10mm
Cilt Özellikleri : Siyah cilt bezi kaplı Avrupa cilt.

Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.169)

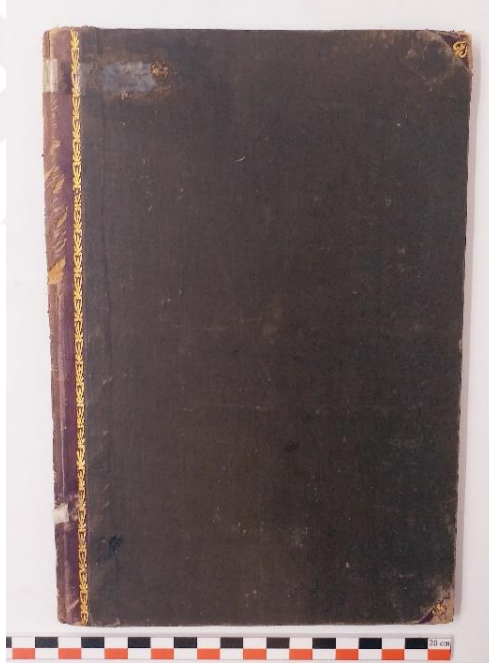
Kabın köşeleri deri kaplıdır ve üzerlerinde yıldızla bitkisel motif baskılıdır.

Sırtı kamburalı ve yıldız çizgilerle 4 paftaya ayrılmış, pafta içleri bitkisel motifle süslüdür. Sırt derisine ardışık desenli zencirek vardır.

Sırt ve köşelerde kullanılan deri vişne çürüğü rengindedir.

Resim 2.3.169. AA 6951 Sağ kap

Resim 2.3.170. AA 6951 Sol kap

Resim 2.3.171. AA 5951 Sirt

Katalog No : 64

Envanter No : A.A.6976

Adı : Bir Ordunuñ Tertibi ve Muvakkaten Tahaşşuliyyeti
Huşûşunda Bilinmesi Muķtezî Olan Ahvâl

Konusu : Ordunun tertibi hakkında talimnamedir

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : Rika

Tarih :

Müellifi : -

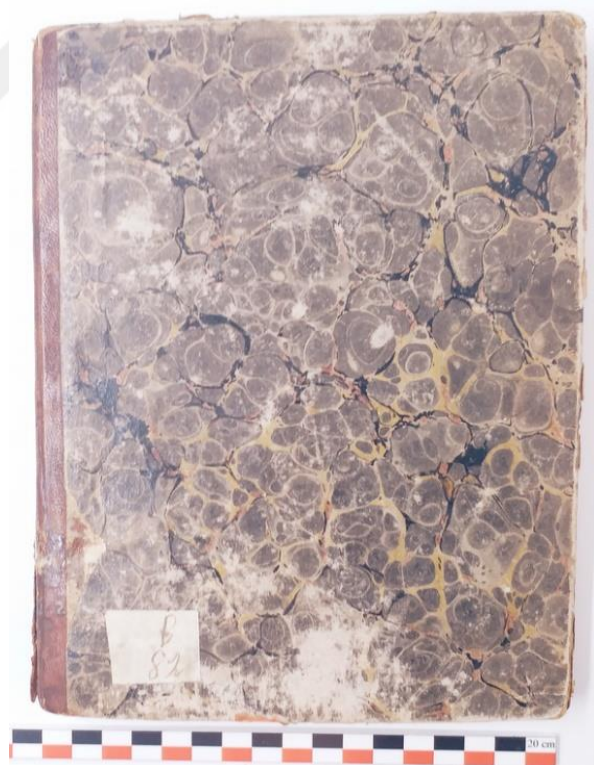
Müstensihi : -

Ölçüleri : 160mm x 210mm x 15mm

Cilt Özellikleri : Battal Ebru desenli sırtı kahverengi deriden cilt.
Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. (Resim 2.3.172)

Resim 2.3.172. AA 6976 Sağ kap

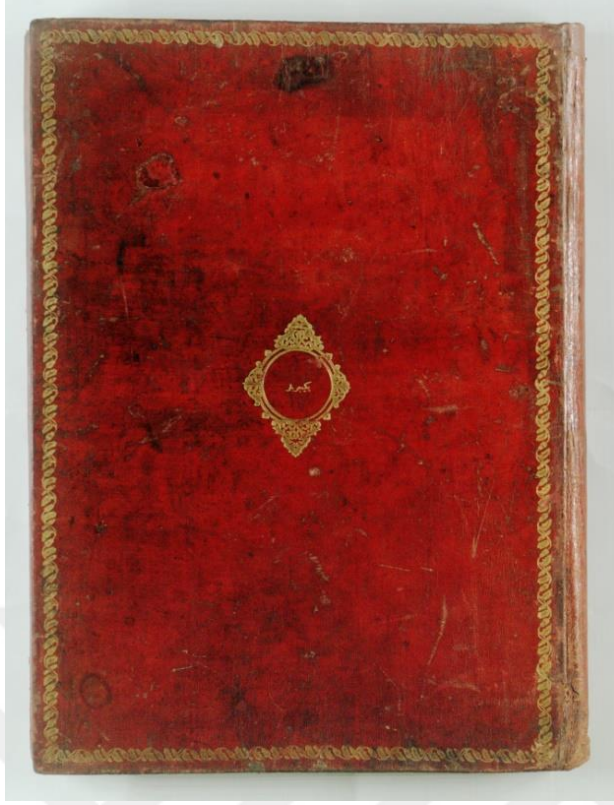

Resim 2.3.173. AA 6976 Sol kap

Katalog No	: 65
Envanter No	: A.A.1520
Adı	: Osmānlı kıyāfet Albümü
Konusu	: Birçok farklı unvana ait kıyafetler resmedilmiştir.
Dili	: Türkçe
Yazı Çeşidi	:
Tarih	: -
Müellifi	: -
Müstensihi	: -
Ölçüleri	: -
Cilt Özellikleri	: Kırmızı deri kullanılmış sade cilt.

Sağ kap ortasında Yeniçeriler yazan, kenarları altın yıldız süslemeli beyzi şemsesi vardır. (Resim 2.3.174)

Sol kap ortasında altın yıldızlı hilal motifi vardır, kapakları ve mıklebi yaprak motifli kalın altın yıldız zencireklidir.

Resim 2.3.174. AA 1520 Sağ kap

Resim 2.3.175. AA 1520 Sol kap ve mıklep

Katalog No : 66

Envanter No : AA.6380-1/2

Adı : 1/ Dīvān-ı Ḥayālī, 2/Gülşen-i Ḥulefā'

Konusu : Eserde kasideler, gazeller, Osmanlı padişahları zamanındaki seferleri ve benzeri metinler bulunur. İki ayrı eser tek cilt kabında birleştirilmiştir.

Dili : Türkçe

Yazı Çeşidi : 1/Talikh, 2/Nesih

İstinsah Tarihi : 1/ h. 970 / m. 1563 2/ h. 1286 / m. 1869 tarihi tarihinden önce

Müellifi : 1/ Ḥayālī, Mehmed Bey d. 903/1497-98 [?] - ö. 964/1556-57 2/ Naẓmīzāde Ḥüseyn Murtaẓā ö. 1136/1723 [?].

Müstensihi : 1/ Muştafā bin Muḥarrem 2/ -

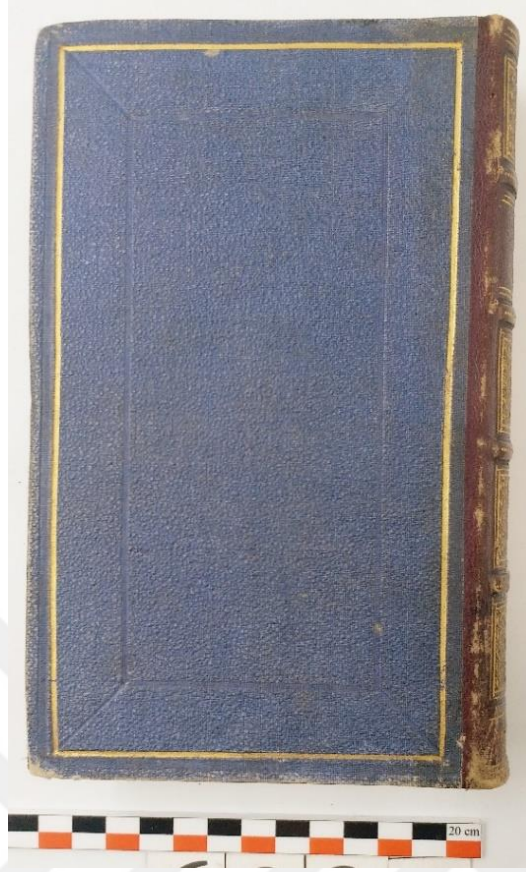
Ölçüleri : 115mm x 195mm x 35mm

Cilt Özellikler: Mavi cilt bezi kaplı sade Avrupa cilttir.

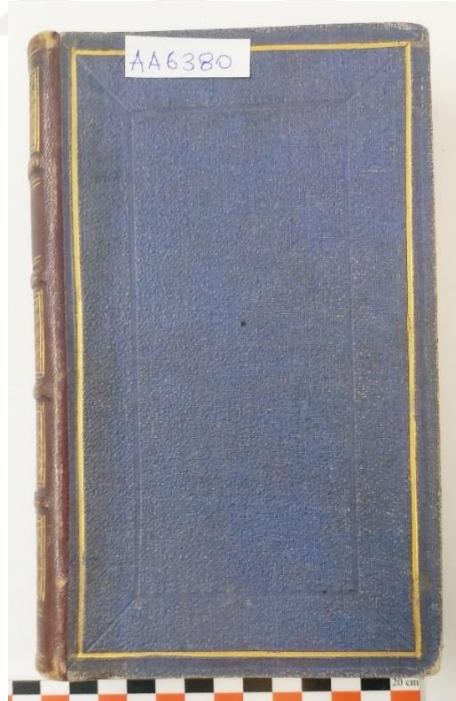
Sağ ve sol kap aynı özelliktedir. Kap çevresi altın yaldız cetvellidir. (Resim 2.3.176)

Sırtı kahverengi deriden kamburalıdır ve altı paftaya ayrılmıştır.

Dört paftasında stilize bitkisel motif bezelidir.

Resim 2.3.176. AA 6380 Sağ kap

Resim 2.3.177. AA 6380 Sol kap

Katalog No : 67
Envanter No : A.A.6885
Adı : Bostāncıbaşı Risālesi
Konusu : Eser üç bölüm halinde yazılmıştır.
Dili : Türkçe
Yazı Çeşidi : Rika
Tarih : -
Müellifi : -
Müstensihi : -
Ölçüleri : 140mm x 210mm x 20mm
Cilt Özellikleri : Bordo suni deri kaplamalı, kilit aksamı olan sade Avrupa cilttir. Sırtı yıpranmış vaziyettedir
Sağ ve sol kap özellikleri aynıdır. Kap çevresinde siyah çift bordür arasında yıldız zencirek süslemelidir. (Resim 2.3.178)

Resim 2.3.178. AA 6865 Cilt kabı

Katalog No : 68
Envanter No : A.A.7047
Adı : Noşalar mecmu'ası
Konusu : Nota kitabı
Dili : Türkçe
Yazı eşidi :
Tarih : h. 1312 / m. 1895
Müellifi :
Müstensihi : Celile
Ölçüleri : 270mm x 340mm x 50mm
Cilt zellikleri : Kalın mukavva üzeri kahverengi bez cilt üzerine şeritli bez giydirilmiş, klasör formunda lakin forma dikişli, sırtı hasarlı cilt. (Resim 2.3.179)

Resim 2.3.179. 2 AA 7047

Resim 2.3.180. AA 7047 Sirtı

Katalog No : 69
Envanter No : AA 6876
Adı : Çeřitli Mnšeāt rnekleri ve Ba'zı Ŗi'irler
Konusu : Yazışma rnekleri ve şiirler
Dili : Arapça, Farsça ve Türkçe
Yazı eşidi : Talik ve Nesih
Tarih : -
Müellifi : -
Müstensihi : -
Ölçüleri : 175 mm x 280 mm x 20 mm
Cilt zellikleri : Kahverengi deri kullanılmış sırtı hasarlı sade cilt.
Kap çevresinde soğuk baskı "s" motifli zencirek görülmektedir. (Resim 2.3.181)

Resim 2.3.181. AA 6876 Sağ kap

Resim 2.3.182. AA 6876 Sol kap

Resim 2.3.183. AA 6876 Zencirek detay
172

Katalog No : 70

Envanter No : AA 4156 1/2/3

Adı : 1 Hāşiyetü'l-Bircendī 'alā Şerhi'l-Mūlaḥḥaş / 2 Risāle fi'l-Uşṭurlāb / 3 ed-Dībācū'l-Müzheb / el-Muḥtaşār fi Uşūli'l-Ḥadīs

Konusu : 1 Haşiyet / 2 Usturlab kullanımı / 3 Hadisler

Dili : Arapça

Yazı Çeşidi : Nesih

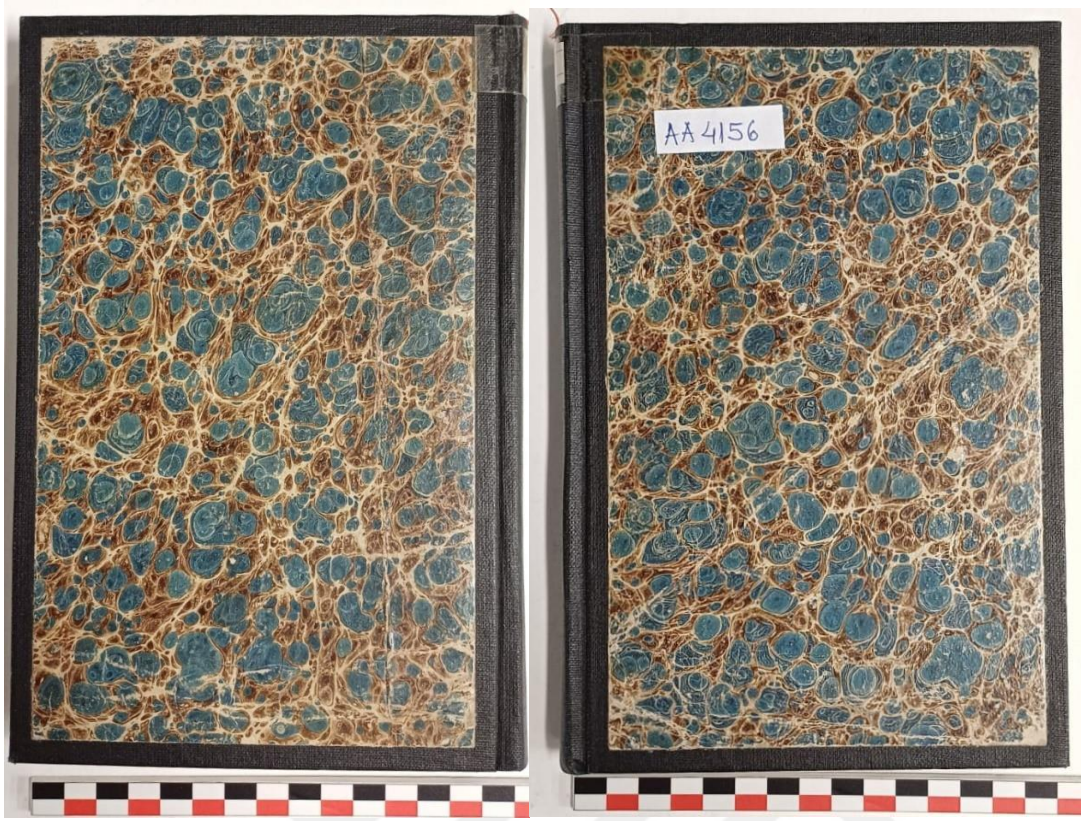
Tarih : h. 1132 / m. 1719-20

Müellifi : 1 Nizāmüddīn 'Abdül'alī b. Muḥammed Ḥüseyn el-Bircendī el-Ḥanefī ö. 934/1527-28 / 3 Ebü'l-Ḥasan 'Alī b. Muḥammed b. 'Alī es-Seyyid eş-Şerīf el-Cürcānī el-Ḥanefī ö. 816/1413.

Müstensihi : -

Ölçüleri : 140mm x 220mm x 30mm

Cilt Özellikleri : Ortası ebrulu kağıt, çevresi siyah cilt beziyle kaplanmış çeharkuşe cilt. (Resim 2.3.184)

Resim 2.3.184. AA 4156 Sağ kap

Resim 2.3.185. AA 4156 Sol kap

3. DEĞERLENDİRME

Deniz Müzesi envanterine kayıtlı 289 el yazması eserden 70 adeti sanatlı ve incelemeye değer görülerek bu tezin konusunu oluşturmuştur. Bu bölümde desenlerin genel bir değerlendirmesi, desen kategorizasyonu ve diğer müze ve kütüphanelerde bulunan kitap kaplarındaki desenlerin karşılaştırması yapılmıştır.

İncelenen eserlerin 13 adeti şemselidir. Şemseli grubundan 8 adedi soğuk baskılıdır. Bu eserlerden istinsah tarihi belli olan ve dönem üslubuyla da örtüşen kaplara sahip AA 6863, AA6375, AA 6378, 506 numaralı eserlerin herhangi bir değişim yapılmadan günümüze kadar kalan orijinal ciltler olduğu düşünülmektedir.

Resim 3.1. AA 6863 (sol)

Resim 3.2. AA 6375 (orta)

Resim 3.3. AA 506 (sağ)

Resim 3.4. AA 7058 (sol)

Resim 3.5. AA 6378 (orta)

Resim 3.6. AA 2796 (sağ)

Resim 3.7. AA 6384 (sol)

Resim 3.8. AA 7061 (sağ)

Şemseli grubunda bulunan ciltlerden 4 adedi mülemma süslemelidir. Bu grupta bulunan dört cildin de istinsah edildiği tarihteki orijinal kaplar olduğu düşünülmektedir. Bu grupta bulunan AA 988 numaralı eserin desen çizimi yaptırılarak kalıbı çıkarılmıştır.

Resim 3.9. AA 6874 (sol)

Resim 3.10. AA 4715 (orta)

Resim 3.11. AA 6386 (sağ)

Resim 3.12. AA 988 (sol)

Resim 3.13. AA 988'e ait çizim (orta)

Resim 3.14. AA 988'e ait kalıp (sağ)

Koleksiyonda bulunan ciltlerden 5 adetinin süslemesi yazmadır. Bu gruptaki eserlerden AA 6377 numaralı eserin onarım görerek sırtının kamburalıya çevrildiği düşünülmektedir. Ayrıca AA 983 numaralı sancak Ku'an-ı Kerimi'nin istinsahı müze kayıtlarına göre 16. y.y.'a tarihlenmesine rağmen çok iyi durumda olan cildinin sonradan yapıldığı düşünülmektedir. Bunların dışında kalan yazma ciltler istinsah tarihlerine göre dönem üslubu olarak örtüşmektedir.

Resim 3.15. AA 985 (sol)
Resim 3.16. AA 6377 (orta)
Resim 3.17. AA 3928 (sağ)

Resim 3.18. AA 6977 (sol)
Resim 3.19. AA 983 (sağ)

Koleksiyonda bulunan ciltlerin 5 adeti zerbahar cilttir. Bu gruptaki ciltlerden AA 983 numaralı eser haricinde kalanların dönem ciltleri olduğu düşünülmektedir.

Resim 3.20. AA 983 (sol)

Resim 3.21. AA 6370 (orta)

Resim 3.22. AA 6377 (sağ)

Resim 3.23. AA 6383 (sol)

Resim 3.24. AA 6385 (sağ)

Katalogda bulunan ciltlerden 18 adeti mikleplidir. AA 6385 numaralı cilt kap kenarları ve sertaptan onarım görmüş ancak miklebindeki süsleme ve deri dengi kapta kullanılanla örtüşmediği için başka bir cilde ait miklebin kullanıldığı düşünülmektedir. AA 1520 numaralı eser de istinsah tarihi ve müellifi bilinmese de kırmızı deri kullanılması ve altın süsleme ve kap ortasında hilal bulunmasından dolayı²⁰ II. Abdülhamid dönemi Yıldız ciltlerinden olduğu düşünülmektedir.

Resim 3.25. AA 6385 (sol)

Resim 3.26. AA 6386 (sağ)

Resim 3.27. AA 6383 (sol)

Resim 3.28. AA 506 (sağ)

²⁰ Betül Esin Uçar, Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında XIX. Yüzyıl Mücellidleri, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 32

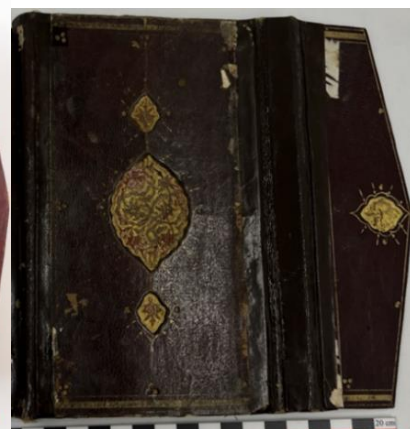
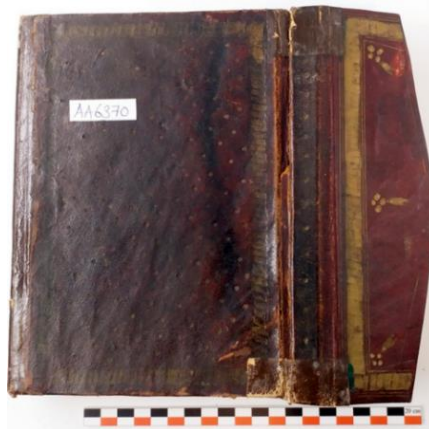
Resim 3.29. AA 983 (sol)

Resim 3.30. AA 6859 (sağ)

Resim 3.31. AA 6378 (sol)

Resim 3.32. AA 985 (sağ)

Resim 3.33. AA 6370 (sol)

Resim 3.34. AA 6874 (sağ)

Resim 3.35. AA 7058 (sol)

Resim 3.36. AA 6880 (sağ)

Resim 3.37. AA 6384 (sol)

Resim 3.38. AA 1520 (sağ)

Resim 3.39. AA 6382 (sol)

Resim 3.40. AA 3890 (sağ)

Resim 3.41. AA 3928 (sol)

Resim 3.42. AA 6892 (sağ)

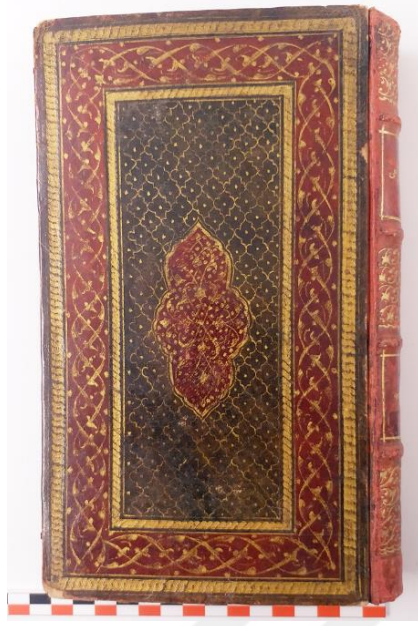
Koleksiyonda 3 adet mülevven cilt bulunmaktadır. AA 6874 ve AA 4715 numaralı ciltlerde açık kahverengi deri kullanılırken, AA 6377 numaralı eserde kırmızı deri kullanılmıştır. AA 6874 ve AA 4715 numaralı eserler aynı zamanda mülemma eserler olduğunda farklı renk deriler sıvama altının yüzeyden sıyrılması sonucu ortaya çıkmış vaziyettedir.

Resim 3.43. AA 6874 (sol)

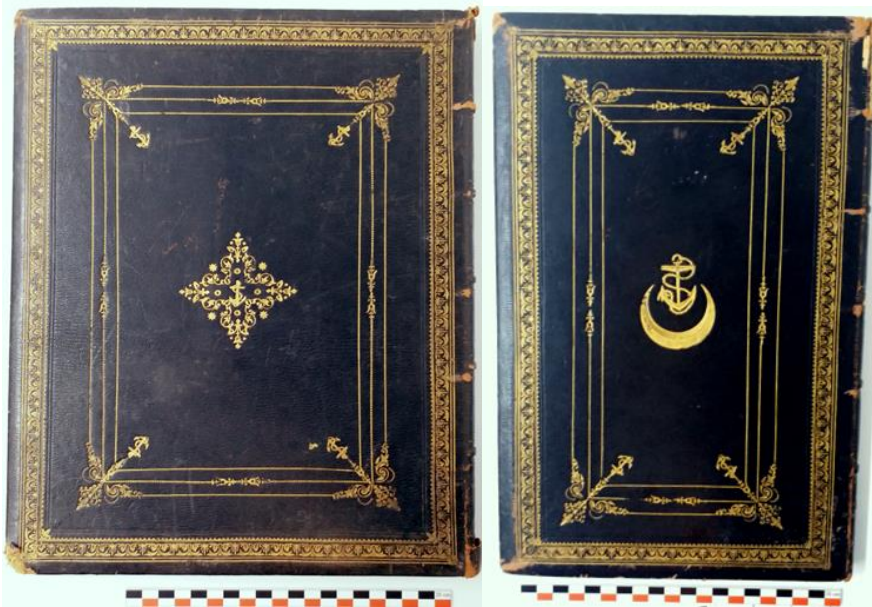

Resim 3.44. AA 4715 (sağ)

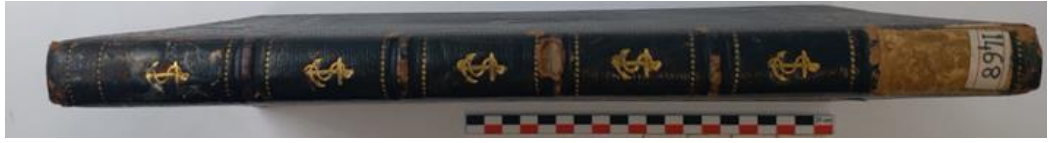
Resim 3.45. AA 6377

Koleksiyonun bulunduğu kurum özelliklerini yansıtan ciltler de göze çarpmaktadır, kaplarda şemse olarak veya köşe ve sırtlarında çıpa, dümen gibi süsleme unsurları bulunan denizcilik temalı 6 adet cilt vardır. Bu ciltlerden üçünde kaplar deri ile, üçü cilt beziyle kaplanmıştır. AA. 578 numaralı eser sağ kabındaki renkli Osmanlı arması ve yelkenli çizimiyle diğerlerinden çok farklı bir özellik göstermektedir.

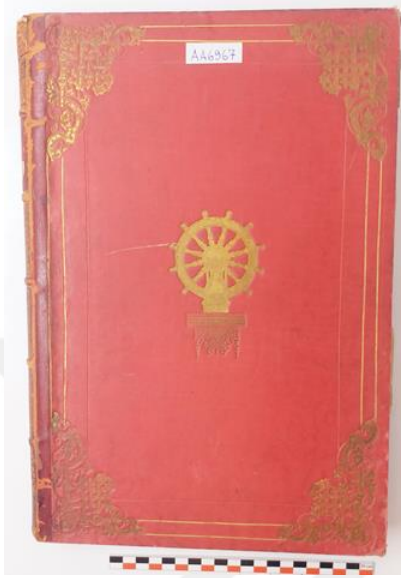

Resim 3.46. AA 6747 (sol)

Resim 3.47. AA 6748 (sağ)

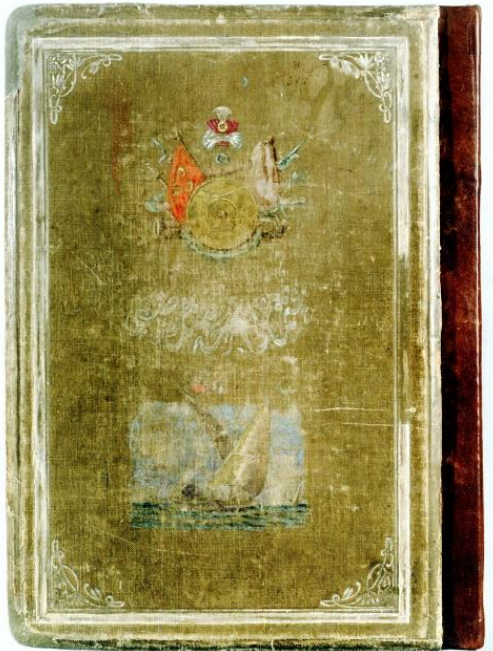

Resim 3.48. AA 6748

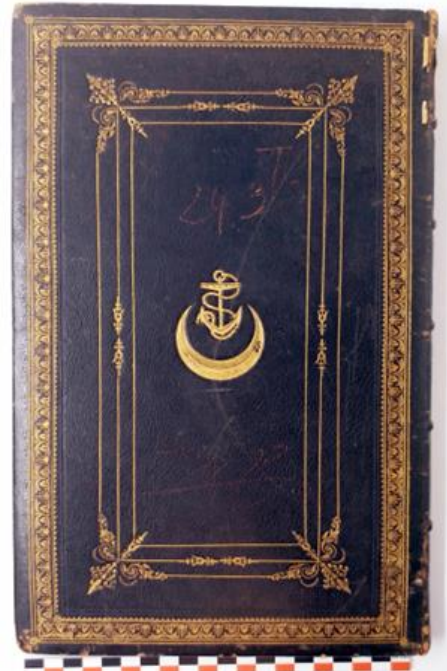
Resim 3.49. AA 6967 (sol)

Resim 3.50. AA 6943 (sağ)

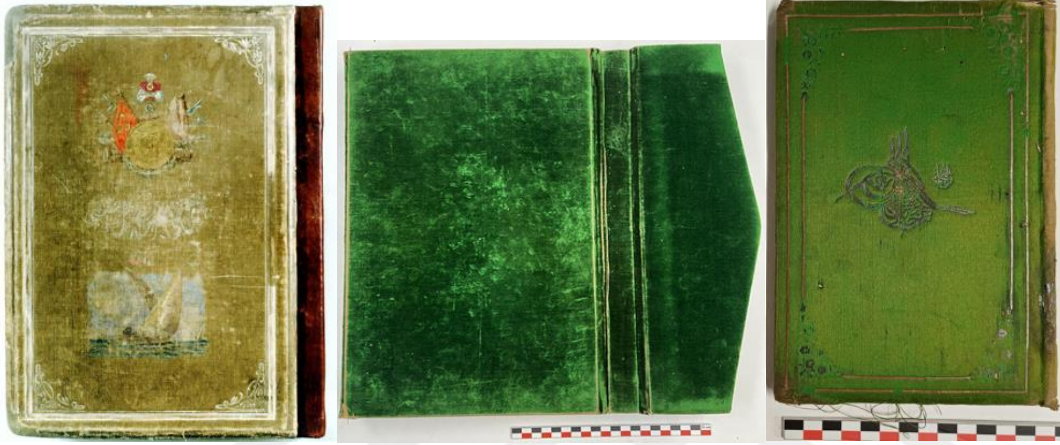

Resim 3.51. AA 578 (sol)

Resim 3.52. AA 6949 (sağ)

Kataloğa alınan 10 adet eserin kabında kumaş kullanılmıştır. Bu grup içinde en dikkat çekici eser AA 578 numaralı kabında renkli çizimler olan eserdir. AA 3890 numaralı eserde yeşil kadife, AA 6861 numaralı eser yeşil ipekli kumaş, AA 6893 pembe ipekli kumaş ve klasör şeklindeki AA 7047 numaralı eserin kabı da çizgili pamuklu kumaşla kaplanmıştır. Bunların dışında kalan 6 eserin kabı cilt beziyle kaplanmıştır. Bu kataloğa alınma nedenleri üzerlerinde süsleme unsurları olmasıdır zira el yazmalarının bu kataloğa alınmayan büyük bir kısmı basit cilt kabıyla kaplı ve bezemesiz vaziyettedir.

Resim 3.53. AA 578 (sol)

Resim 3.54. AA 3890 (orta)

Resim 3.55. AA 6861Sağ kap (sağ)

Resim 3.56. AA 6861 Sol kap (sol)

Resim 3.57. AA 6914 (orta)

Resim 3.58. AA 6951 (sağ)

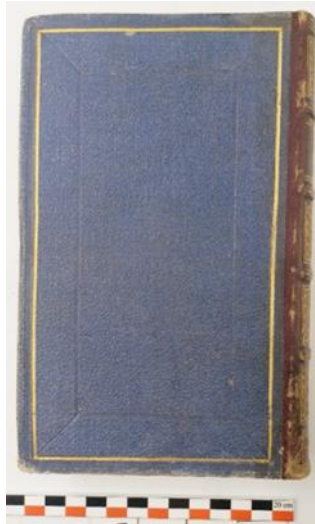
Resim 3.59. AA 6946 Sağ kap (sol)

Resim 3.60. AA 6946 Sol kap (sağ)

Resim 3.61. AA 6967 Sağ kap (sol)

Resim 3.62. 6967 Sol kap (sağ)

Resim 3.63. AA 6380

Kumaş ciltler grubu içerisinde AA 7047 numarasıyla bir nota defteri de bulunmaktadır. Enine çizgili pamuklu kumaşla kaplanmıştır.

Resim 3.64 AA 6943 (sol)

Resim 3.65 AA 7047 (sağ)

Sade süslemeli cilt grubu koleksiyondaki en kalabalık gruptur. Genellikle deri kullanılmış ciltlerden yalnızca ikisinde AA 6380 ve AA 6951 numaralı eserlerde cilt bezi kullanılmış, AA 6585 numaralı eser de suni deri kullanılmış tek örnektir.

Resim 3.66. AA 984 (sol)

Resim 3.67. AA 986 (orta)

Resim 3.68. AA 3910 (sağ)

Resim 3.69. AA 6380 (sol)

Resim 3.70. AA 6382 (orta)

Resim 3.71. AA 6880 (sağ)

Resim 3.72. AA 3912 (sol)

Resim 3.73. AA 6367 (orta)

Resim 3.74. AA 6376 (sağ)

Resim 3.75. AA 6885 (sol)

Resim 3.76. AA 6892 (sağ)

Resim 3.77. AA 6893 (sol)

Resim 3.78. AA 6925 (orta)

Resim 3.79. AA 6940 (sağ)

Resim 3.80. AA 6941 (sol)

Resim 3.81. AA 6951 (orta)

Resim 3.82. AA 7059 (sağ)

Katalogdaki ciltlerden 8 adeti çeharkuşe cilttir. 7 adedinde kapta ebrulu kağıt kullanılırken AA 6922 numaralı eserde kap kahverengi nubukla kaplanarak çevresine kırmızı deri çekilmiş ve zencirekle süslenmiştir. AA 6909 ve AA 6910 numaralı kapların çevreleri kahverengi deriyle çevriliyken geri kalan 5 kabın çevresinde kırmızı deri kullanılmıştır. Yalnızca AA 4156 Numaralı kabın çevresi cilt beziyle kaplıdır. AA 6939, AA 6922, AA 6935 numaralı kaplarda da altın zencirek süsleme bulunmaktadır.

Resim 3.83. AA 6939 (sol)

Resim 3.84. AA 6909 (orta)

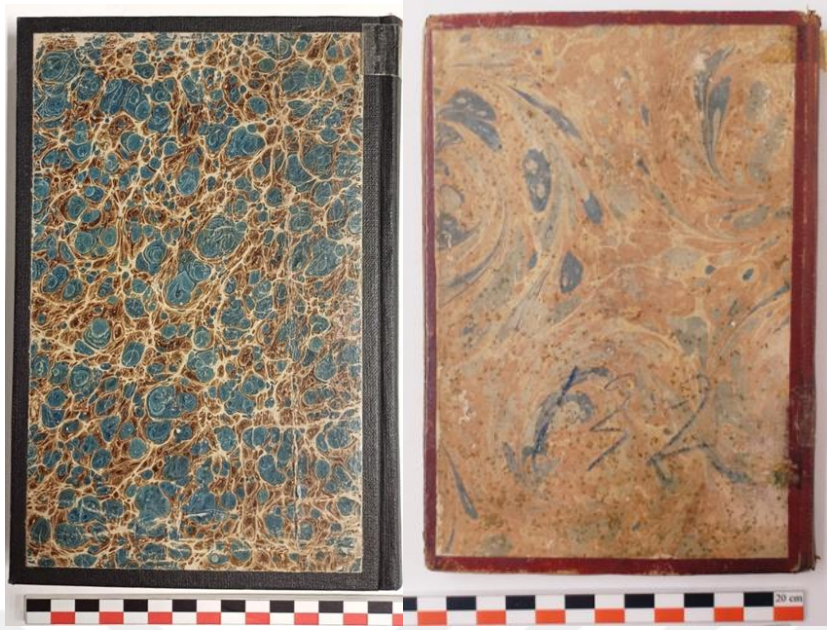
Resim 3.85. AA 6910 (sağ)

Resim 3.86. AA 6922 (sol)

Resim 3.87. AA 6935 (orta)

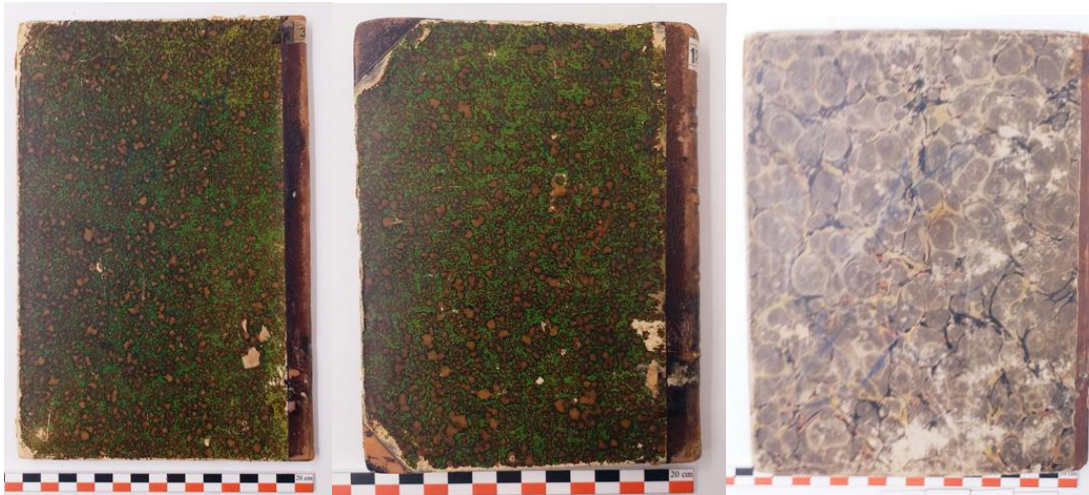
Resim 3.88. AA 6979 (sağ)

Resim 3.89. AA 4156 (sol)

Resim 3.90. AA 6980 (sağ)

Son kategori olarak da kaplarda yine ebru yahut desenli kağıt kullanılmış sadece sırtı veya köşeleri deri olan 6 adet eser bulunmaktadır. Bu kaplardan AA 6950, AA 6978 ve AA 6981 numaralı eserlerde sırtarının yanı sıra köşelerinde de üçgen şekilde deri kaplama vardır. Eserlerin 5 adetinde ebrulu kağıt kullanılmışken AA 6978 numaralı eserde üzerinde bitkisel motifler baskılı olan mavi renk kağıt kullanılmıştır.

Resim 3.91. 6939 (sol)

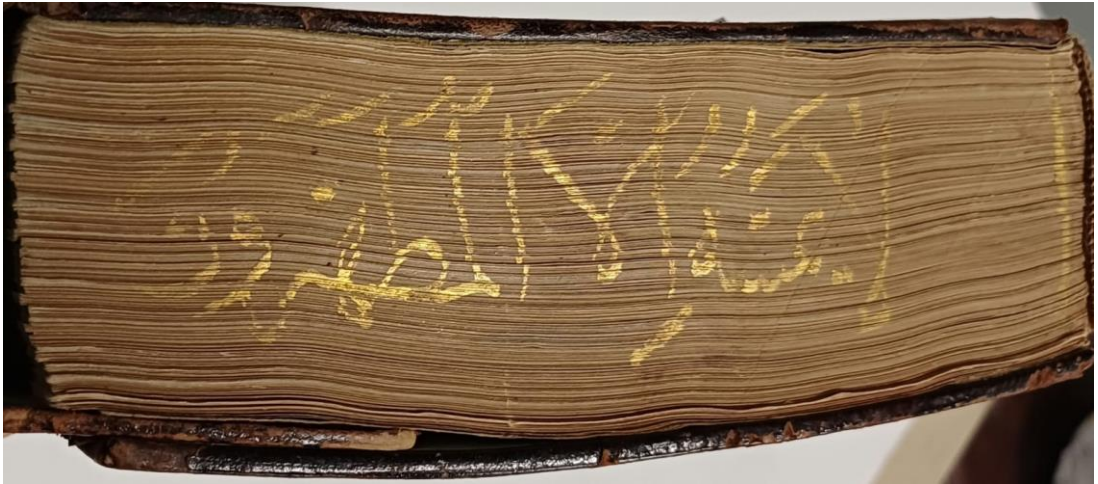
Resim 3.92. AA 6950 (orta)

Resim 3.93. AA 6976 (sağ)

Resim 3.94. AA 6978 (sol)
Resim 3.95. AA 6981 (orta)
Resim 3.96. AA 7056 (sağ)

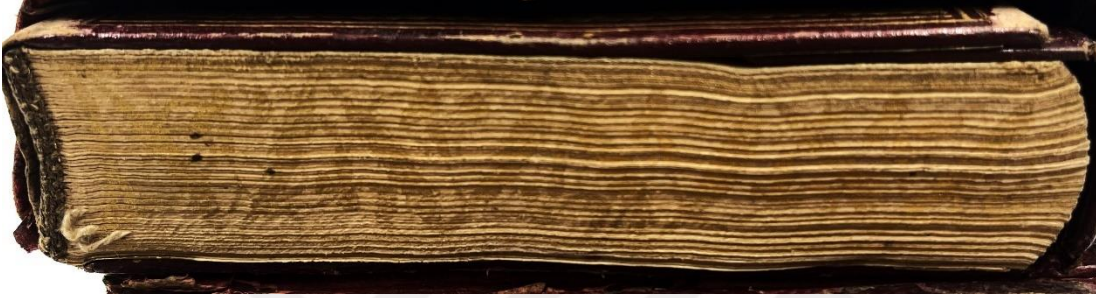
Kataloğa alınan üç adet Kur'an-ı Kerim'in sayfa birleşimleri altınla süslenmiştir. AA 3968 ve AA 3890 numaralı eserde altın yaldızla Vâkıa suresinin 79. ayeti olan lā yemessühū illā el-muṭahharūn ayeti yazılmıştır. AA 985 numaralı eserde altınla bitkisel motiflerle yapılmış bezeme görülmektedir.

Resim 3.97. AA 3928 numaralı kitabın altı

Resim 3.98. AA 3890 Numaralı kitabın altı

Resim 3.99. AA 985 Numaralı kitabın altı

Katalogda incelenen kaplarda kullanılan süsleme üsluplarının benzerlerine başka müze ve kütüphanelerde bulunan eserlerde de rastlamaktayız. Desenler birebir örtüşmese de teknik ve bezeme olarak birbirlerine oldukça yakın özellik göstermektedirler.

Manisa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan miklepli cilt kabındaki petek süslemesi katalogda incelenen AA 6893 numaralı eserle benzeşmektedir. MHK 6164 numaralı eserin sağ kabında bulunan süsleme belli değilse de form olarak AA 6893 sağ kabındaki uzun petek formundadır. Sol kaplarda bulunan dairesel formdaki petek motifleri de benzer özellik göstermektedir. Petek formuna diğer bir örnek de yine aynı kütüphanede bulunan MHK 811 numaralı eserdir. Her iki kapta da altıgenlerin daire oluşturacak şekilde sıralanmasıyla petek formu oluştuğu görülmektedir.

Resim 3.100. MYEK Env No: 6164 Sağ kap petek şemse (sol)

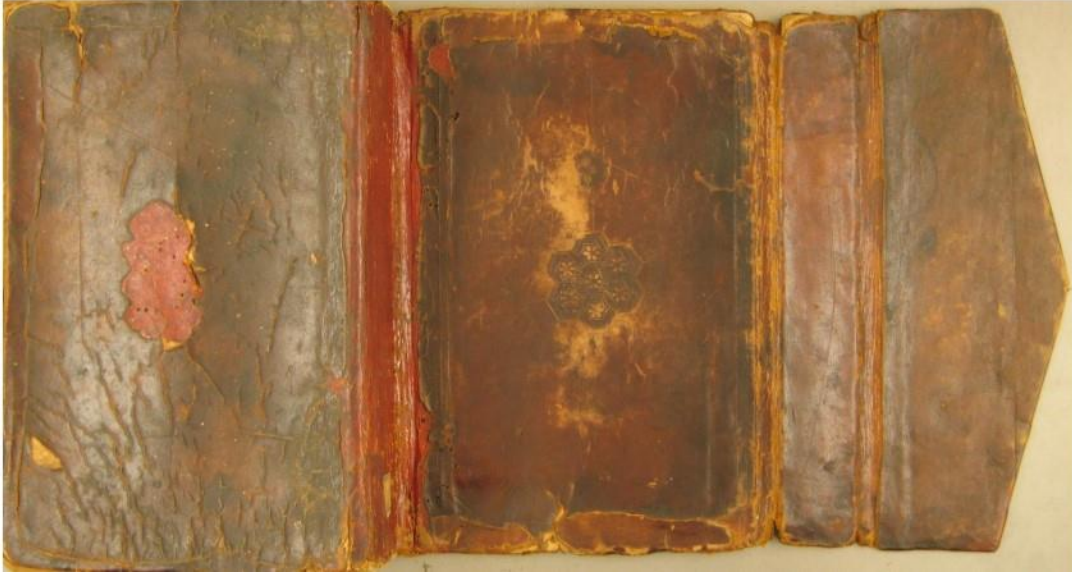
Resim 3.101. AA 6893 sağ kap petek şemse (sağ)

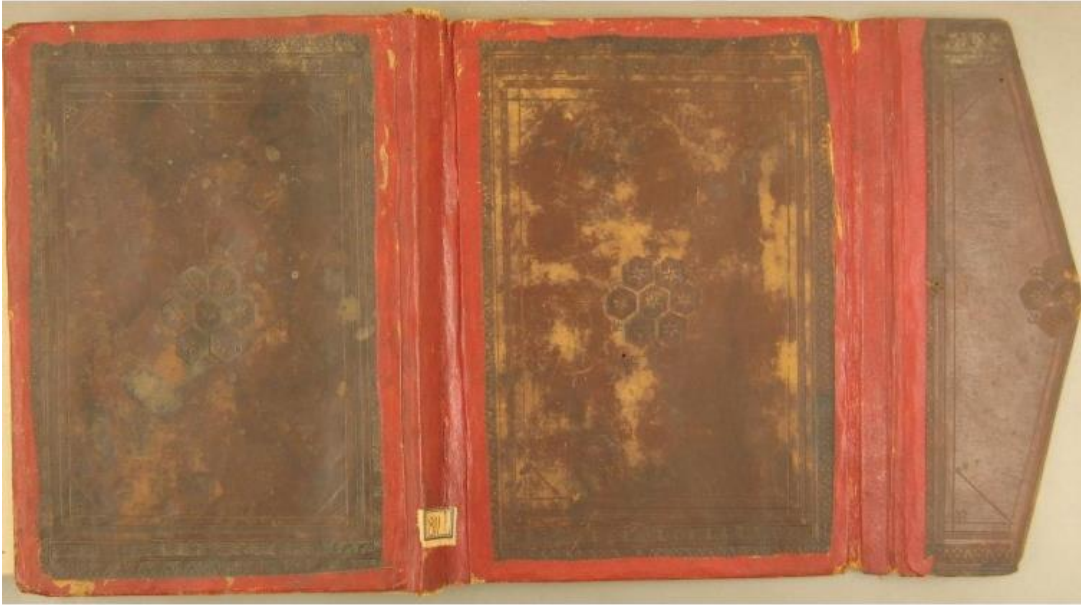
Resim 3.102. AA 6893 Sağ kap (sol)

Resim 3.103. AA 6893 Sol kap (sağ)

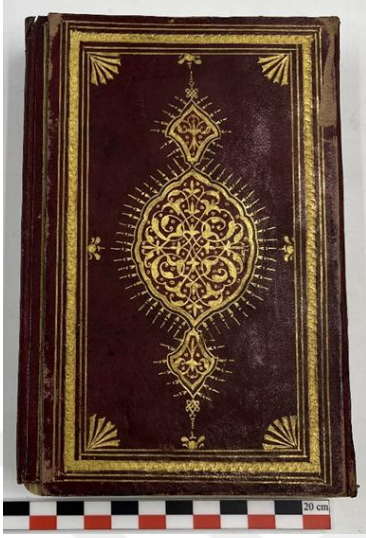

Resim 3.104. Manisa Yazma Eserler Kütüphanesi Env No: 6164

Resim 3.105. Manisa Yazma Eserler Müzesi Env. No: 811

Katalogda bulunan AA 985 Numaralı eserin kap içinde ve köşelerinde kullanılan şua motifine Milli Kütüphane’de bulunan 06 Mil Yz. A 3835 Numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.106. AA 985 Sağ kap (sol)

Resim 3.107. AA 985 Sağ Kap (sağ)

Resim 3.108. Milli Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz. A 3835

Katalogda bulunan AA 6385 numaralı dendan kafesli zerbahar cildin benzerine Türk İslam Eserleri Müzesi 459 numaralı eser ve Milli Kütüphanedeki 653 numaralı eserlerde rastlanmıştır.

Resim 3.109. AA 6385 (sol)

Resim 3.110. 06 Mil Yz A 653 (orta)

Resim 3.111. TİEM 459 (sağ)

Koleksiyonda bulunan AA 6375 numaralı soğuk baskı beyzi şemsenin benzerine Konya Mevlana Müzesindeki 140 numaralı eserde ve Milli Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz A 4929 numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.112. AA 6375 (sol)

Resim 3.113. Konya Mevlana Müzesi Env No:140 (orta)

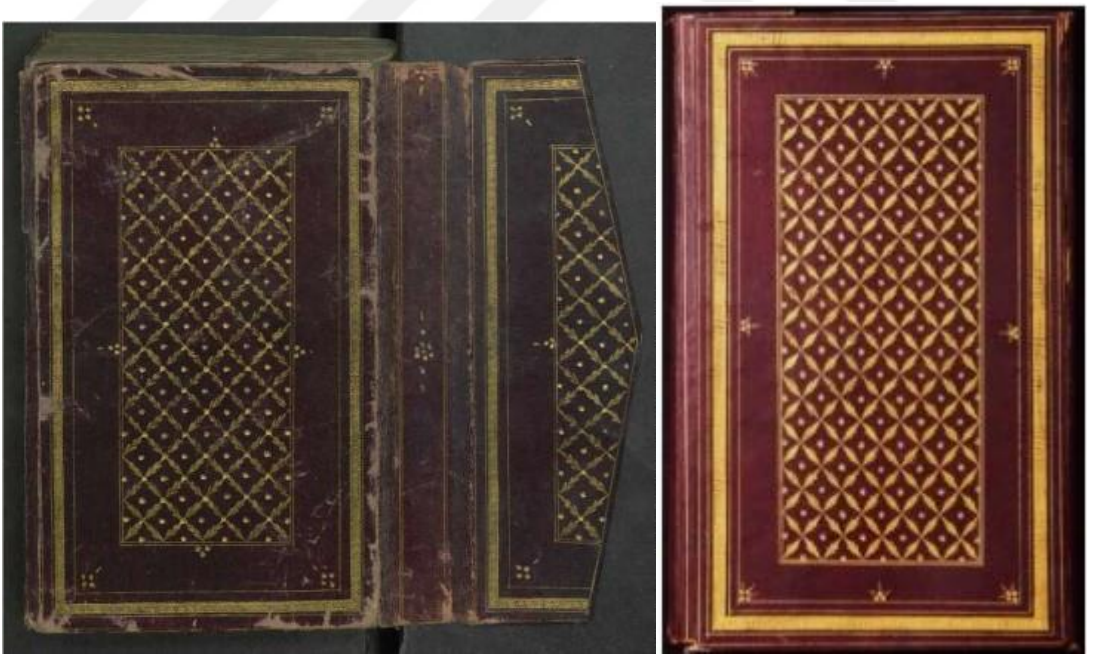
Resim 3.114. 06 Mil Yz A 4929 (sağ)

Katalogda AA 983 numarasıyla bulunan sancak Kur'an-ı Kerim'indeki yapraklardan oluşan kafesli zerbahar süslemeye Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan SYEK-NA Kol:00315 numaralı sancak Kur'an-ı Kerim'inde, normal kitap boyutlarında da Türk İslam Eserleri Müzesinde bulunan 4070 numaralı eserde ve Konya Mevlana Müzesi 1317 numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.115. AA 983 (sol)

Resim 3.116. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi SYEK-NA Kol: 00315 (sağ)

Resim 3.117. TİEM 4070 (sol)

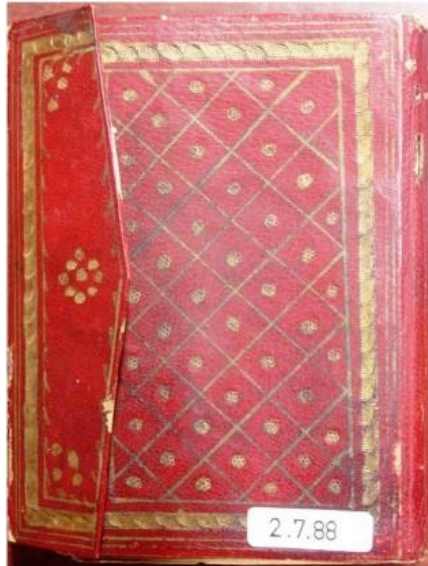
Resim 3.118. Konya Mevlana Müzesi 1317 (sağ)

Koleksiyonda bulunan AA 6370 Numaralı zerbahar eserdeki çift çizgili kafes benzerine Türk İslam Eserleri Müzesinde bulunan 470 numaralı eserde rastlanmıştır. Tek çizgi ancak kafes ortaları nokta demiriyle süslenmiş benzet örneğe de Antalya Müzesi koleksiyonundaki 2.7.88 numaralı eserde rastlanmıştır.

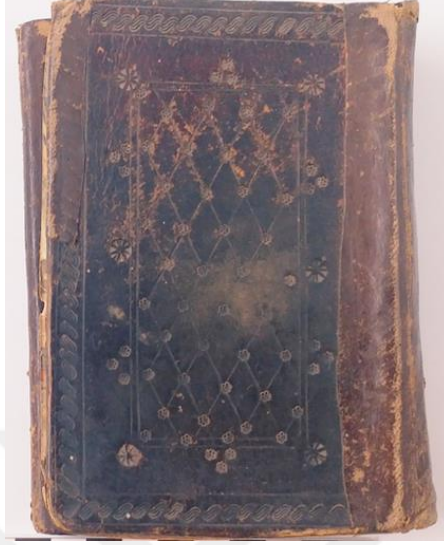
Resim 3.119 AA 6370 (sağ)

Resim 3.120 Türk İslam Eserleri Müzesi Env. No 470 (sol)

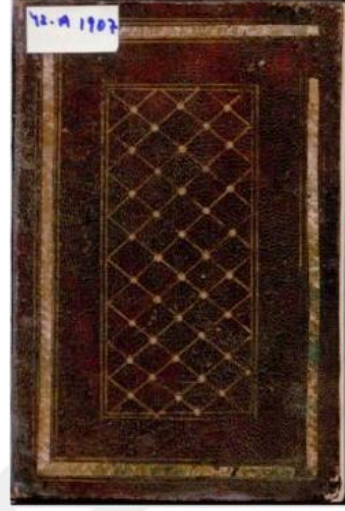

Resim 3. 121 Antalya Müzesi Env. No. 2.7.88

Koleksiyonda bulunan AA 6383 numaralı kafes birleşim yerleri noktali zerbahar cildin benzerine Milli Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz A 1970/1 numaralı eserde rastlanmiştir.

Resim 3.122 AA 6383 (sol)

Resim 3.123 06 Mil Yz A 1970/1 (sağ)

Koleksiyonda bulunan AA 3928 numaralı şukufe eserin benzerine Milli Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz A 2223 numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.124. AA 3928 (sol)

Resim 3.125. 06 Mil Yz A 2223 (sağ)

Koleksiyonda bulunan AA 6978 numaralı çift renk altınla yazılmış şukufe cildin benzerine yine çift renk altın kullanılmış zer-ender-zer Şukufe örneğe Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi 280 numaralı eserde ve yine benzer desene Vakıf Kayıtlar Arşivindeki 1519 numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.126. AA 6978 (sol)

Resim 3.127. Vakıf Kayıtlar Arşivi Env No: 1519 (sağ)

Resim 3. 128 Süleymaniye YEK Env. No: 280

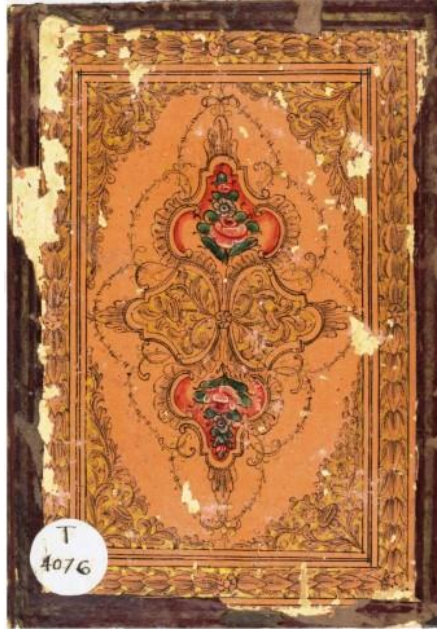
Koleksiyonda bir adet ve deseni oldukça yıpranmış AA 6865 numaralı lake cilt bulunmaktadır. Benzer motif olmasa da süsleme üslubu olarak yakın lake ciltlere İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan T 4076 ve T 3723 envanter numaralı eserlerde rastlanmıştır.

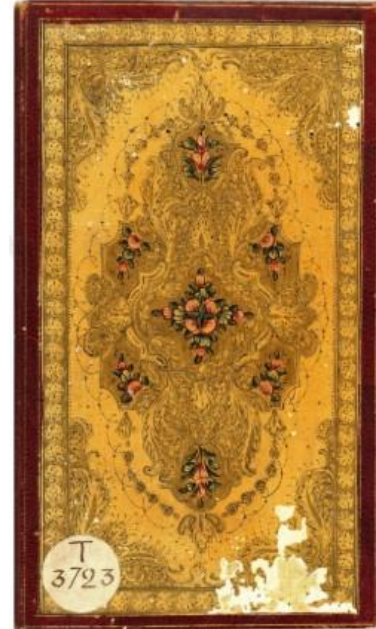
Resim 3.129. AA 6865 Sağ kap (sol)

Resim 3.130. AA 6865 Sol Kap (sağ)

Resim 3.131. İÜ NEK Env. No: 4076 (sol)

Resim 3.132. İÜ NEK Env No: 3723 (Sağ)

Koleksiyonda bulunan AA 982 numaralı tek sayfa rulo Kur'an-ı Kerim'in cildinde bulunan motifin benzerlerine Kütahya Vahid Paşa Yazma Eserler Kütüphanesinde rastlanmıştır.

Resim 3.133. AA 982 (sol)

Resim 3.134. Kütahya Vahid Paşa YEK 17. yy. cildi (sağ)

Resim 3.135. Kütahya Vahid Paşa YEK Env. No: VHD 29
204

Koleksiyonda bulunan AA 6922 numaralı ortası nubuk eharkue cildin ortası kahverengi deri olan benzerine Konya Mevlana Müzesindeki 104 envanter numaralı eserde rastlanmıştır.

Resim 3.136. AA 6922 (sol)

Resim 3.137. Konya Mevlana Müzesi Env No: 104 (sağ)

4. SONUÇ

Tez kapsamında Deniz Müzesi envanterine kayıtlı 289 adet yazma eserlerin sanatlı kitap kaplarından günümüze kadar gelen 70 adeti incelenmiş ve tüm koleksiyonun gün ışığına çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma içeriğinde yalnızca ciltlerin süsleme ve üretim teknikleriyle sınırlı kalınmamış, yapılan arşiv araştırması sonucunda ciltlerin bozulma, onarım, yenileme süreçlerini kapsayan bilgilere ulaşılarak bu konuya dair de bir perspektif çizilmeye çalışılmıştır. Tezin konusunu, bir müzenin tüm koleksiyonunun oluşturmasından dolayı, Türk Cilt Sanatı süsleme üslup ve tekniklerinin çoğuna dair örnekler bulunmaktadır.

Bu çalışmada cilt sanatının gelişimine dair özet niteliğinde bilgi sunulmuştur. Deniz Müzesi envanterindeki ciltlerin ayrıntılı tanımlaması yapılmaya çalışılmıştır ayrıca üretim ve onarım dönemleri de dikkate alınarak, el yazmalarının istinsah dönemi ve cilt üslubu dönemleri örtüşen ciltlerle, örtüşmeyenlerin ayırdına gidilmeye çalışılmıştır. Örneğin katalogda bulunan en eski istinsah tarihli eser AA 6380 envanter numaralı "Divan-ı Hayali" isimli eseridir, müstensihisi Mustafa bin Muharrem ve istinsah tarihi miladi 1563 yılıdır. Ancak bu eser, istinsah tarihi içindeki notlardan yola çıkarak 1869 öncesine tarihlenebilen bir başka eser olan "Gülşen-i Hulefa" isimli eserle aynı cilt kabında birleştirilmiş vaziyettedir. Cilt özellikleri de mavi cilt bezinden sırtı kamburalı Avrupa üslubu cilt olduğundan ve istinsah tarihi ile cilt üslubu örtüşmediğinden katalog sıralamasında son kısımlarda yer almaktadır.

Katalog oluşturulurken kronolojik sıralamaya hem istinsah tarihi hem de desen dönemi örtüşen ciltlerle başlanmış, bezemesi olan eserler ve olmayanlar arasında da istinsah tarihine öncelik verilerek devam edilmiştir.

70 adet yazma eserden 32 tanesinin istinsah tarihi bilinmemektedir. 22 eserin istinsah tarihi kesin bilinmekteyken 13 adetinin üzerinde bulunan notlar veya sahiplik mühürlerinden yola çıkılarak yaklaşık tarih tespiti

yapılabilmiş bu tarihler de kesin olmadığı için "öncesi" ibaresiyle birlikte yazılmıştır. 3 eser için de yüzyıl aralığı tarih olarak verilmiştir.

Koleksiyonda bulunan kaplardan 43 adetinde deri kullanılmıştır. 8 adet soğuk baskı şemseli, 4 adet mülemma, 5 adet yazma, 2'si altın yazma 1'i soğuk baskı 3 adet şukufe, 5 adet zerbahar, 8 adet çeharkuşe eser bulunmaktadır. Ebrulu ve zencirek dışında bezemesi olmayan toplam 23 adet eser bulunmaktadır. Çoğunluğu cilt bezinden olmakla birlikte, 2 adet ipekli 1 adet de kadife kumaştan olan toplam 10 adet kumaş cilt kabı vardır. Bu grupta en dikkat çeken eser, üzeri renkli Osmanlı arması ve yelkenli çizimiyle resimli yazma cilt olan AA 578 numaralı eserdir.

Kitab-ı Bahriye nüshalarından biri olan AA 988 numaralı mülemma kabın saz üslubu deseni çizdirilerek, baskı için kalıbı yaptırılmıştır.

Bunun dışında süslemesiyle dikkat çeken başka eserler de bulunmaktadır. Bunlardan biri olan AA982 numaralı yazma cildin şemse ve salbek içi rumi desenleri ve sertabında üç pafta halinde yazlı duaları vardır ayrıca kap içinde süslemesi olan tek eserdir. Bir diğer eser olan AA 6377 numaralı yazma ciltli eserin kap derisi kahverengi iken şemsesinde kırmızı deri kullanılmış, şemse etrafı zerbahar motifle çerçevelenmiş, zerbahar motif etrafında yine kırmızı deri üzerine üç iplik rumi bordür çift zencerek arasına işlemiştir. Türk İslam bezeme üsluplarının birkaçını aynı kaptaki gördüğümüz eserin sırtının kamburalı ve Avrupa tarzı olmasından dolayı sonradan onarım görerek değiştiği düşünülmektedir ancak kesin bir kanaate varmak mümkün değildir.

Kataloğa alınan eserler içinde iki adet Sancak Kur'an-ı Kerimi bulunmaktadır. Bunlardan AA983 numaralı eser müzenin envanter kayıtlarına göre 16.yy. a tarihlenmekteyken gümüş mahfazası Sultan Mehmed Reşad dönemine (1909-1918) tarihlenmektedir. Cildi oldukça sağlam ve temiz durumda olduğundan sonradan yapıldığı düşünülmektedir. Kap süslemesi olarak yapraklardan oluşan kafeslerin ortası nokta demiriyle doldurulmuş zerbahar cilttir. Tığlarda ve noktalarda yeşil altın kullanılmış kafes sarı altınla işlenmiştir.

Diğer Sancak Kur'an-ı Kerimi AA 982 numaralı eser 5 metrelik rulo halinde olması sebebiyle klasik cilt tanımına uymamaktadır ancak koleksiyondaki tek rulo eser olması ve koruyucu derisindeki Baba Nakkaş Üslubunu andıran motifiyle katalogda yer almasının uygun olacağına karar verilmiştir.

Çeharkuše cilt tanımı genel olarak kap ortası ebrulu kağıt yahut kumaş olan, kap çevresi de deri ile çevrenmiş kaplar için kullanılmaktadır. Koleksiyonda bulunan AA 6922 numaralı cildin kap ortası kahverengi nubuk ve çevresi kırmızı deri ile çevrenmiş üzeri de altın zencirekle süslenmiş vaziyettedir. Ortası koyu kahverengi deri ile kaplı bir benzeri Konya Mevlana müzesinde bulunmaktadır. Kabı kaplayan deriden farklı renk deri kullanılan eserlere mülevven denilmektedir ve genellikle şemse ve köşebentlerde rastlanmaktadır ancak bu örnekte farklı renk kullanılan deri kabın dört kenarını kaplayacak şekilde kullanıldığından, çeharkušenin kelime anlamından da yola çıkarak mülevven yerine çeharkuše tanımlaması tercih edilmiştir ancak bu tercih elbette tartışmaya açıktır.

70 adet cildin 18 tanesinde mıklep bulunmaktadır. Mıkleplerin yalnızca 3 tanesinde şemse süslemesi yoktur, geri kalan mıkleplerde yarım veya tam şemse süslemeler görülmektedir. Yalnızca, mıklepli tek kumaş kaplı eser olan AA 3890'da hiçbir bezeme yoktur.

İncelenen 70 cilt kabının 7 tanesinin içinde birden fazla el yazması eser bulunmaktadır. Bunlardan AA 6380'de 2 adet, AA 4156'da 3 adet, AA 6863'de 5 adet, AA 6892'de 4 adet, AA 6978'de 4 adet, AA 6375'de 3 adet ve AA 6862'de 4 adet eser bulunmaktadır. Bu eserler incelendiğinde AA 6863 ve AA 6375 numaralı eserler haricinde kalanların müze kurulduktan sonra talep üzerine bir araya getirilen eserler olduğu ve orijinal kitap kapları olmadıkları düşünülmektedir.

Yazma eserlerin bulunduğu kurum itibarıyla kurumun özelliklerini yansıtan kitap kaplarına da rastlanması bu koleksiyonu farklı kılan özelliklerinden biridir. 6 adet cilt kabının ortasında, köşebentlerinde veya sırtında çıpa, dümen gibi denizcilik temalı motifler bulunmaktadır.

Katalogdaki en yakın tarihli eser 1959 yılında Şeref Ergenekon tarafından

istinsah edilen ve ilk derleme tarihi miladi 1764-65 olan "Mecmū'a-i Tevārīh"dir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan nüshadan istinsah edildiğini bildiğimiz eserin kabı da el yazması bir esere uygun biçimde deri kaplı, soğuk baskı yuvarlak hatayi motifi olan şemseli ve altın cetvellidir. "Köşemden İzler" isimli bir kitabın da yazarı olan Şeref Ergenekon hakkında başka bir bilgi bulunamamıştır.

İncelenen ciltlerde mücellit bilgisine rastlanılmamıştır. Kütüphanelerde bulunan el yazması eserlerin ciltlerinin zaman içinde yıpranmasından dolayı onarım gördüğü hatta bazen tamamen değiştirildiği bilinen bir gerçektir. Bu tez kapsamında da yapılan arşiv araştırması sonucunda onarımların yanı sıra, hiç cildi olmayan el yazmalarının olduğu, bu eserlerin korunması amacıyla dönem dönem gruplar halinde ciltlendiği bilgisine ulaşılmıştır.

İlk onarım talebine Ali Sami Boyar 'ın müdürlük görevine başladığı 1914 yılında rastlıyoruz. Bu dönem seri üretime geçilerek matbu kitapların yaygınlaşmaya başlamasına denk düşmektedir. Mücellitlerin bir kısmı matbaacılığa geçiş yapmışsa da matbu kitapların ciltlenmesi, defter ve mukavva yapmanın yanı sıra eski kitapların da onarımlarını yapmaya devam etmişlerdir. Dolayısıyla koleksiyonda görülen ebrulu çeharkuşe ciltler ve deri üzerine cetvelli, zencirekli sade ciltlerin, bu işi halen klasik üsluba göre yapan son mücellitler tarafından yeni üretilen yakın dönem ciltler olduğu ve Ali Sami Bey döneminde yapıldığı düşünülmektedir. Zira ilerleyen dönemlerde, arşivden bulunan ciltleme taleplerine dair belgelere göre yaklaşık 50 sene sonrasında yapılan yeni üretim ciltlerde artık malzemenin endüstriyel olarak deri yerine cilt bezinden kaplar ve sırtta örgü şiraze yerine atlama şirazenin kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Bu durumun zamanın koşullarında basılan kitapların çokluğu ve üretim şekillerinin zaruri olarak değişmesinin yanı sıra sanatlı ciltleri üreten ustaların giderek azalmasından da kaynaklandığı aşikardır.

El yazmaları geçmişle bugünü birbirine bağlayan, tarihin gelişim aşamalarını aydınlatan nadide eserlerdir. Neredeyse her kurumda bu niteliklere sahip eserler bulunmakta, gelecek kuşaklara kalması için

koruma ve onarım faaliyetleri bu tez örneğinde de görüldüğü gibi kurumların her döneminde gerçekleştirilmektedir. Bu onarım çalışmaları çoğu zaman iyi niyetle ancak cilt sanatına ve üsluplarına vakıf olmayan kişiler tarafından gerçekleştirildiğinde orijinalin bozulduğu örnekler gördüğümüz gibi bazen de değeri anlaşılmadığından tamamen değiştirilerek kaybolması söz konusu olabilmektedir. Tarihi yüzyıllara dayanan cilt sanatında yeni mücellitlerin yetiştirilmesi ne kadar büyük önem arz ediyorsa, geçmişten günümüze kalan eserlerin gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılması için hem dönem üslupları ve üretim teknikleri konusunda bilgi sahibi hem de koruma onarım etik ilkelerinin bilincinde olan restoratörler tarafından gerçekleştirilmesi bir o kadar elzemdir.

El yazmalarına dair müellif, müstensih, istinsah tarihi gibi içerik bilgileri 2020 yılında Deniz Basımevi tarafından basılan Prof. Dr. Günay Kut ve Kütüphaneci Mehmet Akyar tarafından hazırlanmış Deniz Müzesi Komutanlığı El Yazmaları Kataloğundan alınmıştır. Katalog yazmaların daha çok içeriğine odaklanmış, her bir el yazmasına dair ayrıntılı bilgiler içeren çok değerli bir çalışmadır ve hazırlanan bu tezle de birbirlerini tamamlayarak Deniz müzesi envanterinde bulunan tüm bir koleksiyon gün ışığına çıkartılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akyar, Mehmet. Deniz Müzesi Tarihçesi. Müze Kütüphanesi, Kuruluşundan Günümüze Seyri, Henüz yayımlanmamış çalışma, 2024.
- Alparslan, E. (2014). Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan El Yazması Eser Ciltlerinden (Deri) Örnekler. *Fine Arts*, 9(1), 1-11. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.1.D0144>
- Bal, Nurcan. Süleyman Nutki Bey'in Hatıraları. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, 2003, İstanbul.
- Bayansar, Şükran Sadoğlu, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki Turhan Valide Sultan Koleksiyonu'na Ait Sz Üslubundaki Ciltlerin Teknik ve Desen Analizleri, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2023, İstanbul.
- Binark, İsmet, Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Kazan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, 1975, Ankara. m
- Çakmak, Yasin, Manisa Yazma Eser Kütüphanesindeki Geometrik Teyzinatlı Ciltler, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanatta Yeterlilik Tezi, 2020, İstanbul.
- Çakmak, Yasin. "Vahid Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Fatih Devri Ciltleri". *Marifetname* 8/2 (Aralık 2021), 473-501. <https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.975837>.
- ÇİĞ, Kemal. (1971). Türk Kitap Kapları. Yapı ve Kredi Yayınları A.ğ.Kültür Hizmetleri. İstanbul.
- Çıkmış, Hasan. Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonundaki Yekşah Ciltlerin Teknik Açidan İncelenmesi ve Yeni Uygulamalar, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2021.
- Deniz Müzesi Komutanlığı El Yazmaları Kataloğu. İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, 2020.
- İlker, Bahar. Türk İslam Eserleri Müzesi Yazma Eser Koleksiyonundaki Zerbahar Teyzinatlı Ciltler. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2020
- Korkmaz, Mehmet. "Bahriye Müze ve Kütüphane İdaresi'nin Kurucu Müdürü Mehmet Hikmet (Salahor) Paşa (1863-1934): Hayatı, Askerî Faaliyetleri ve Eserleri". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. 43 (2020): 109-154.

Küçükkömürler, Selman. Türk İslam Cilt Sanatı Terminolojisi, NEU Yayınları, 2021.

Küçüktepe, Şener. Milli Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu Osmanlı Dönemi (17-19 Yüzyıl) Deri Cilt Kapakları. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 2020.

Özen, Mine Esiner. Türk Cilt Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1998.

Tanrıverdi, Nurgül. Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesi Kumaş Ciltlerin Uygulama ve Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2019.

Uçar, Betül Esin. Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında XIX. Yüzyıl Mücellidleri. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2019.

ÖZGEÇMİŞ

Çalışma Hayatı

2001 Anadolu Medeniyetleri Müzesi / Staj

2001 Çavlum Höyük Kazısı / Konservatör

2004 Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Kurtarma Kazıları;
Kahramanmaraş-Taşoluk, Sivas-Ziyaretsuyu Kazıları / Konservatör

2005/ - Deniz Müzesi Restorasyon Konservasyon Teknikeri

Eğitim Bilgileri

2000/2002 Bergama Meslek Yüksek Okulu Restorasyon Konservasyon
Teknikerliği Bölümü / Ön lisans

2007/2011 Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü /
Lisans

2016/2024 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Cilt Programı / Yüksek
Lisans

Sertifikalar

2016 MEB Sanat ve Tasarım / Neşe Efe Tezhip Kursu

2022 MSGSÜ SEM Deri Eserlerin Restorasyonu ve Konservasyonu

2023 MSGSÜ SEM Etnografik Tekstil Eserlerin Restorasyonu ve
Konservasyonu

Kurslar

2011 Porselen Restorasyonu / Aylin Sipahioğlu Özel Kurs

2011 Konservasyon Bilimi Yaz Okulu / Marmara Üniversitesi